

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 14/2025

číslo 2

**Cestování
po Indii**

**NSČU – kam
jsme došli**

**Naděje jako
sloveso**

**Viriditas –
živoucí síla**

**Všichni
máme místo
ve světě –
rozhovor
s Esther
Mukera**

Čeští elfové

Cesty od sebe, cesty k sobě

Společné zdroje, společná zodpovědnost

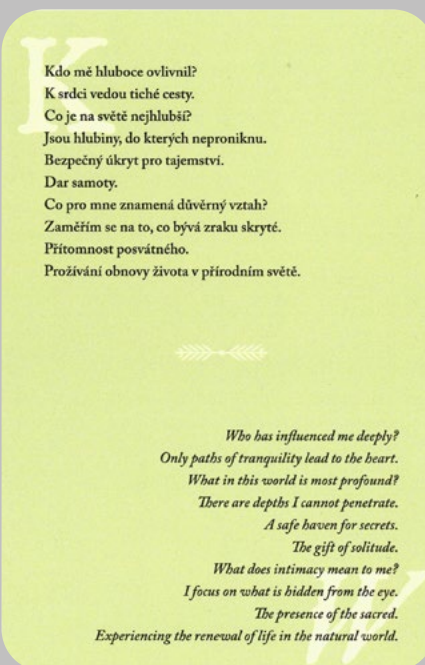
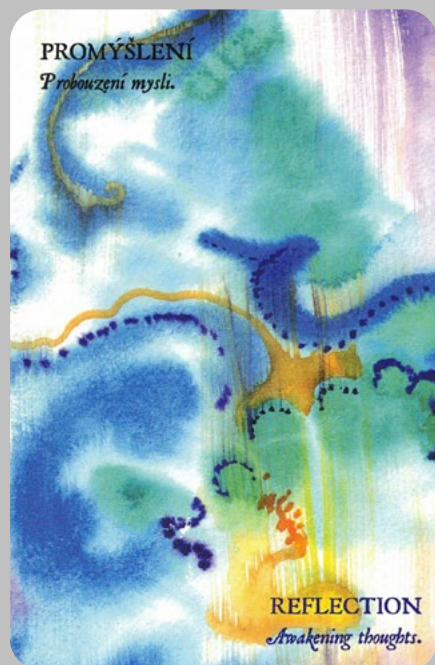
Programy posilující naději

Nakladatelství Unitaria nabízí:

Unitářské inspirační karty

Vydává OŠS. Celý set 64 karet inspirovaných našimi principy si můžete předplatit na info@sirsispolecenstvi.cz. Cena: 800 Kč

Jsme na cestě. Ať už se vydáváme k sobě nebo od sebe, pořád putujeme – vědomě, či jen tak, bez mapy. Někteří z nás cestují krajinou přírody, jiní krajinou vlastních myšlenek. Někteří hledají odpovědi v tichu, jiní v hluku měst, v náruči stromů, v objetí druhých lidí.

Cesty, o kterých je i toto číslo *Tvůrčího života*, nejsou jen soukromými výpravami. Jsou svědectvím, že lidské hledání má smysl, ačkoli může být i bez konce. I cesta je totiž cíl. Když se zastavíme a nasloucháme – sobě i druhým –, něco se v nás mění. Vyrůstá v nás prostor, kde se rodí soucit, porozumění, odvaha nést odpovědnost nejen za svůj příběh, ale i za svět, jenž nás přesahuje.

Tématy, která se v tomto čísle potkávají, prolíná tolik opakovaná otázka: Co to znamená být svobodný? A co to znamená být spolu? Svoboda není v úniku od druhých ani v osamělém vzdalování se od světa. Skutečná svoboda se rodí tam, kde najdeme odvahu být sami se sebou a zároveň být s ostatními. Přijmout, že žádná z cest není přímá ani bez překážek – a že je v pořádku se ztratit. Důležité je se po tom všem opět vydat na cestu a znovu hledat.

A tak mezi řádky narazíte na otázku, co znamená poznat sám sebe – starou jako Delfy, naléhavou jako aktuální zprávy. Objevíte příběhy, které připomínají, že naděje se schovává i v pouhém pohybu. Že víra není dogma, ale vztah. A že soucit je víc než gesto – je to tichá síť, která spojuje ty, kdo se jinak nikdy nesetkají. A že i tato cesta může být trnitá a náročná.

Někdy putujeme daleko jen proto, abychom se mohli vrátit domů. Někdy zůstáváme doma, ale v srdci urazíme míle, které nás promění. Každý má svou cestu – a všechny tyto cesty dohromady vytvářejí mapu, která nemá pevné hranice ani jeden středobod.

Ať vás tyto stránky inspirují k odvaze zůstat chvíli v tichu. Ať vám připomenou, že nikdo nemusí hledat sám – a že ani ta nejdelší cesta není jen o cíli, ale i o tom, co na ní v sobě i mezi sebou objevíme. Ať jsou pro vás pozvánkou vykročit – k sobě, od sebe a zase zpátky.

Kateřina Höferová

OBSAH

CESTY OD SEBE, CESTY K SOBĚ

- 3 Cesty od sebe a cesty k sobě aneb vydržet sám se sebou (Jarmila Plotěná)
7 Cesta k sobě: Dobrodružství bez škatulek (Daniel Novotný)
8 Cesty od sebe a cesty k sobě aneb cestování po Indii trochu netradičně (Anna Vachudová)
17 Je dobré vědět, co nosím v hlavě (Milan Klapetek)

SPOLEČNÉ ZDROJE, SPOLEČNÁ ZODPOVĚDNOST

- 20 Řízení NSČU: Kam jsme dosud došli (Kristýna Ledererová Kolajová)
34 Financování britské unitářské organizace na celocírkevní úrovni (John Bates)
39 Chci mít dobré šéfy: Rozhovor s Martinem Balcarem (Rozhovor vedla Kateřina Höferová.)
48 Dvě klíčové otázky pro efektivní vedení sboru (Dan Hotchkiss)

PROGRAMY POSILUJÍCÍ NADĚJI

- 52 Naděje jako sloveso? (Karen Ercolino)
56 Posilování naděje jako jeden z úkolů každého unitářského společenství? (Kristýna Ledererová Kolajová)

ČESKÉ UNITÁŘSTVÍ

- 62 Spiritualita, zvířata a naše odpovědnost: Rozhovor s Vlastimilem Krejčím (Rozhovor vedla Kateřina Höferová.)
66 Odkud jsi? (Jarmila Plotěná)
70 Unitářské Křídlení (Petr Samojský)

SVĚTOVÉ UNITÁŘSTVÍ

- 73 Všichni máme své místo ve světě: Rozhovor s Esther Wanjiru Mukera o síle unitářské víry v Africe i globálním spojování komunit (Rozhovor vedla Kateřina Höferová.)
78 Vzestup a pád islandského unitářství (Stefan Jonasson)

VZDĚLÁVÁNÍ

- 84 „Svobodný je ten, kdo ví, co dělá“ – Duchovenská služba pod Unitářskou akademií: Ohlédnutí za jarním blokem Unitářské akademie (Leoš Brabec)

UNITÁŘSTVÍ A SPOLEČNOST

- 86 Kdo jsou Čeští elfové? Rozhovor s Vítem Kučíkem, mluvčím Českých elfů (Rozhovor vedl Matěj Čihák.)

ZELENÁ UNITARIA

- 93 Green Sanctuary 2030: Cesta k spravedlivější a udržitelnější budoucnosti: Rozhovor Maryann Batlle s Rachel Myslivy
97 Kombinování zeleniny (Jitka Nováková)
99 Čas kolibříků (Matěj Čihák)

KALEIDOSKOP

- 105 Viriditas – živoucí síla v nás a kolem nás (Kristýna Ledererová Kolajová)
109 Humanismus v proměnách času – kniha Sarah Bakewellové (Ruth Jochanan Weinger)
110 Zprávy z unitářské knihovny v Praze: Dvacátý šestý díl (Bohdan Chlíbač, Kristýna Ledererová Kolajová, Bára Procházková)

Cesty od sebe a cesty k sobě aneb vydržet sám se sebou

Jarmila Plotěná

Tohle je závažné i radostné téma. Zaznívá v něm vážné hledání smyslu a štěstí a zároveň nám zvěstuje radost z toho, že jsme tvory, kterým je toto hledání vůbec umožněno, kteří ho dokonce mají tak říkajíc v programu. Právě pro možnost vědomého hledání sebe sama a vědomého opouštění sama sebe je člověk, vyjádřeno dávnými slovy žalmisty, „korunován slávou a důstojností“ (Ž 8:6).

Co to vlastně
znamená najít sám
sebe?

(Foto
© pixabay.com.)

Cesta k sobě samému byla často hlavním motivem starověkých obřadů a mysterií. Po staletí se mohou lidé zamýšlet nad tím, co vlastně znamenal například tajuplný nápis Gnóthi sauton či Gnóthi seauton – Poznej sebe sama – podle tradice vítající návštěvníky delfského Apollonova chrámu.

Diskuse o významu tohoto nápisu se vedly již v antice. Spíše než pouze jako vyjádření snahy vydržet sám se sebou, upevnit si sebevědomí, nalézt vlastní vlohy či uskutečňovat svá přání se tento nápis tradoval jako pozdrav s hlubokým duchovním významem.

Takto vítal bůh Apollon poutníky. Přál tak příchozímu poznání tajemství života, přičemž mělo být na tento pozdrav odpovězeno slovem „Jsem“, což byl odkaz k věčně přítomnému, neustále působícímu a neměnnému

Bytí. K Tomu, k němuž měl návštěvník chrámu směřovat jako ke své nejvlastnější podstatě.

Setkání s tímto prazákadem života či věčnou Přítomností je možno při troše pozornosti objevit v různých podobách v mnoha náboženstvích. Za bohatou symbolikou a poutavým vyprávěním mýtů i historických příběhů, případně legend doprovázejících historická fakta, je poselství či radostná zpráva, že člověku je možno se v různé míře dotknout věčného tajemství života, které je přítomno nejen obecně ve vesmíru a v přírodě, ale též přímo adresně v něm, nebo je alespoň zatušit. Také jednotlivé myšlenkové systémy a víry více nebo méně připouštějí možnost takového poznání a jeho vlivu na život člověka a více nebo méně jim přiznávají důležitost.

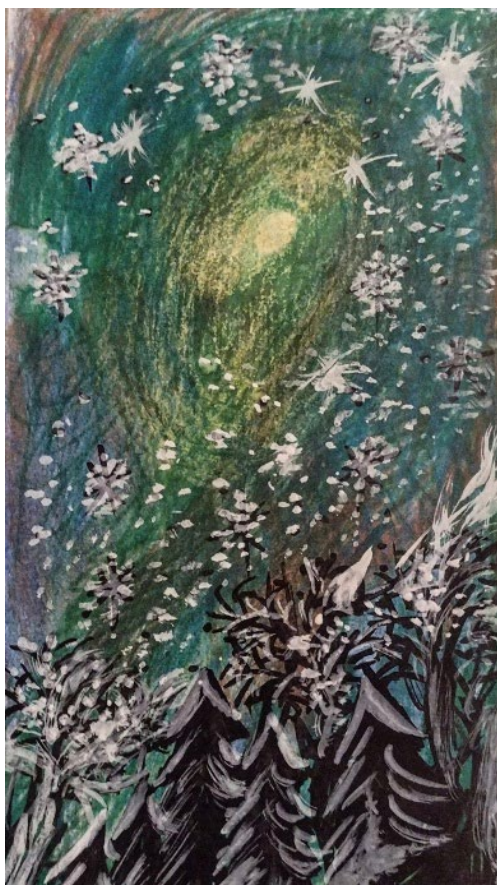
Podle toho také nabízejí odpověď na otázku, co to vlastně je cesta člověka „od sebe sama a k sobě“. Jde o hledání štěstí v podobě splnění osobních přání, nalezení svých vloh a jejich uplatnění, nebo jde o něco zcela jiného? Co to vlastně znamená najít sám sebe a poznat sám sebe a jaká k tomu vede cesta?

V současnosti si není možno nevšimnout množství systémů, metod, návodů a rad „za účelem sebepoznání“, nalezení sebe sama, dokonce nejčastěji přímo „k proměně sebe sama“. Téměř vždy toto hledání slibuje i jisté osvobození sebe sama, tedy nalezení svobody. Připomíná mi to závěr z jednoho mého pojednání v rámci studentské vědecké činnosti. Tehdy na fakultě jsem si zvolila téma Svoboda. Už tehdy mě zajímalo, jak souvisí s hledáním autentické cesty životem. Pojednání končilo větou, že „svoji svobodu ztrácíme, snažíme-li se napodobovat jeden druhého“. Myslím si to dodnes a tuším, že autentických cest k sobě samému je tolik, kolik je lidí. Jsem proto vděčná unitářství, že žádnou jedinou správnou cestu nikomu nepředepisuje a že respektuje každou opravdově žitou.

Znamená to tedy bezbřehou různost a to, co nazýváme nalezení sama sebe, může být prakticky cokoliv, co nás právě činí spokojenými či šťastnými? Je to tedy splnění jakéhokoliv našeho individuálního přání? Jistěže ne.

Jaké jsou tedy známky toho, zda člověk našel sama sebe? Je takový člověk něčím zvláštní, nějak odlišný nebo má nějaké mimořádné vlastnosti? Ačkoliv dávné legendy, ba i současné svědectví si právě těchto nápadných domnělých i skutečných zvláštností velice všímají, nepovažují je za důležité ani za kritérium skutečného nalezení své nejvlastnější podstaty, neboť vše to se v čase proměňuje a pomíjí. Podle mého pohledu je cesta k sobě cestou k Něčemu, co natolik změní povahu a hodnotový systém člověka, že jde o změnu radikální a trvalou, přinášející novou kvalitu ve smyslu moudrosti, soucitu, vděčnosti, úcty, absence sebestřednosti, a zvláště neschopnosti přivlastňování si těchto kvalit.

Z tohoto pohledu tak „vyjde nastejno“, zda jde o cestu „od sebe samého“ ve smyslu „vyjít ze sebe sama“, svého pohodlí, způsobu myšlení

„Někdo cestuje, aby na cestách opustil sám sebe, jiný, aby sebe nacházel.“

(Fotografie z archivu autorky.)

apod. směrem k celku, nebo o cestu do svého nitra tak říkajíc „k sobě samému“, přičemž vždy jde o vskutku radikální proměnu osobnosti.

Východiska k tak závažné proměně mohou být různá a právě tak důvody a metody, které k tomuto hledání vedou. Často můžeme pozorovat na jiných lidech (a nepovšimnout si sami u sebe), že jednájí, jako by stále něco ve svém životě hledali, toužili změnit nebo před něčím utíkali. Někdy se může zdát nebo i od svých blízkých slyšíme, že nevydrží chvíli sami v tichu, stále musí mít nějaký program, zabývat se nějakou činností, něco sledovat nebo číst, něco nebo, v horším případě, někoho „řešit“. Mohou prožívat i jistý druh prázdnoty, v níž jen těžce vydrží sami se sebou. Zdá se, že v naší době si tento svůj stav uvědomuje stále více

„Jsou však lidé, kteří mohou být spokojeni v místě, které si vyvolili, a je třeba úplně obyčejné.“

(Foto © pixabay.com.)

lidí bez ohledu na svoje postavení, majetkové poměry či vzdělání. Čím jasněji si to uvědomují, tím lépe. Právě jsme tak zjistili častý výchozí stav člověka, který se však nemusí projevovat u každého stejně nebo se stejnou intenzitou. Někteří mohou mít intenzivní pocit marnosti i v jinak vnějškově úspěšném životě, nebo smutek a pocit osamělosti, přestože mají kolem sebe mnoho lidí. Některým se může jevit jejich život všední a nezajímavý a hledají změnu, dobrodružství, dokonce často i nebezpečí, a snaží se tak překonat sami sebe.

Někdo cestuje, aby na cestách opustil sám sebe, jiný, aby sebe nacházel. Někdo nemá jasný cíl, jiný velmi dobře ví, proč cestuje do určitých koutů světa a co mu to přináší.

Někdo zůstává po delší čas na jednom místě, které si nevyvolil, ale zaválo ho tam životní okolnosti. Není tam proto spokojený a touží po změně. Někdo dokáže své poměry změnit, jiný zůstává ze setrvačnosti či nedostatku odvahy.

Jsou však lidé, kteří mohou být spokojeni v místě, které si vyvolili, a je třeba úplně obyčej-

né. Nic zvláštního nepodnikají ani neprožívají nějaké výrazné vnější změny. Po dlouhou nebo jen kratší část svého života však prožívají dobrodružství vnitřních proměn, často společně s proměnami místa, na kterém žijí. Mohou například pozorovat, fotit nebo malovat jeden strom v jeho proměnách během roku. Často ani nedovedou přesně definovat, co se vlastně s nimi děje. Nemají žádnou teorii na to, proč už nic nehledají, proč netouží po změně, proč jsou šťastní.

Stále jasněji vidí svoje chyby, nedostatky, pochybení, ale tyto jsou stále méně jejich pevnou součástí, kterou by nedovedli opustit. Stále méně prožívají sami sebe jako někoho zvláštního, od jiných odděleného, vyvoleného a zajímavého, neboť poznávají, že všechno a všichni jsou vyvolení a zajímaví tím, že zde jsou.

Pozdrav „Jsi“ z dávných delfských mysterií jim už nepřipadá tak podivný.

Cestujeme tedy k sobě, nebo od sebe? Těžko rozhodnout. Je možno jen zůstat v údivu a vyjádřit to třeba těmito verši akrostichu.

„Jak je les
divukrásný.“

(Foto

© pixabay.com.)

Jak je les divukrásný
Jarmila Plotěná

Je místo, kam nejen laně chodí pít,
a to místo má podivný, tajemný třpyt,
kde hledat to místo, těžko poradit,
jak údolí záře, v němž světlo pramení,
elegie, i když kolem hluše temně zní...
letíme rojem světa v čase svých dní,
energie žití v nás září, když se rozední,
sami když uzmíme, co jsme my:
dar výšin i temnot, světla i stínu
i jasná perla přisedlá na hladinu,
vánek, co čechrá vlasy princezen,
unylé kouzlo zapomenutých jmen,
kadidlo slávy a noční slavobrána,
roztřesená a všední rána,
anebo cokoliv, co potkáš na cestách:
sny, přání, touhy, radost, strach...
nic, pranic není, co nejsme my,
y x v nás tiše zní.

Jak vyjádřit tento divný vzkaz,
co prapodivně plane v nás?
Stromy mu po svém rozumí,
beze slov a učení,
rozum to sdělit je nehodný,
tak zůstanem tiší a jen vydechnem:
„Jak je les divukrásný!“

Cesta k sobě: Dobrodružství bez škatulek

Daniel Novotný

Téma Cesta k sobě jsem chtěl původně pojmut jako duchovní cvičení. Jenže pes je zakopán právě v tom slově „cvičení“: člověk si představí něco jako „bušení“ v posilovně, po kterém daný jedinec nemusí být nutně schopen například doběhnout tramvaj či přestěhovat nábytek. Nejde mi o formalizaci, právě naopak. V rámci „cesty k sobě“ si člověk představí svoje jméno, povolání, nějakou tu představu o svém já, vědomí... inu, jak řekl Jan Vodňanský, člověk je identický sám se sebou, i když je tu i spousta jiných lidí.

Taková cesta k sobě je potom vlastně částečně cestou do neznáma.

(Foto

© pixabay.com.)

Dere se mi tu na mysl takové příkázání, které bylo součástí židovského Desatera, ovšem proniklo jen do několika verzí Desatera křesťanského, podle dané denominace: „neučiníš sobě rytiny ani podobenství“. Jenže jak to pojmut? Nenakreslit svůj autoportrét, nepopsat se ve slohové práci... to bychom byli jako takoví ti obrazoborci, kteří v chrámech káceli a ničili sochy. Brali v úvahu literu tohoto příkázání, a ne jeho ducha.

Jeho ducha je nutno brát vnitřněji, mystičtěji: nezavřít si svět, sebe či Boha do nějaké škatulky, šablony, mustru. Kterýkoli z těchto fenoménů nám z této škatulky vždy vybočí, vyleze, přeteče: Bůh z principu, člověk, protože má Boží jiskru, a celý svět jako Boží stvoření rovněž.

Čili taková cesta k sobě je potom vlastně částečně cestou do neznáma. Můžeme se cítit jako Kolumbus nebo Gagarin. Mohou nastat nějaké koperníkovské převraty: co se otáčí kolem čeho nemusí být jasné či hned zřejmé.

Zkrátka jak máme vědu, která se snaží popísem a odvozováním zákonů utřídit znalosti o vnějším světě, my podobným způsobem pronikáme do světa vnitřního, ovšem svou bezbřehostí a „neškatulkovitostí“ je to daleko dobrodružnější a cennější. Vždy když se pokusíme o omezení, subjekt nám z něho „vyteče“, ale je stále na rozdíl od Boha nedokonalý a částečný.

Tak vám přeji na této pouti mnoho zdarů.

Cesty od sebe a cesty k sobě aneb cestování po Indii trochu netradičně

Anna Vachudová

V tomto článku bych se ráda podělila o takřka současné dojmy z cestování po Indii a pokusila se zamyslet nad tím, jak takové cestování, vnější i vnitřní, může probíhat. Cesta od sebe a cesta k sobě... na první pohled v duchu aristotelské logiky dva protikladné pohledy na cestování, na pohled druhý, daný syntetizujícím duchovním vhledem, dvě nezbytné podmínky, kdy jedna umožňuje vznik druhé a naopak, na pohled třetí, podaří-li se nám, byť na chvíli, překročit své konceptuální myšlení, přímý ukazatel skutečnosti a toho, jak to vlastně s těmi cestami je.

Soucítění se stává nástrojem pro to, aby se naše cestování stalo dokonalým.

(Foto

© pixabay.com.)

PARADOX TŘETÍHO POHLEDU

Ano, vzdělaní čtenáři dozajista oduší výstup třetího pohledu a budou se radovat z jeho paradoxu, že totiž de facto není žádné cesty, nikdy nebylo a nikdy nebude, nicméně pro trvalé ukotvení v tomto okouzlujícím, vtipném, zábavném – nedovoluji si v žádném případě uvést, že moudrém – pohledu na skutečnost je nutné na sebe dva předchozí kroky zcela vážně, systematicky a dlouhodobě aplikovat. Je zde však i pohled čtvrtý. Ten říká, že existují jak cesty k sobě, tak cesty od sebe i cesty žádné, a vrací se k našemu původnímu výchozímu bodu. Tento pohled není povinný. Představuje však jakousi pomyslnou linii vinoucí se napříč

mým indickým výletem a je jeho cílem, cestou i motivem zároveň. Je výrazem soucítění vůči všem, kteří je potřebují. Soucítění a láska k druhým nás vrací zpět dolů. Proč dolů, když i jen nepatrný či bleskový zážitek nekonceptuálního vnímání reality je tak okouzlující, humorný a zábavný? Protože při zmizení diskurzivního myšlení, tedy při zmizení předpokládaného subjektu (mě) a objektu (druhých), zažívám, že není rozdíl mezi druhými a mnou.

Humornost tohoto poznání však někdy až příliš ostře zrcadlí skutečnost, že druzí mají trápení, chtějí se ho zbavit a být šťastni; jedná se o základní předpoklad celé existence všech živých bytostí. Když se řízeme do levé ruky,

pravá nám pomáhá ránu ošetřit, neboť obě ruce jsou součástí jednoho velkého a vzájemně propleteného organismu. Nikdo nechce trpět. A tudíž druzí potřebují cestu. Většinou postupnou, tu, která souzní s jejich mentálním, psychofyzickým a kulturním nastavením.

PRAKTICKÝ VÝZNAM TRPĚLIVOSTI A PŘIJETÍ

Malé dítě, když si rozbije koleno, musíme pochovat, utěšit, ránu očistit, a to i když je zcela banální. Někdy musíme předstírat, že voláme panu doktorovi, nebo sami prosit nožičku, aby přestala bolet. Aby dítě mohlo samo uvidět banalitu svého trápení či jeho neexistenci, musí nejdříve získat důvěru k někomu, kdo bere jeho trápení naoko vážně a postupem času přejmout jeho úhel pohledu o skutečné povaze svého trápení. To vyžaduje čas, trpělivost obou stran a velké soucitění. Řeknu-li dítěti pravdu, nic to není, neví a dej pokoj, to se ti zdá, nepomohu mu a dítě se bude vztekat ještě víc. Ano, nemusí se mě to dotknout, obzvláště

Amma je současná duchovní učitelka, humanitární osobnost a sociální reformátorka, která působí na jihu Indie.
(Fotografie z archivu autorky.)

budu-li silněji ukotven ve stavu za protikladnými emocemi a myšlením, nicméně... je hezké dělat druhé lidi šťastné, kromě jiného je to totiž nakažlivé. Není možné, aby na mě kousek jejich štěstí neuplěl.

Dále, dokážu-li se upřímně radovat ze štěstí druhých, mohu se radovat permanentně a v té radosti nebrat tolik vážně vlastní potíže. Proto se říká, že začátek i konečný výsledek skutečné duchovní cesty je soucitění. Přejde žák za učitelem a říká: „Mistře, mám zásadní problém a nedokážu jej vyřešit sám. Od doby, kdy jsem pokročil ve své praxi, hory už nejsou horami a řeky řekami. Nic není tak jako dřív. Co mám dělat? Nevím si rady.“ „To je snadné,“ řekne učitel. „Běž k řece, chvíli pozoruj tekoucí vodu nebo si i zaplav. Cestou zpátky si natrhej maliny, je jich tam plno. Až přijdeš, dej si v jídelně pořádný oběd a pak přijď, popovídáme si.“ Žák udělá, co mu bylo řečeno, přijde k učiteli a hned ode dveří hlásí: „Ó ano, mistře. Vše je jako dřív, hory horami a řeky řekami. Moc děkuji.“ Zde se naše třída navrací zpět k výchozímu pohledu, ale s tím rozdílem, že naše poznání a uvědomění je zcela transformováno, jsme ukotveni ve skutečnosti, jasně vidíme rozdíl mezi fyzikou a metafyzikou a aplikujeme svůj transcendentní pohled inteligentně podle aktuálních podmínek. Soucitění se tedy stává nástrojem pro to, aby se naše cestování stalo dokonalým.

O soucitění mluví trochu více naše křesťanská tradice. Bůh, aby pomohl lidem, jim poslal svého jediného syna, který se za ně obětoval. Proč? Patrně byla většina lidí na úrovni, kdy mohla boží lásku, blízkost a existenci pochopit pouze tímto způsobem, neboť adorace, vztah a cesta k neforemnému Bohu, jehož podstatou je absolutno, nejsou pro většinu běžných lidí možné, tudíž ani prakticky aplikovatelné. Kdykoli chceme někomu něco vysvětlit, měli bychom mít v prvé řadě schopnost uvědomit si jeho mentální úroveň a podle toho mluvit. To opět vyžaduje soucitění. Sestoupit na úroveň druhých, abychom jim pomohli. Obvykle je to totiž jediný možný způsob, jak jim pomoci. Jsou tací jednotlivci, kteří na základní škole pochopí kvantovou mechaniku, většina z nás ale potřebuje více času, studia, trpělivosti

Sikhismus není u nás příliš známý, ale jedná se o páté nejrozšířenější světové náboženství s velmi mírumilovnou a vysoce etickou tradicí.

(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

a dalších vhodných podmínek. Ano, jsou i ti, kteří ji nepochopí nikdy, protože mají nadání třeba na kreslení, a i to je v pořádku. Nebudu je tedy s fyzikou zatěžovat, ale začneme se učit třeba akvarel.

AMMA, LÁSKA A SMYSL INDICKÉ CESTY

Těmito oslími můstky, které jsou jaksi trochu delší než pouhý úvod, bych chtěla uvést své nedávné cestování po jižní Indii i smysl toho, o co na naší cestě šlo. Protože se ale oslí můstky protáhly, vezmu to krapet stručněji. Tentokrát jsem v Indii byla dva měsíce, z toho měsíc jsme cestovali jako doprovod indické duchovní osobnosti Šri Mata Amritanandamayi, která cestovala po jižní Indii, aby umožnila setkání s ní těm, kteří nemají dostatek prostředků, aby ji navštívili sami. Nejprve pár slov k uvedené duchovní představitelce Šri Mata Amritanandamayi, které se říká Amma (Matka). Amma je současná duchovní učitelka, humanitární osobnost a sociální reformátorka, která působí na jihu Indie. Je známá tím, že její setkání s lidmi probíhají formou fyzického kontaktu, objetí, požehnání (v indické terminologii daršan, setkání se svatou osobou). K letošnímu roku dokázala takto fyzicky přijmout více než čtyřicet milionů lidí takřka ve všech částech světa. Nedělá mezi lidmi rozdíly, v Indii se jedná často o jednotlivce z nejchudších možných poměrů, s velkou mírou negramotnosti, žijících

ve slumech a zcela závislých na humanitární pomoci. (V Indii neexistuje žádný systém sociálního zabezpečení, dávek nebo zdravotního či jiného pojištění. Pokud člověk nemá například peníze na injekci při vytržení zubu nebo na operaci srdce, většinou zemře, nebo mu zub musí vytrhnout při vědomí. O sociálních dávkách nemluvě.) Do jejího centra v Amritapuri ve státě Kerala jezdí ale i většina známých lidí a představitelů indické společnosti. Byli jsme svědky návštěvy indické prezidentky Draupadí Murmúové a nejvyššího představitele sikhů ze Zlatého chrámu v Amritsaru (sikhismus není u nás příliš známý, ale jedná se o páté nejrozšířenější světové náboženství s velmi mírumilovnou a vysoce etickou tradicí). Před několika lety se Amma ve Vatikánu setkala s papežem, kde podepsali chartu proti dětské práci a konzultovali ekologické problémy dnešního světa.

O CESTÁCH, KTERÉ NEJSOU – A O SOUCÍTĚNÍ, KTERÉ ZŮSTÁVÁ

Nejedná se ale jen o významné osobnosti společnosti, které za ní přicházejí, ale pro zájemce o indickou duchovní praxi v duchu sebedotazování považuji za zajímavé, že při poslední návštěvě Ammy na Arunáčale, ještě před vypuknutím pandemie, si k ní přišla pro požehnání většina tamějších sádhů (indických potulných svatých a mnichů) i představitelé

„Je nutné si uvědomit, že situace žen v Indii je diametrálně odlišná od té naší.“

(Fotografie z archivu autorky.)

Ramana ášramu v Tiruvannamalai. Milé bylo vidět i duchovního učitele Moojiho, který přišel na daršan se svou sanghou (svými žáky) a na dotaz „proč“ odpověděl, že Ammu považuje za svého duchovního učitele. Zajímavé je to proto, že se oficiální učení Ammy týká především lásky, tj. bhaktijógy, karmajógy, práce pro druhé a lásky k Bohu. Mnozí ze čtenářů mohou namítnout, že to není zajímavé, ale logické, a budou mít pravdu. Neboť džhána, tedy poznání, a láska, tedy bhakti, jsou na sobě vzájemně závislé a bez sebe nemohou existovat. Milovat druhého jako sebe sama mohou

pouze tehdy, když poznávám a vidím, že já i ten druhý máme tu samou boží podstatu. To je čistá advaita, tj. indická filozofie neduality, geniálně formulovaná Kristovými slovy. Odtud pramení soucítění, láska a snaha pomoci tam, kde je to možné.

SÍŤ SOUCITU, KTERÁ LÉČÍ, VZDĚLÁVÁ A POSILUJE

Humanitární organizace Ammy se jmenuje Embracing the World a je největší nevládní humanitární organizací v Indii, kde supluje neexistující sociální a zdravotní systém. Působí ve čtyřiceti osmi zemích světa a kromě zaměstnanců čítá cca sto tisíc dobrovolníků. Její rozsah zahrnuje kromě jiného bezplatnou lékařskou péči pro šest milionů osob ročně, jídlo zdarma pro deset milionů osob ročně a pomoc při přírodních katastrofách nejen v Indii. K dnešnímu dni vykazuje přes osmdesát pět milionů USD. Před třemi lety Amma otevřela největší privátní indickou nemocnici u Nového Dillí, která poskytuje bezplatnou péči potřebným. Jedná se o moderní nemocniční kampus rozsáhlejší než pražský Motol, který je plně energeticky soběstačný. Energie jde výhradně ze solárních panelů. Nejedná se o jediný nemocniční komplex v Indii ani o jediný humanitární projekt. Amma vybudovala po celé Indii síť univerzitních kampusů, základních i středních škol, kde děti dostávají stipendia a bezplatné vzdělání.

Humanitární organizace Embracing the World je největší nevládní humanitární organizací v Indii.

(Fotografie převzata z www.amma.org.)

Když se člověk účastní těchto indických programů, nemůže si nevšimnout nesmírné chudoby a bídy tamějších obyvatel. (Fotografie z archivu autorky.)

Před týdnem se účastnila na jihu Indie shromáždění na podporu genderové rovnosti. Přítomno bylo na padesát tisíc žen, jimž je poskytována humanitární podpora. Pomoc ženám zahrnuje půjčky, sociální zabezpečení, vzdělání, slušné pracovní podmínky i zdravotní péči.

AMMA JAKO NADĚJE PRO ŽENY V INDII I VE SVĚTĚ

Je nutné si uvědomit, že situace žen v Indii je diametrálně odlišná od té naší. Genderová rovnost neexistuje, ženy stále čelí velkému fyzickému, mentálnímu i společenskému násilí, je jim upíráno vzdělání, nedisponují vlastními penězi a po smrti či odchodu manžela často končí v nevěstincích nebo na ulici bez možnosti kontaktu s vlastními dětmi. Amma se angažuje přes třicet let i v zahraničí, při ekologických katastrofách v USA, na Haiti, v japonské Fukušimě... Pro nás může být zajímavé, že týmy organizace Embracing the World byly po vypuknutí války vyslány i na hranice s Ukrajinou, kde byla poskytována materiální i psychologická pomoc uprchlíkům. (Jedná se zde pouze o zlomek informací, více na <https://amma.org/humanitarian/?rd>.)

Cestování s Ammou po Indii bylo právě součástí sítě humanitární pomoci, jež byla poskytována lidem v jednotlivých městech

spolu s fyzickým pozhárním, kterého se jim dostalo. Pro čtenáře může být ještě zajímavé uvést i skutečnost, že Amma ne získala žádné formální vzdělání. Pochází z natolik chudých poměrů, že mohla absolvovat pouze tři třídy základní školy, přesto za ní jezdí konzultovat své vize odborníci z mnoha oblastí.

AMMA MEZI VĚDOU, SOUCITEM A CHUDBOU

Například návštěva ředitele ISRO (Indická kosmická agentura) ohledně plánovaného přistání bezpilotního modulu Čandraján-3 na Měsíci. Amma je známá tím, že dokáže dávat daršan bez přestávky až dvacet hodin denně, bez potřeby jídla, spánku či odchodu na toaletu. Dokáže takto obejmout i padesát tisíc lidí, aniž by se zvedla ze židle. A nejenom jediný den. Pak jede do dalšího města a další den, dva následuje to samé. Takto to pokračuje celé tři týdny, někdy i měsíc. Před pandemií trávila čas hlavně v zahraničí, kde navštívila Evropu, Severní Ameriku, Austrálii, Japonsko či Indočínu, a dříve, v době aktuálního komunistického převratu v Rusku zrovna dávala daršany v Moskvě. Když se člověk účastní jako organizační doprovod těchto indických programů, nemůže si nevšimnout nesmírné chudoby a bídy tamějších obyvatel, o které všichni dobře víme, ale vidí-li

ji člověk tak blízko, působí to mnohem silněji. Jasně pak chápe, proč se Amma a nejen ona snaží o přerozdělování prostředků od dárců z bohatého západu k těm nejpotřebnějším. Další věcí je pro mne osobně velmi zajímavý vhled do indické mentality, hlavně obyvatel na jihu Indie. Naše programy se odehrávaly zejména ve státě Tamilnádu.

OČISTNÁ POUŤ S TŘICETI NÁRODY

Indové jsou opravdu trochu jiní než Češi, a nejen oni. Naš organizační doprovodný tým, který cestoval s Ammou a zaštiťoval celé zázemí, čítal asi tisíc lidí (dvacet autobusů, auta a karavany). Mezi ně patřili svামী, svამინი (vysvěcení kněží, muži, ženy, neboť Amma oficiálně zaštiťuje indický klášterní řád), dále brahmačárjani, brahmačárjanky (muži i ženy jako duchovní žáci, kteří již složili část slibů), dále Indové a velký počet dobrovolníků ze Západu. Jen namátkou jsem napočítala asi třicet národností, od Turecka přes Rusko, evropské země, Austrálii, Japonsko, Jižní i Severní Ameriku, Asii až po izraelskou komunitu. Když je těchto třicet národností včetně tamějších Indů nuceno spolupraco-

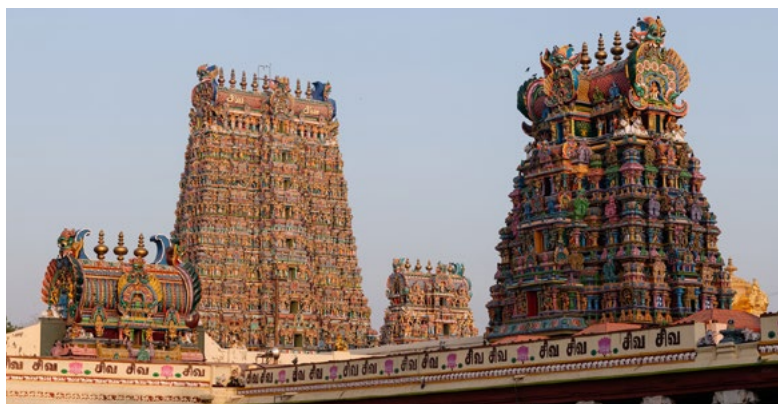
vat na organizování pomoci pro desítky tisíc lidí, nevyhnutelně to vede k lepšímu chápání mentality druhých. S tím se snoubí hlavně soucítění, trpělivost se stane nutností, bez níž nelze jít v Indii snad ani na toaletu (kdo v Indii ještě nebyl, tak pro něj je setkání s indickou byrokracií druhým kulturním šokem, protože bez kopie víza, pasu a fotografie 5 × 5 cm snad nejde jít v Indii ani na veřejné WC – trochu přeháním, ale ne až tak docela). Introspekce a práce na vlastních negativních programech se tak stane zcela neodmyslitelnou součástí života asi jako každodenní stravování. Není totiž možné, aby vás nikdo nijak nenaštal. Když k tomu připočteme pětatřicet stupňů ve stínu, hluk, prach, tisíce lidí, kam se jen člověk podívá, troubení a minimum spánku (není čas na spaní), po jednom či dvou dnech osmihodinové cesty v rozehrátých autobusech (bez WC!) se stane z celé cesty jakási očistná pouť, kterou lze podle mého názoru přežít pouze tím, že ji zaštiťuje živý duchovní učitel s velkou silou.

KLID UPROSTŘED CHAOSU

Mnoho lidí zvenčí není ve stavu pochopit, jak lze takové „výlety“ vydržet. Nelze; tajemství je v energetickém poli duchovní bytosti, které supluje spánek i energii. Dodávám ještě, že náš tým se neskládal pouze z meditujících sanjásinů nebo jogínů, ale pouti se účastnily i rodiny, maminky s malými dětmi, výjimkou nebyly ani korpušentní dámy ze Západu nadšené pro humanitární pomoc nebo pouze zvědavé na to, jak taková cesta probíhá. Práce s myslí, meditace a duchovní cvičení se tak na našem výletě staly zcela automatické, asi jako potřeba pro přežití, a nebyly omezeny jen na určitý vyhrazený čas. Vyvstaly i zajímavé zkušenosti, kdy člověk pochopil, že je skutečně možné prožívat úplný klid uprostřed indické tlačence lidí (vypadá to asi tak, že nemůžete ani dopředu, ani dozadu nebo do stran, prostě jen čekáte a moc se nehýbáte, abyste to přežili, a po půl hodině pak můžete pomalu pokračovat), v rozpáleném autobuse po deseti hodinách jízdy nebo před reproduktory s tamilskou hudbou (indická mez únosnosti hluku je asi o sto procent vyšší než naše, nebo

Práce s myslí, meditace a duchovní cvičení se na našem výletě staly zcela automatické. (Fotografie z archivu autorky.)

Jedno z největších měst Tamilnádu Madurai má dokumentovanou historii osídlení po více než 2 500 let. (Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

jsou Indové prostě tak trochu nahluchlí). Nakonec meditovat na samotě u lesa či v tichém lesním jezírku není nic tak složitého. Zajímavé byly samozřejmě i kulturní okolnosti cestování. Kromě jiného jsme navštívili ášram Ammy a univerzitu v Nágarkóil, což je městečko na samém jižním konci Indie, asi deset kilometrů od moře a mysu Kanyakumari, významného poutního místa. Atmosféra tu byla podobná atmosféře na hoře Arunáčala, až hmatatelná aura klidu, přicházející zcela bez úsilí. Zdejší lokalitu navštívil dříve kromě M. Gándhího i Ramana Mahariši.

HISTORIE, DUCHOVNÍ DĚDICTVÍ A KOSMOPOLITNÍ KOUZLO

Dalším zajímavým místem bylo jedno z největších měst Tamilnádu Madurai, které má dokumentovanou historii osídlení po více než 2 500 let. Jedná se o jedno z nejstarších měst Indie, s mnoha starověkými indickými chrámy, muzei a paláci. Za zmínku stojí chrám bohyně Mínakší. Jen pro zajímavost – chrámový komplex má rozlohu deseti hektarů a je turisticky velice atraktivní destinací. V roce 2010 Madurai navštívilo deset milionů turistů, z toho půl milionu turistů ze Západu. Z Madurai jsme jeli do města Madrás, nyní nazývaného Čenaj, které je s necelými osmi miliony obyvatel největším a zároveň hlavním městem státu Tamilnádu. Lze říci, že se patrně jedná i o nejchudší velké město v tamním regionu. Podle média *National Geographic* patří Čenaj mezi deset světových měst s nejlepší kuchyní, podle přehledu vydavatelství Lonely Planet patří na deváté místo

v žebříčku nejlepších kosmopolitních měst světa. V roce 2017 bylo zahrnuto na seznam UNESCO do sítě nejvíce kreativních měst světa (UCCN). Pro představu – tato metropole leží asi dvě stě kilometrů od Tiruvannamalai, hory Arunáčala, jednoho z nejposvátnějších míst v celé Indii. Na programech byla zajímavá také setkání s mnohými indickými sádhu a sanjásin-kami, kteří si přicházeli k Ammě pro požehnání a daršan.

TRADIČNÍ INDICKÁ KUCHYNĚ A ČAJOVÝ RITUÁL

Asi posledním velkým městem bylo jihoidické Kójamputtúr neboli Karur v blízkosti pohoří Západního Ghátu. Kromě opět zajímavých náboženských památek možná čtenáře zaujme typická místní tradice servírování pokrmů na velkých banánových listech. Pokrm se skládá většinou z rýže, různých placek a pěti až deseti mističek s různými omáčkami, dresinkem, polévkou, kari a za vším následuje výběr sladkostí a v neposlední řadě i zmrzlina. Jsme-li u jídla, tak na závěr bych ráda zmínila jeden za mne typický i krásný zvyk, který bych okamžitě implementovala do naší západní kultury. A sice – Indie je zemí náboženství, nejedná se o sekulární společnost, jak všichni víme, ale kromě klasických duchovních systémů, kast, odnoží a denominací existuje podle mě jedno společné, v Indii takřka duchovní pojítko, bez něhož si tamější život nelze představit. Tím pojítkem je čaj, hindsky chai (čte se čaj). Ať se kamkoli přijde, ve kteroukoli denní či noční dobu, ať je před vámi jakékoli množství

práce, povinností je si nejprve sednout a dát si nabízený čaj a většinou nějakou sladkost či kořeněnou směs arašídů, luštěnin nebo brambůrků. Jedná se o malé, asi stamililitrové koflíky s černým čajem, kořením a mlékem, recepty se liší každých pár kilometrů, ale vždy chutná výborně. Většinou je silně oslazený, ale jelikož indická vláda začíná pomalu apelovat na veřejné zdraví (Indie je zemí na prvním nebo druhém místě v rychlosti šíření diabetu II. typu, zejména mezi mladou populací), lze žádat i nápoj bez cukru.

POMALÝ RYTMUS ŽIVOTA A CESTA K SOBĚ

Ano, v Indii se nespěchá – ostatně to ani není při zdejších teplotách možné. Cestuje se tedy pomalu. Většinou bývá pomalé cestování bezpečnější, stabilnější a radostnější. Lze tak lépe vidět a prožít smysl cesty od sebe, cesty k sobě, její překročení i návrat zpět. A že je to podle indického pohledu na více inkarnací? S tím si nikdo příliš neláme hlavu. Žije se zde v přítomnosti, přílišné přemýšlení je tlumeno horkem i silným čajem a díky tomu jde odevzdání se do rukou vyšší moci tak nějak snáze. I všudypřítomné utrpení je snášeno lépe a neustálé úsměvy i těch nejchudších podniků našince k zamyšlení, zda našťvané a vystresované výrazy relativně zabezpečených, ale

neustále spěchajících lidí v našich končinách nepoukazují na to, že je v naší západní kultuře něco špatné. Kdo ví, ať sám napoví. Východní mentalitu by mohlo vystihnout indické heslo jednoho mého italského kolegy, kuchaře, které zní: „Don't worry, don't hurry and don't eat much curry.“ (Česky: nedělej si starosti, nespěchej a nejez moc kari – velké množství kari může způsobit poleptání žaludeční stěny.) Jaký je tedy závěr našeho cestování? Pro každého jiný, někdo raději pomalu od sebe, někdo raději pomalu k sobě. Někdo rovnou mimo obojí a jiný zpět na začátek. Někdo necestuje vůbec a někdo je věčným tulákem tak nějak od narození. Obecně si ale myslím, že cestování je naší životní přirozeností, bez níž by neexistoval žádný vývoj, tudíž je inherentně dané a musíme se s ním smířit. Ať chceme či nikoli, cestovat musíme, neboť se jedná o jeden z vesmírných principů. Jak, to už závisí trochu na naší vůli. Měli bychom mu tedy vytvořit vhodné podmínky, protože cesta skýtá kromě zdánlivých těžkostí i takzvané třešničky na dortu, které lze získat nikoli pouze při jejím završení, ale i v jejím průběhu. Je však dobré mít s sebou fungující externí aktualizovanou GPS navigaci, která rozumí naší cestě, našim schopnostem, našim přáním i podmínkám, ze kterých pocházíme. Cestu to dělá příjemnější, leckdy kratší, méně nebezpečnou a třešničky přicházejí častěji.

„Sestoupit na úroveň druhých, abychom jim pomohli.“
(Fotografie z archivu autorky.)

O VNITŘNÍ GPS A VENKOVNÍCH NAVIGACÍCH

Ano, pokročilí cestovatelé se dokážou spolehnout na svou inherentní GPS a ani rušné ulice Madrásu s pouze tamilsky mluvícími řidiči rikš, když do odjezdu autobusu zbývá hodina času a člověk netuší, kde se nalézá, je nevyruší z prožívaného klidu za všech okolností. Pro mě jako obyčejného člověka je však tato inherentní GPS nepoužitelná čtyřicet hodin a sedm dní v týdnu, proto s vděčností volím tu externí. A upřímně, ani s ní nebývá cestování pokaždé procházkou v růžovém háji. Většina z nás tedy potřebuje k cestování systém, tradici, pravidla, vhodné duchovní osobnosti, uctívání, bohoslužby, svatyně, texty, metodologii a ještě velkou porci trpělivosti, disciplíny a pozhánání. Pak lze bez nadsázky uvést známá slova, že nejen cíl, ale Cesta sama je Cíl. A Cesta je to kouzelná, nenásilná, trpělivá, moudrá a soucítící. Že někomu připadá cestování s externí „džípískou“ pomalé, nepraktické a veskrze nepotřebné? Pro něj pak následující příběh: Za mistrem do chrámu jednoho dne přišel potulný mnich. „Mistře, mistře, mám dotaz,“ volal nahlas. „Mistře, jaká je nejkratší cesta k nirváně?“

Mistrovi žáci, znající mistrovu povahu, se nad opovázlivostí jejich potulného kolegy zcela zhrozili. Mistr však ani nemrkl, vzal do rukou hůl a udělal s ní ve vzduchu čáru. „Vidíš ji? Toto je nejkratší cesta.“ „Nevidím“, řekl mnich. Mistr vzal hůl a opět udělal ve vzduchu čáru. „Teď ji už vidíš?“ „Nevidím“, špitl opět mnich. Mistr znovu vzal hůl a opět udělal čáru. „Teď ji už vidíš?“ „Nikoli“, zašeptal žák. V tu ránu mistr vzal hůl a silně udeřil žáka po hlavě. Žák byl trochu v šoku, ale protože se jednalo o významného a všemi uznávaného duchovního učitele, tak se neodvážil nic říci. „Tak, už ji vidíš?“ zeptal se opět mistr. „Nevidím.“ Opět se scéna opakovala a mnich dostal holí. „Ták, už ji vidíš, tu tvou cestu nejkratší?“ „Nevidím“, po pravdě zašeptal mnich a ani se na mistra raději nepodíval. Mistr tedy soucitně k žákovi pronesl: „Víš, drahý chlapče... není nejkratší cesty k nirváně.“ Mnich na to: „To jsem také pochopil, ale nechápu, proč jsi mě kvůli tomu musel dvakrát nabít holí.“ A ještě než stačil

dořici větu, mistr vzal hůl a opět vši silou udeřil mnicha po hlavě. (Mistr se jmenoval Lin-ti neboli Rinzai a jednalo se o jednoho z nejslavnějších japonských zenových učitelů. Kdo dokáže pomoci své vnitřní GPS aplikovat smysl tohoto příběhu permanentně za všech okolností, tomu budiž čest i sláva na nebi i na zemi, ve všech sférách i světech. Kdo nikoli a přál by si přece cestovat, tomu budiž doporučena nějaká slušně aktualizovaná navigace, neboť cesty po Indii, a nejen po ní, bývají mnohdy rušné, zaprášené, ucpané, člověk se nedomluví a často chybí nejen dopravní značky a názvy ulic, ale občas dojde i nafta a čerpací stanice je Bůh ví kde. A to doslova.)

Použité zdroje:

<https://amma.org/>

<https://amma.org/humanitarian/?rd>

https://amma.org/wp-content/uploads/ETW-brochure_2024-12-22.pdf

<https://cz.amma.org/>

„Ať chceme či nikoli, cestovat musíme, neboť se jedná o jeden z vesmírných principů.“

(Fotografie z archivu autorky.)

Je dobré vědět, co nosím v hlavě

Milan Klapetek

Tvůrčí život nastolil téma krásné a aktuální! Ve všech příspěvcích bude jistě připomenuto, že nápis „Poznej sama sebe“, ovšemže v klasické řečtině, zdobil již vchod do Apollonova chrámu v Delfách. Jako skoro nic z toho moudrého, co bylo tehdy řečeno, nepozbyla ani tato výzva na své hodnotě a naléhavosti. Jde možná pouze o to si tuto výzvu přetlumočit do naší doby a našeho myšlení.

„Víra, pomoc, láska, milosrdenství, bratrství, to jsou pojmy, ze kterých je ten obraz světa postaven.“ (Foto © pixabay.com.)

JAK NAŠE MYŠLENÍ FORMUJE SVĚT KOLEM NÁS

Branou k tomu nám může být jiná zářivá myšlenka, o trochu mladší než ta delfská. Bude to citát z úst dánského prince Hamleta, který v jednom z několika překladů zní: „Věci nejsou takové ani onaké. To teprve naše myšlení je dělá nějaké.“ Jednou byla v novinách fotografie komety, a byla to krásně duhově barevná koule, doslova hrající barvami. Poetickou představu, že takové veselé duhovky krouží vesmírem, poněkud krotilo upozornění, že ty barvy jsou falešné a byly povrchu komety přiděleny na základě počítačového programu po vyhodnocení teploty na jejím povrchu. To je to, co říká Hamlet. To, jaké co je, to vybarvení, to vzniká v naší mysli, na základě programu, který v ní máme. To, že o tom

většina lidí neví, to věděli už ti v těch Delfách a ten nápis to měl všem lidem připomenout. Ono totiž poté, když člověk toto konstatování přijme, vypadá všechno jinak. Jinak se bude člověk v tom světě cítit a jinak bude vypadat i jeho komunikace s druhými lidmi. Ale za jaký konec to sebepochopení, to sebepoznání, tu cestu do sebe uchopit? Odrzových můstek k oné dobrodružné „cestě do sebe“ může být mnoho, mne však zaujal právě jeden.

Americký vědec Leon C. Marshall napsal krásnou knihu, která vyšla česky pod názvem *Po stopách lidského pokroku*. Bylo to ovšem už dávno, napsal ji v roce 1925. Krom mnoha dalších pozoruhodných postřehů o vývoji lidstva upozorňuje na cosi, co, domyšleno, vysvětluje původ a příčinu mnoha našich problémů, a to

„A pak přicházejí Řekové, což jsou lidé se smyslem nejen pro krásno, ale i pro doslova nezávislé myšlení maximálně využívající lidské rozumové možnosti a kapacitu.“

(Foto

© pixabay.com.)

jak v oblasti politiky, tak mezilidských vztahů. Píše tam, že evropská kultura je „složena“ ze čtyř velmi odlišných zdrojů, ze čtyř pramenů. Je to pramen hebrejský, případně židovský, pramen řecký, pramen římský a prameny pocházející od národů na sever od římské hranice, tedy Germánů, Keltů, Slovanů a dalších a dalších. Každá z těchto kultur představuje zcela jedinečný a od těch ostatních odlišný způsob pochopení světa a bytí vůbec. To je ovšem látka na nekonečnou řadu kulturologických studií, což si zde odpustíme a vezmeme to stručně podle profesora Marshalla. Tak oni Hebrejové, posléze Židé, vytvořili systém pochopení světa s jedním jediným Bohem, což je koncepce s netušenými důsledky. Lidstvo je pak jedna rodina a i další ideje a vzory jsou vzaty z rodinného života. Víra, pomoc, láska, milosrdenství, bratrství, to jsou pojmy, ze kterých je ten obraz světa postaven. Kristovo učení tento obraz ještě více radikalizuje, a to v onom smyslu, že láska, přejná sounáležitost, schopnost mít jedni druhé za sebe důstojnější je metou, mající nalézt uplatnění v myšlení i v životě člověka.

A pak přicházejí Řekové, což jsou lidé se smyslem nejen pro krásno, ale i pro doslova nezávislé myšlení maximálně využívající lidské rozumové možnosti a kapacitu. Chápu svět jako člověku vlastním rozumem pochopitelný systém, a protože ve středu jejich myšlení je spíše člověk než bůh, jeví se jim i ten svět jinak

a mají nutně za bláznovství to, co bude mít Žid nebo křesťan za zbožné a ušlechtilé. A naopak, pochopitelně. Římané jsou další na řadě. Byli to dobyvatelé, vládci a pragmatičtí organizátoři. Jejich právní a vládní systém nám může být v mnohém vzorem.

A asi nejdůležitější složku představuje myšlení národů, které Evropu vytvořily a tvoří, těch, kteří žili na sever od Řecka i Říma. Tam najdeme i národy právem nazývané „mořskými vlky“, protože jejich obživou bylo dobývání a drancování. Loupežnictví bylo u obyvatel evropských hvozdů celkem normálním a přímo „mužným“ způsobem obživy, zatímco zbožné se hrabat v půdě, dříť se a čekat, co mi vyrostе, to je jakési bezectné rabství. Pána živí jeho meč! Tyto národy vnesly do evropské kultury dravý dynamismus, díky kterému se evropská kultura rozšířila po světě, a to nikoliv silou svých myšlenek, ale svou schopností organizovaného násilí, tedy války. I v obchodním podnikání nejsme často křesťany, ale mořskými vlky, připomíná profesor Marshall.

JAK NÁS FORMUJÍ HEBREJSKÉ, ŘECKÉ, ŘÍMSKÉ A BARBARSKÉ KOŘENY

Program, který má každý Evropan (či Euroameričan) v hlavě, může být tedy vzat z kteréhokoli z těchto čtyř zdrojů a každý mu tento svět vymaluje a namaluje jinak. Něčeho takového jsem byl svědkem třeba jednou v Americe, kde se tehdy právě slavilo jakési výročí související s dobytím

a obsazením tohoto kontinentu bílým mužem. Někteří křesťané volali k pokání a připomínali, že tento proces byl jednou z největších genocid, jaké se kdy na světě odehrály, zatímco jiní mluvili velmi pohrdlivě o takovémto „vzdychání“, jednoduše jsme byli silnější, takže jsme zvítězili a vítěz přece odjakživa a právem bere všechno! Život je boj, ve kterém jsou přece pouze vítězové a poražení! Tak to tam jasně zaznělo a mně se přitom vybavil lovec mamutů s kyjem. Ale nyní jde o to, že i my si na tomto „bodu“ můžeme otestovat, jaký je ten náš program. Ke kterému hlasu se vaše mysl kloní?

Může být velmi zajímavá, takováto introspekce neboli sebezkoumání! Filozofie je ostatně také v jistém smyslu „myšlení o sobě myslícím“, což znamená schopnost se ptát, odkud pocházejí moje názory a přesvědčení. Myslet dnes podle hodnotových stupnic a paradigmát vikingského bojovníka je zcela dobře možno – takové myšlení je v Evropě vlastně mnohem více doma než to, co přišlo z jakýchsi jejích jižních cípů, nebo dokonce z Malé Asie. Jde pouze o to, jak daleko se s tím dostaneme. A také jde asi o to, zda když si ten bojovník na helmu na-

maluje mezi ty býčí rohy křesťanský kříž, změní se tím i program v jeho hlavě. Navíc je dobré připomenout, že i takové pojmy jako svoboda nebo spravedlnost mají v každém programu podstatně jiný obsah i hodnotu.

Takže až jednou nebudete mít co dělat, položte si otázku, jaký program řídí vaše myšlení i činy, zda je v něm více toho hebrejského, řeckého, římského nebo barbarského. Ostatně i každý politický směr či doktrína je vlastně aplikací některého z těchto evropských „programů“ nebo jejich svéráznou kompozicí. A dejte si k té vaší cestě do sebe sklenku něčeho, může to být docela napínavé. A co ten výsledek znamená a co s ním lze dělat, to je téma dalšího zamyšlení.

Autor je český teolog, spisovatel a pedagog. Vystudoval teologii a dlouhodobě se věnuje studiu duchovních a filozofických témat. Je autorem několika knih, ve kterých se zaměřuje na propojení víry, spirituality a každodenního života. Kromě psaní působí i jako vyučující a lektor, přičemž se věnuje duchovnímu rozvoji a osobnímu růstu.

Myslet dnes podle hodnotových stupnic a paradigmát vikingského bojovníka je zcela dobře možno. Jde pouze o to, jak daleko se s tím dostaneme.

(Foto

© pixabay.com.)

Řízení NSČU

Kam jsme dosud došli

Kristýna Ledererová Kolajová

ÚVODEM

Církve a náboženské společnosti jsou a mají být pro své věřící především bezpečným, živým a inspirativním útočištěm podněcujícím jejich duchovní rozvoj a nabízejícím oporu v respektujícím společenství. Tuhle roli ale mohou dobře plnit jen takové organizace, které mají stabilní zázemí v kvalitním řízení a hospodaření a zároveň jasnou a transparentní představu, kam v těchto oblastech směřují.

Realita je ovšem taková, že tyto sféry činnosti náboženských organizací jsou ze strany veřejnosti někdy až trochu demonizovány (církve mají majetku víc než dost, nemuse-

jí se v tomto ohledu nijak moc snažit) a na druhé straně trochu přehlíženy a podceňovány ze strany samotných členů (jsme zde jako duchovní společenství kvůli úplně jiným a pro život člověka podstatnějším věcem, než je zdravé hospodaření a dobře zajišťovaná administrativa).

Zároveň oba tyto úhly pohledu mají tak trochu pravdu: náboženské organizace alespoň v naší republice nestrádají a samozřejmě jejich primární účel rozhodně není správa majetku ani efektivita řízení. Jenže to může být pravda velice krátkodobá: do prvního sporu o majetek a/nebo moc či vliv, které nevyhnutelně a velmi rychle přijdou, pokud nějaké společenství, jakkoli duchovní, bude tyto oblasti přehlížet. Naše vlastní dějiny v uplynulých sto letech českého unitářství až příliš často ukázaly, že podcenění oblasti provozu, ekonomiky a řízení může nést fatální negativní důsledky, které vzápětí způsobí zlé pošramocení mezilidských vztahů a vrhnou neblahé stíny na samotný hlavní smysl a cíl existence duchovního společenství.

Z mého pohledu má tedy rozhodně význam věnovat řízení NSČU naši plnou pozornost a péči, znát jeho minulost a aktivně řešit jeho budoucnost. Možná vás napadá: proč minulost? Proč nestačí se jen dívat vpřed, sledovat aktuální situaci, trendy a pracovat s nimi? Já sama jsem stvrzení, že znát minulost je pro úspěšné vedení klíčové, našla v prvních letech svého působení v NSČU velmi rychle. Když začnete analyzovat, proč některé věci vůbec nefungují a jiné navenek zamrzly, proč některé dobré i dobře míněné návrhy způsobují v lepším případě paralýzu a v horším odmítavou reakci, pak začnete zjišťovat, že příčinou zpravidla není nedostatek schopností, jak by se na první po-

Výstavba multifunkčního domu se třemi sály v Anenské přinesla NSČU v době hospodářské krize mnoho vleklých finančních problémů. (Všechny fotografie pochází z archivu NSČU.)

Pořízení varhan do síně CH. Masarykové prohloubilo neúměrné zadlužení NSČU ve 30. letech 20. století.

hled mohlo zdát, ale že jsou to nějaká traumata a období sporů a že zde často skrytě působí špatné zkušenosti z předchozích časů a až neuvěřitelně dlouho (i „dědičně“) se promítají do aktuálních postojů k řízení. Pak se vyplatí jít až k jejich kořenům, pojmenovat je, pochopit a začít s jejich dědictvím pracovat. – A začít díky tomu i určité zdánlivě neprůchozí cesty společně pozvolna otevírat.

Naše náboženská společnost bohužel během svého vývoje zažila až příliš otřesů v oblasti řízení a financování a jen málokteré období bychom v téhle oblasti mohli považovat za zdravé. Zkusím letmo projít starší období pro celkový přehled a pak se víc zaměřím na posledních patnáct let, protože hlavně na jejich základě dnes stavíme svou budoucnost.

POHLED DO NEJSTARŠÍ HISTORIE, LÉTA 1922 AŽ CCA 1933

Paradoxně bylo pro naši organizaci z hlediska financování nejzdravějších prvních

osm let, kdy jsme dokázali celý překotný rozvoj našeho nového hnutí platit pouze z pravidelných sbírek během shromáždění, z příspěvků členů i příznivců a z darů.¹ Žádné dotace, žádné granty, žádné půjčky. Pravda je, že už tehdy se občas „povedlo“ realizovat projekt, který byl od počátku zjevně ztrátový (například provoz knihkupectví

1 Dá se říct, že až do roku války tvořily členské příspěvky a výtěžky sbírek při shromáždění víc než 95 % příjmů. K nim se postupně přidávaly příjmy z pronájmů (vyjma období, kdy byl dům v Anenské násilně převzat protektorátní organizací Studentenwerk, 1943–1945). Pro srovnání: v roce 1935 měla NSČU příjmy z členských příspěvků 46 005 korun (ty už ale oproti předchozím letům klesaly, protože byla doba hospodářské krize; pro předchozí roky však nemáme dochovanou ucelenou roční data) a ze sbírek při programech 36 706 korun. Přičemž výdaje na běžný provoz byly v tom roce 63 995 korun a na pořádání programů 18 375 korun. Stranou jsou v tomto případě výdaje na výrobu časopisu; jeho provoz se ale musel pokrývat z předplatného. V roce 1948 byly příjmy z členských příspěvků 130 328 korun a ze sbírek 78 924 korun. (Archiv NSČU, kart. 86, Záписы schůzí hospodářského oddělení NSČSU.)

nebo tiskárny), ale tyto investice nebyly v kontextu ostatních velké a ostatně určitá míra vědomého risku ke zkoušení nových věcí samozřejmě patří. Již tehdy ale některé důležité procesy ve vedení NSČU chyběly nebo nebyly systematicky dotaženy do zdárné implementace, což později zvýšilo hospodářské těžkosti. Například přípravy rozpočtů a dlouhodobější sledování jejich plnění i trendů a změn v nich – tím se ve Svobodném bratrství vedení zabývalo poměrně zjednodušeně. To mělo o něco později tvrdý dopad na celkovou ekonomickou situaci už nové NSČU (registrované v roce 1930; Společnost svobodného bratrství pro ni nadále ještě několik dalších let zajišťovala veškerou správu majetku).

Podcenění ekonomického (zejména středně- a dlouhodobého) plánování se ukázalo jako nešťastné hlavně v kombinaci s velmi živelným všestranným rozvojem našeho společenství ve všech ostatních oblastech

působení. Citelně chyběla koncepce hospodaření, scházely investiční odhady. Vše se dělo spíše formou naplňování vizí než podrobně zpracovaných záměrů.

Další věc, která se z dnešního pohledu ukazuje v tehdejším chodu naší společnosti jako přinejmenším diskutabilní, byla absence jasné struktury řízení a s ní spojeného určení alespoň rámcových pravomocí a zodpovědností. Norbert Fabian Čapek se vymezoval proti tradičním církevním organizacím včetně jejich hierarchického pojetí správy. Z jeho pohledu byly jejich organizační struktury a aparát založené na nadřízenosti a podřízenosti příliš byrokratické, příliš regulované shora, a bránící tím živé, autentické duchovní činnosti. Naši organizaci proto chtěl mít co nejjednodušší. Řízenou demokraticky, tedy sněmem, který se ale scházel jen jednou za několik let, a vedenou za pomoci několikačlenného orgánu (ústřední správní sbor). Měla být ideálně bez zaměstnanců (tedy ale i bez jasně formulovaných sfér zodpovědnosti, pracovních náplní, definovaných postupů a podobně).² Jednoduše řečeno: Měli jsme dobře nastavené cíle, nikoli však cesty k nim. Jejich naplňování mělo být přirozené.

A zpočátku to až obdivuhodně fungovalo. Naši členové byli schopni se například samostatně organizovat do několika desítek bytových kroužků (v době, kdy jsme ještě neměli vlastní prostory), pracovat na vlastních aktivitách směřujících ke sdíleným ideálům. Disciplinovaně odváděli příspěvky a udržovali si obecně vysokou míru informovanosti o dění v Unitarii. Velkou pomocí byl v tomto ohledu skvěle řízený a obsahově vynikající

Jaroslav Šarhan (1906–1974), od poloviny 30. let předseda hospodářské správy NSČU.

2 Ze stanov Společnosti svobodného bratrství: „§ 9. Spolek spravuje výkonný výbor, správní sbor, dozorčí výbor a valná hromada. Výkonný výbor vyřizuje [mimo jiné] veškeré hospodářské náležitosti, správu movitého i nemovitého majetku, nabytí majetku a veškeré záležitosti mající přímý i nepřímý vliv na hospodářství společnosti.“ Jeden člen výboru byl volen jako pokladník. (Archiv NSČU, kart. 33, Stanovy Společnosti svobodného bratrství.) Nikdo z osob v těchto orgánech nebyl placený a nikdo nemusel mít zkušenosti či znalosti ohledně ekonomických záležitostí. Toto mohlo fungovat v počátcích, ale už ve chvíli, kdy spolek začal aktivně podnikat a vlastnit nemovitosti, to přestal být dostatečný způsob celkové správy organizace.

časopis *Cesty a cíle*, v němž se s měsíční periodicitou dozvěděli úplně o všem.³

Jenže aktivit skokově přibývalo, členů také a tento princip „ne-řízení“ začal vyjevovat své slabiny. Pokud byl některý projekt ztrátový, nerozpoznalo se to včas. Pokud se to poznalo, chyběly efektivní pružné způsoby řešení. Nebylo jasné, co jsou priority. Záměry a projekty nebyly řešeny s nějakou předem určenou a korigovanou smysluplnou posloupností, ale živelně – tak jak přicházely. Ukazovalo se, že skvěle fungují projekty, které (dobrovolnický!) vedou schopní lidé (například zmiňovaný časopis, klub mládeže, nedělní škola nebo veškeré akce Alliance žen), ovšem bez celkové zastřešující koncepce a evidence.

Teprve v roce 1928 (a to ještě u příležitosti veřejné prezentace, nikoli z interní potřeby) vzniklo komplexní schéma činnosti. Celý tento systém tak byl až příliš křehký. Stál a padal s tím, jak moc byli lidé ochotni naprosto nezištně investovat, obětovat ve prospěch NSČU své schopnosti, čas a peníze.⁴ Jakékoli, byť jen částečně placené pozice se v ústředí vytvářely velmi obtížně (už proto, že to zkrátka znamenalo pravidelné nezanedbatelné výdaje a dlouhodobé závazky v nepříliš předvídatelných příjmech).

3 Zde je nutné připomenout, že až do roku 1950 byla celá naše společnost jedním hospodářským subjektem, v podstatě se dá říci jednou obcí s celostátní působností. Tedy s jedním rozpočtem, jedním financováním. Obce jakožto samostatné právnické, tedy i ekonomické subjekty vznikly teprve roku 1950: dvě pražské, brněnská, plzeňská a besednická. Dnes máme zřízeno na stejné úrovni právně nezávislých subjektů devět: osm obcí a Unitářskou akademii. Podle zákona jsou jednou ze čtyř forem neziskových organizací, které náš právní řád zná (obce jsou evidované právnické osoby, Akademie je ústav).

4 Ilustračním příkladem může být například to, že teprve v roce 1935 (už v době naší velké finanční krize, správní sbor NSČU poprvé (!) debatoval o možnosti zavést povinné členské příspěvky. Není asi nutné dodávat, že pro společnost, která tehdy od počátku měla největší objem svých každoročních příjmů postaven na příspěvcích členů, je nemožnost počítat s nějakou jejich alespoň minimální predikovatelnou výší velmi rizikovým faktorem. (Archiv NSČU, kart. 9, část I., Zápisy ze sněmů a schůzí SS, 1930–1936, zápis ze schůze 7. ledna 1935.)

FINANČNÍ A HOSPODÁŘSKÁ KRIZE V NSČU A VÁLEČNÁ DOBA (CCA 1934 AŽ 1945)

Je jasné, že tento přístup nemohl být dlouhodobě udržitelný. Od doby, kdy se začaly projevovat první nedostatky tohoto organického systému, krátce po počáteční vlně velkých investic do nemovitosti v letech 1924 až 1928), se pak NSČU až do poválečných let jen snažila dohnat skluz v této oblasti. Nejhuře se to propsalo do financování, ale z mého pohledu také do určité nepřehlednosti v našem směřování. Dá se bez velké nadsázky říct, že koncepci Společnosti svobodného bratrství i NSČU byl až do své smrti bez přehánění Norbert Fabian Čapek a jeho silné charisma a vůdcovská vize. To bohužel při vši účtě k němu zdaleka nemohlo stačit. Zvláště když systematické plánování a finanční hospodaření nebyly jeho silnými stránkami. (Ale protože v bezpočtu jiných oblastí byl platným vzorem a celkově byl velmi důvěryhodným člověkem, mohlo to jeho stoupence tím více mást; mnozí z nich automaticky spoléhali na Čapka ve všem.)

Není divu, že při velmi smělých projektech (především nákup komplexu dvou historických budov na Královské cestě, kompletní zbourání a nová výstavba dvou třetin tohoto soudomí, provozování na tehdejší dobu dovolím si říci luxusních podniků jako vegetariánská jídelna, makrobiotická poradna či vodoléčba, ale i obrovská investice do varhan a podobně) a při absenci promyšleného financování se NSČU dostala záhy do velkých ekonomických problémů.⁵ Teprve nástup jednoho z našich členů, Jaroslava Šarhana, nejprve do funkce revizora (1933) a o rok později do výkonného výboru ústředního správního sboru, kde se ujal účet-

5 Nesplácená hypotéka na domech hrozící jejich zabavením, nesplacená pohledávka za Čapkem objednané varhany (bez souhlasu ústředního správního sboru), kterou nakonec neveřejně uhradil za NSČU ze svých vlastních prostředků Karel Fasse. Celkem se jednalo o 123 000 Kč. Fasse tehdy částku Unitarii půjčil, ale nikdy ji nedostal zpět. Po letech předal Šarhanovi prohlášení, že ty peníze Unitarii věnoval. (Archiv NSČU, kart. Osobní složky III, Jaroslav Šarhan, Paměti, strojopis.)

ních záležitostí,⁶ přinesl díky jeho obětavé práci a výborným schopnostem během následujících dvanácti let postupnou konsolidaci. Ta by ale sama o sobě naši společnost s nejvyšší pravděpodobností před částečnými ztrátami majetku stejně neuchránila nebýt výrazné aktivní finanční podpory, jíž se nám dostalo v rámci záchranného projektu Waitstill a Sharpa,⁷ pracovníka americké Unitářské pomocné služby v Praze během prvního roku války. (Unitaria díky němu získala v domě od podzimu 1938 do března 1939 cca milion korun na splacení velké části pohledávky u banky, kterou jsme měli od dob výstavby domu v Anenské.)

Teprve Jaroslav Šarhan dal (ovšem až víc než deset let po založení naší organizace!) našemu hospodaření zdravý udržitelný rámec, řád a prosperitu. Mimo jiné učinil koncem roku 1935 i jeden velmi užitečný krok vůči odbočkám, tedy skupinám, kterých bylo okolo deseti v nejrůznějších městech i městečkách: navrhl (a ústřední správní sbor to jednohlasně schválil), aby odbočky měly vlastní hospodaření – tedy vybíraly příspěvky pro sebe a z nich si 25 % nechávaly; zbytek byl převeden do ústředí NSČU. Jinak povinnost odboček vést vlastní hospodaření (ačkoli nebyly samostatnými právníckými subjekty) byla zavedena v NSČU až v roce 1938.⁸

6 Například podnítil k 1. 1. 1935 zřízení hospodářského oddělení NSČU (pět let po založení NSČU a poté, co jsme mezi květnem 1931 a červnem 1932 vystavěli dům v Anenské s investicí několika milionů tehdejších korun, k čemuž jsme měli v řádu milionů závazky v podobě půjček od členů, britských i amerických unitářských organizací, a hlavně hypotéky od Městské spořitelny v Praze, kde se od počátku nedařilo splácet ani úroky). Do té doby spravovala hospodaření NSČU Společnost svobodného bratrství, která existovala od roku 1930 již jen právě kvůli dořešení majetkových záležitostí mezi původním spolkem a nástupnickou náboženskou společností. (Archiv NSČU, kart. 9, část I., Zápisy ze sněmů a schůzí SS, 1930–1936, zápis ze správního sboru z 14. 11. 1934.) V roce 1938 dosáhlo hospodářské oddělení po čtyřech letech úsilí pod Šarhanovým vedením vyrovnaného hospodaření, nicméně půjčky stále nebyla NSČU schopna splácet.

7 Archiv NSČU, kart. Osobnosti III, složka Jaroslav Šarhan, Paměti, strojopis.

8 Archiv NSČU, kart. 9, část I., Zápisy ze sněmů a schůzí SS, 1930–1936, zápis z jednání správního sboru 4. 11. 1935.

Jaroslav Šarhan společně se třemi dalšími velmi schopnými členy tehdejšího výkonného výboru, duchovním Karlem Hašplem, který byl navíc velmi nadaným a systematickým organizátorem, předsedou správního sboru Jaroslavem Stahlem a Karlem Fassem, dokázali NSČU v poválečných letech stabilizovat a velmi dobře připravit pro další rozvoj, tentokrát po všech stránkách, které vedení a řízení náboženské organizace obnáší.⁹

OBDOBÍ SOCIALISTICKÉHO ČESKOSLOVENSKA (1949 AŽ 1989)

Následně ale zamíchala těmito dobře připravenými kartami vyšší, v našem případě státní moc. Krátce po roce 1945 byly přijaty dva zákony se zřejmým cílem omezit fungování církví. Zákon č. 217/1949, který zavedl státní dozor nad církvemi (byl zřízen Státní úřad pro věci církevní) a zákon 218/1949, o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, který se od té doby stal základním pilířem vztahu církví a státu. Podstatnými body tohoto druhého zákona bylo převzetí odpovědnosti státu za platy duchovních a další výdaje spojené s výkonem povolání, dále se stát zavázal platit církvím náklady spojené s výkonem bohoslužebných úkonů podle rozpočtů, které však podléhaly schvalování Státního úřadu pro věci církevní.¹⁰ Dohledu zmíněného úřadu podléhal například i veškerý majetek církví a vzdělávání duchovenstva.

Na jednu stranu tedy naše organizace získala poprvé ve své krátké historii určitou základní finanční jistotu (velmi skromnou, jak se ukázalo), ale zároveň přišla o mnohem víc: o svo-

9 Viz například zápisy a materiály ze sněmů 1947, 1948, 1949 a zápisy ze schůzí správního sboru (Archiv NSČU, kart. 9, Zápisy schůzí SS 1946–48.) nebo například Hašplovu koncepci rozvoje založená na nově plánovaném členění NSČU do oblastí, představená na jednání správního sboru 21. 11. 1949. (Archiv NSČU, kart. 10, Zápisy schůzí ÚSS od 15. 12. 1949 do 6. 11. 1958.)

10 Stát hradil registrovaným církvím a náboženským společností, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštních práv, podle jejich schváleného rozpočtu řádné věcné náklady spojené s výkonem bohoslužeb a jiných náboženských úkonů i s církevní administrativou. Na mimořádné věcné náklady mohl stát v odůvodněných případech poskytnout zvláštní pomoc.

bodu rozhodovat nezávisle sama o sobě. Ve skutečnosti toto „přivázání“ ke státu pro NSČU znamenalo zapomenout na veškeré plány rozvoje a v podstatě zahodit téměř všechnu odvedenou práci i získané (a draze zaplacené) zkušenosti a schopnosti našich představitelů v oblasti systematického plánování, organizování, rozhodování, vedení lidí i využívání zdrojů. Nemohli jsme mít ani o část víc úvazků duchovního či řadového zaměstnance, než jak rozhodl stát,¹¹ nemohli jsme smysluplně pečovat o svůj složitě vybudovaný majetek. Cílem dohledu bylo zamezit jakémukoli růstu.

11 Nárok na úvazky duchovního měly od roku 1950: Praha na dva a půl; Brno, Plzeň, Besednice po jednom. Nový duchovní mohl přijít jen v případě odchodu některého ze stávajících do penze nebo v případě úmrtí, zároveň nebylo možné ani s předstihem hledat nové potenciální duchovní, například mezi studenty a podobně.

Vladimír Strejček ve funkci superintendenta v letech 1991–2000 způsobil naprostý rozvrat smysluplného hospodaření NSČU.

Naše náboženská společnost byla stejně jako jiné církve předurčena k živoření a přežívání. Nastalo dlouhé období téměř čtyřiceti let útlumu činnosti, kdy byly z hlediska správy a vedení organizace věci dány shora a jakákoli vlastní iniciativa byla podezřelá a v zárodcích omezovaná. V roce 1989, kdy naše země opět nabyla svobodu, nebyl v NSČU již nikdo, kdo by byl schopný svými znalostmi a dovednostmi navázat na období prvních třiceti let svébytného a k prosperitě směřujícího vedení, a bohužel ani nikdo mladý, schopný se to rychle naučit.

CO SI POČÍT S NAVRÁCENOU SVOBODOU? LÉTA 1990 AŽ 2010

V období bezprostředně po pádu komunistického režimu byl jako jeden z prvních přijat zákon č. 16/1990 o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Největší změnou bylo zrušení kontroverzního § 7 o státním dohledu nad církvemi, ale církve i nadále zůstaly financovány ze státního rozpočtu. Byly placeny podle počtu duchovních v aktivní službě k 31. 12. 1989, avšak platy duchovních byly velice nízké – v naší společnosti to pokrylo něco přes polovinu platů duchovních.

V tomto systému podpory stát pokračoval až do roku 2013. Většinu příjmů pak NSČU získávala z hospodaření s majetkem, který stále držela ve svém vlastnictví, tedy z pronájmů obou nemovitostí na parcele mezi Karlovou a Anenskou ulicí v Praze. Duchovní byli odměňováni podle zařazení v tabulce příslušného nařízení vlády, a s doplatkem od NSČU. Asi od roku 2007 se ustálila výše jejich mezd: duchovní v obci měli mzdu 22 000 Kč, ústřední duchovní 27 000 Kč.

Naše organizace ale potřebovala mnohem víc než jen vygenerovat finance na platy. Bylo nutné převzít zase plnou zodpovědnost za svůj vlastní vývoj a směřování a ideálně i růst. Jenže v řadách našich členů se nenašli takoví, kteří by byli ochotni a schopni převzít tuto velkou zodpovědnost (stejně tak za laické jako i za duchovenské vedení) a energicky se postavit do čela reforem a budování Unitarie pro svobodnou dobu. Zatímco všude kolem ve společnosti

se prudce rozbíhal kapitalismus, podnikání a otevíraly se dosud netušené možnosti, NSČU tak trochu bezradně přešlapovala na místě. Nakonec se tehdejší vedení rozhodlo pro značně atypický krok: prostřednictvím IARF, Mezinárodní asociace pro náboženskou svobodu, jejímiž členy jsme i během období socialismu byli, povolal zpět do Prahy Vladimíra Strejčka, který působil v NSČU krátce již v druhé polovině 70. let, a dokonce se jevil jako nadějný kandidát na duchovenskou práci, ale při první vhodné příležitosti, když byl NSČU vyslán na služební cestu za hranice, na podzim 1978, emigroval.

V březnu 1991 byl z rozhodnutí ústředního správního sboru NSČU Vladimír Strejček povolán do Prahy (jeho plat se po tři roky zavázala platit IARF) a v listopadu se ujal funkce ústředního duchovního, kterého začal nazývat superintendentem. Při zpětném pohledu se to může jevit jako velmi riskantní krok, ale pokud vezmeme v úvahu osobnosti v tehdejší vedení NSČU, jejich vysoký věk, v podstatě nulové zkušenosti se správou majetku a samostatným vedením organizace, dá se toto rozhodnutí pochopit. Každopádně nebylo vůbec šťastné, jak se záhy ukázalo. Strejček bohužel neměl zájem poznávat tradici českého unitářství ani v ní pokračovat. Na protiprávně svolaném sněmu NSČU roku 1993 bylo zvoleno nové vedení společnosti, byla přijata jím předpřipravená ústava, kritikům bylo zrušeno členství a zamezen přístup do budov, které unitářům patřily. Pražská obec našla azyl ve sboru Církve československé husitské na Vinohradech, zatímco v jejím sídle Strejček nechal v září 1993 ustavit novou obec, Pražskou obec unitářů-univerzalistů. Uměle byly založeny i některé další obce, udržované poprvé v historii z peněz NSČU. Vlastně nikdy v naší historii, ani předtím, ani poté, nebylo tak neuvěřitelně snadné založit obec: mohla vzniknout ze skupiny alespoň jedenácti členů, jimž stačilo k jakékoli funkci půlroční členství, potřebovala jen souhlas ÚSS a superintendenta a vzápětí měla nárok na dotace z rozpočtu NSČU,

zastoupení na Sněmu podle počtu členů a nárok na dva členy v ústředním správním sboru a tím tedy i vliv na směřování celé NSČU.

Zastavím se u zmíněných dotací z rozpočtu NSČU: to je věc, již Strejček v podstatě rozbil celé dosavadní fungování naší organizace, která si od svých počátků velmi zakládala na kongregačním zřízení, tedy nezávislosti a samostatnosti každé obce. Naše obce i skupiny, které neměly právní subjektivitu, si v dobách před nástupem komunismu svou činnost financovaly naprosto ve vlastní režii, a to aniž by měly jakýkoli majetek. Díky tomu mohly působit opravdu nezávisle a zdravě ovlivňovat dění celé NSČU. Socialistický stát toto zastřel svým systémem financování církvi a NSČU bezprostředně po sametové revoluci dobrovolně promarnila příležitost se k tomuto zdravému kongregačnímu systému vrátit. Proti kongregačnímu zřízení jdoucí systém dotací obcím z ústředí, navíc v 90. letech naprosto netransparentní a neférový (v podstatě kupování si loajality obcí, které k tomu byly svolné, vyššími dotacemi a „trestání“ obcí neloajálních dotacemi nízkými), vedl téměř k rozkladu celé NSČU. Část zastánců naší tradice se naštěstí nezalekla a začala se i s pomocí zahraničních přátel bránit soudně.

Dosažení spravedlivého rozsudku sice trvalo léta, ale v roce 1999 se to podařilo. Uzavřelo se další období naší historie, ale s negativním „dědictvím“ dotování obcí shora, z příjmů NSČU, se neuspokojivě potýkáme dodnes. Je otázkou, do jaké míry tedy můžeme mluvit o čistém kongregačním zřízení,¹² když obce sice mají právní suverenitu, ale finančně jsou naprosto závislé na NSČU, jejíž rozvoj a směřování pak také (skrže své členy v ústředním správním sboru a sněmu) plně řídí.

12 Velmi trefně a otevřeně tento rozpor popsala jedna studentka Unitářské akademie v cvičení pro modul Vedení. Svou úvahu trefně uzavírá: „Dokud budou jednotlivé obce finančně závislé na NSČU, bude úplný kongregacionalismus pouze ideálem.“

POSLEDNÍCH 25 LET NAŠEHO PŮSOBNÍ

Během prvního desetiletí nového milénia se NSČU jen pomalu vzpamatovávala z prodělaného traumatu „strejčkiády“. Poraněné vztahy se hojily těžce a zdlouhavě, panovala vzájemná nedůvěra mezi jednotlivými obcemi a kolem nás mýjely další a další nevyužitě příležitosti začít sebevědomě vystupovat na veřejnosti, soustředit se na rozvoj, oslovovat tím, co nabízíme, nové zájemce, zkrátka rozvíjet potenciál jediné registrované plně liberální náboženské organizace v naší republice. Ve vedení se během patnácti let vystřídali tři předsedové¹³ s velmi rozdílnými přístupy k řízení, ale základní problémy se řešit nepodařilo. Naše společnost si za tu dobu vybudovala rozsáhlý zaměstnanecký aparát ústředí, nicméně množství zaměstnaných lidí zdaleka neznamenal proaktivní správu organizace a majetku ani aktivizaci obcí. Nastávala spíš postupná konzervace stavu s jakousi nevyčeranou obavou z růstu. Během deseti let po odchodu Strejčka vznikla jediná obec (OŠS, 2008) a další, teplická, až šest let poté. Společnost hromadila finance z příjmů z domů, ale nikdo je neoptimalizoval, a zároveň ani příliš nespotořboval nebo neinvestoval, ať už do efektivní správy majetku nebo do rozvoje činnosti.

NOVÉ ZAČÁTKY: ODLUKA CÍRKVÍ OD STÁTU A REFORMY V NSČU

Do toho byla v únoru roku 2013 započata odluka církve od státu. Vláda uzavřela s šestnácti církvemi včetně NSČU smlouvy o vyrovnání a o náhradách za nevydaný majetek (jež tvoří pro každou církev specifickou, každý rok konstantní částku vyplácenou po dobu 30 let, každoročně navyšovanou o inflaci). Současně s tím

se stát zavázal církvím vyplácet sedmáct let příspěvek na podporu jejich činnosti, ale od roku 2017 každoročně snižovaný o pět procent; to skončí v roce 2030.

V té době (v roce 2014) generovala NSČU svou vlastní činností (ve vztahu ke státu vedlejší, tedy plně podléhající dani z příjmů) 6 410 000 Kč. S penězi od státu v rámci odluky jsme mohli počítat s cca devíti miliony.¹⁴ Společnost tehdy měla pět obcí (jedna z toho byla ten rok čerstvě založena), které nemusely mít žádný rozpočet ani plnění (ostatně NSČU také ne!). Vedení NSČU nezajímalo, jak velké příjmy dokážou obce samy vygenerovat, ani kam plyne finanční podpora, kterou jim NSČU každoročně poskytovala – v podstatě dva miliony ročně (o něž ovšem nelze snižovat základ pro výpočet daně z příjmů), přesně 1 996 949 Kč roku 2014.

A pomineme-li jakýsi automatický předpoklad transparentnosti hospodaření všech subjektů živených z příjmů NSČU, nebylo vlastně proč to sledovat. Svým způsobem byla NSČU bohatá. (Tento názor se však dokonale rozplýval už při letmém pohledu na žalostný stav našich budov, z jejichž pronájmů nám plynuly tehdy dvě třetiny příjmů – dnes 87 %.) Mzdy duchovních, kterých bylo v roce 2014 šest,¹⁵ nás stály 1 593 930 Kč, mzdy zaměstnanců ústředí (jež ale bylo na agendu, kterou mělo tehdy na starosti, až neuvěřitelně předimenzované) činily v roce 2014, v němž ale přechodně chyběla obsazená pozice hlavního tajem-

13 V letech 2000 až 2005 Ladislav Pivec, který byl ovšem po vyhraném soudním sporu se Strejčkem uznán platným předsedou již od zmanipulovaného sněmu v Plzni, tedy od roku 1994, po něm krátce Iva Fišerová (2005 až 2006) a po ní (2007 až 2015) Jiří Gabriel. Od roku 2015 se pak funkce ujímá Kristýna Ledererová Kolajová.

14 Výkaz zisků a ztrát NSČU účetní závěrky za rok 2014 (výsledovka).

15 Není třeba v tomto textu rozlišovat na ordinované a neordinované; mzda ordinovaného byla 22 000 Kč, neordinovaného 20 000 Kč a ústřední duchovní (dnes předseda sboru duchovních) měl nárok na příplatek 5 000 Kč měsíčně.

níka, 1 463 280 Kč.¹⁶ (Pro srovnání – čísla z roku 2024, tedy po deseti letech, jsou: 1 647 344 Kč vynaloženo na mzdy ústředí a 2 395 212 Kč na mzdy duchovních.) Celkem bylo v ústředí v roce 2014 obsazeno 3,5 úvazku a zřízeno 4,5 úvazku (pro srovnání, v letošním roce je to 2,6 úvazku).¹⁷

Dá se snadno spočítat, že meziroční navyšování zůstatku na účtu bylo při strážlivém odhadu okolo 2,5 až 3 milionů. To zní velmi dobře! Ovšem realita se vzápětí začala projevovat poněkud jinak.

PŘELOMOVÉ ROKY

2014 A 2015 A ZAČÁTEK KONCEPČNÍ PRÁCE

Při hlubším pohledu na chod NSČU té doby se ukáže, že to byla časovaná bomba neřešených problémů, z nichž některé byly opravdu zásadní. To si dobře uvědomovala část členů tehdejšího ústředního správního sboru, nicméně samo ústředí včetně předsedy nikoli. Této progresivní části ústředního správního sboru se přesto podařilo prosadit již v druhé polovině roku 2013 zpracová-

16 Ústředí bylo na tehdejší NSČU zaměstnanecky obsazeno až překvapivě nadstandardně: s předsedou na plný úvazek (30 000 Kč měsíčně) a dvěma asistenty na plný úvazek (25 000 a 23 000 Kč měsíčně). Z nich jedna sekretářka vykonávala navíc funkci zastupující tajemnice a v té době činil její plat s příplatkem za tuto práci 39 000 Kč měsíčně. A v roce, kdy na vlastní žádost odcházela, tedy v roce 2014, ji NSČU vyplatila na DPP ještě tolik peněz, že její průměrná mzda vyrostla na 80 000 Kč (!) měsíčně. Dále bylo v ústředí půlúvazkové místo pro publikační, prezentační a propagační činnost se mzdou 13 000 Kč měsíčně. Ekonomické služby byly tehdy stejně jako dnes placeny na smlouvu o dílo, tedy nejsou započítány ve mzdových nákladech (30 000 Kč měsíčně).

17 Ovšem na rozdíl od tehdejší doby, kdy kromě základní agendy existoval jen časopis *Tvůrčí život* s periodicitou dvě čísla ročně, od roku 2015 dlouhodobě přibýval například agenda spojená s postupnou etapovou obnovou našich budov, od roku 2017 Unitářská akademie, od roku 2018 komunitní centrum, průběžně další tři obce, každoroční grantová řízení, výrazně víc pronájmů, tedy i agenda s nimi spojená, dvoudenní sněmy namísto tehdejších půldenních, nová každoroční slavnost Sdílení světla, elektronická verze *Tvůrčího života*, Facebook, intranet, správa blogu duchovních, udělování ceny Čapka, znovuoobnovení Unitářské pomocné služby a soutěž Liturgické texty.

ní analýzy stávající situace (zpracoval ji Ing. Jakub Skořepa), která přinesla přehled sedmnácti hlavních problematických oblastí,¹⁸ což byl nutný první krok k jejich řešení. Následovat měl audit a vytvoření koncepce činnosti. Ústřední správní sbor vzal závěry analýzy na vědomí jako užitečné východisko pro další postup.

Dodejme ještě to, co v analýze nebylo: správa majetku NSČU byla naprosto chaotická, chyběl jakýkoli záměr celkové obnovy budov po devadesáti letech pouhé povrchové údržby, nájem nebyly nijak systematicky stanovované ani navyšované, dva poměrně velké byty (5 + 1 a 3 + 1) v Anenské byly zcela prázdné, stejně tak rozsáhlé prostory suterénu Karlovy 8 (dnes Muzeum českého granátu) a dvě malé bytové jednotky sloužily jako ubytovny pro členy NSČU s využitím maximálně několikrát do měsíce (někdy ale vůbec) pro úzkou skupinu členů, která o této možnosti věděla, navíc za cenu za noc, která nepokrývala ani náklady na energie a úklid. Dále probíhal dlouholetý soudní spor s firmou Il Vendoro se sídlem v zahraničí, které NSČU nešťastně pronajala prostory v parteru Karlovy ulice. Firma neplatila nájem, výpověď jí bohužel ze strany NSČU nebyla dobře předána, zkrátka po ukončení sporu a vystěhování firmy zůstalo navždy nesplaceno na nájmu více než sedm milionů dluhů.

V důsledku zpracování analýzy se ale věci daly do pohybu. V první polovině roku 2014 odešla z vlastního rozhodnutí jedna ze sekretářek (navíc do té doby dočasně pověřená výkonem tajemnické funkce) a také hlavní ekonomka, která s NSČU spolupracovala dlouhodobě v rámci smlouvy o dílo. Výkonný výbor ústředního správního sboru v dubnu 2014 pověřil činností tajemnice tehdejší redaktorku K. Ledererovou a stanovil jí prioritní úkoly –

18 Namátkou: netransparentní hospodaření; neochota vedení poskytovat informace; zpochybnění závěrů posledního sněmu; absence základních strategických materiálů a koncepce rozvoje; nespolupráce předsedy ÚSS s komisí pro správu nemovitostí, šest měsíců nepodána registrace nové obce; spor o svatební obřady...

vybrat novou ekonomku a vypracovat zadání auditu. Jako jeho zhotovitel byla v červnu správním sborem schválena firma Santia (audit obnášel celkem tříměsíční působení tří zaměstnanců této firmy v ústředí NSČU, během něhož měli NSČU rovnou s konsolidací pomáhat) a stejným správním sborem byla za hlavní ekonomku přijata R. Slachová. Následovalo krátké (tříměsíční) období do konce roku 2014, kdy sám jednatel firmy Santia Z. Santler působil v NSČU na částečný úvazek. Spolu s K. Ledererovou vytvořili z pověření ústředního správního sboru návrh koncepce rozvoje – dokumentu, který NSČU v podstatě neměla od Hašplovky koncepce z roku 1949. Byla v základu schválena ústředním správním sborem v prosinci 2014 (a v detailech v únoru 2015).

Tyto kroky začaly nést první výsledky: za absolutně klíčovou k odblokování cest k rozvoji považují změnu ve volebním systému do ústředního správního sboru. Na základě nové koncepce mohla každá obec podle počtu svých členů prostě sama nominovat určitý počet svých zástupců bez toho, aby je museli delegáti sněmu volit ze společné kandidátky všech obcí. Předchozí systém léta vytvářel velmi živnou půdu pro lobbing, dominanci větších obcí (menší zpravidla svého zástupce do tohoto orgánu neměly šanci vybojovat) a velký prostor pro šíření osobních animozit. Tak jednoduché řešení, a tak složité ho bylo prosadit. Z dnešního pohledu pouhých deseti dalších let se nám to zdá až neuvěřitelné...

Obce byly již na základě nové koncepce požádány o vytvoření svého rozpočtu pro rok 2015 podle vzoru ústředí – což poprvé veřejně ukázalo, jak naprosto nerovnoměrné jsou nároky jednotlivých obcí (protože ani ony samy neměly do té doby možnost srovnání!) a jak obrovské jsou roz-

díly ve výši generovaných vlastních příjmů.¹⁹ Byla to však konečně alespoň jasná konkrétní čísla, s nimiž se dalo začít pracovat.²⁰ Příjmy do rozpočtu NSČU po první konsolidaci pronájmů se v roce 2015 meziročně navýšily o více než milion korun.²¹ Výborná zpráva v kontextu toho, že se NSČU odhodlala k následujícímu historickému kroku: Protože hrozilo, že se nám obě téměř sto let neudržované budovy doslova rozloží, schválil ústřední správní sbor záměr najmout na dlouhodobou externí spolupráci architektonický ateliér. Velmi smysluplný krok, protože minimálně do roku 2015 zaměstnanci ústředí stavebním, natož památkovým záležitostem (jeden z našich objektů je státem chráněnou kulturní památkou, oba se nacházejí v památkové rezervaci zapsané navíc na seznamu světového dědictví UNESCO) v podstatě nijak hlouběji nerozuměli, a navíc reálně se vedení mohlo a může měnit s každým dvouletým cyklem. Od externího architekta je tak zajištěna jednak odbornost, jednak dlouhodobá koncepce.

19 První vzorová tabulka pro vyplňování rozpočtu byla vytvořena v říjnu 2014 a schválena 19. 10. 2014. Do prosince bylo vyplněno: OUT požadovala 392 500 Kč a své samofinancování pro stejný rok odhadovala na 34 000 Kč, OUB žádala o 713 100 Kč s vlastními odhadovanými příjmy 23 000 Kč, LOU žádala 423 500 Kč a 30 000 Kč chtěla sama generovat, POU požádala o 641 280 Kč a k tomu přispívala 262 000 Kč, OŠS žádala o 233 000 Kč, sama doplňovala 143 500 Kč, OUP žádala o 243 400 Kč a samofinancování odhadla na 40 000 Kč. Viz návrh rozpočtu pro ÚSS, materiály k jednání ÚSS 14. 12. 2014.

20 Obec finančně podporovaná z NSČU musela mít tehdy nově alespoň jednou týdně duchovní shromáždění vedené ordinovaným duchovním, předložit každoročně do 10. 12. návrh rozpočtu a povinných plánovaných akcí na další kalendářní rok v předepsané podobě, předložit každoročně do 15. 1. plnění rozpočtu v předchozím roce v položkové podobě a písemnou zprávu o hospodaření obce v předchozím roce, z níž bude patrné, jak konkrétně byla využívána dotace z NSČU a jak bylo nakládáno s jinými příjmy (průběh samofinancování). Dnes tak podrobné požadavky NSČU vůči obcím nemá, ale z hlediska jejího nakládání s vlastními prostředky to zdravé není.

21 Na 7 683 098 Kč. Pro porovnání: v roce 2024 byly 13 566 145 Kč, ale zároveň si dovoluji predikovat, že jsou na svém maximu, porostou již jen velmi kosmeticky, například až skončí poslední pronájem, kde můžeme kvůli regulaci zvyšovat jen o státem předepsaná procenta v pětiletých cyklech.

V únoru roku 2015 ústřední správní sbor zvolil pro tuto spolupráci ve výběrovém řízení Atelier MCA arch. Miroslava Cikána. Velký vděk za prosazení tohoto opatření patří M. Kohoutovi, díky jehož odbornému renomé se navíc do soutěže dostaly opravdu kvalitní ateliéry.

Prvotním krokem nové spolupráce bylo zpracování kompletního stavebně-technického průzkumu obou domů (za 810 000 Kč). Architekt v něm mimo jiné odhadoval nutné investice v dalších patnácti letech na cca 30 milionů korun.²² Bylo tedy dost jasné, kam musí plynout významná část prostředků nových rozpočtů NSČU. (Tento odhad se navíc postupně s tím, jak se odhalovaly do té doby nepoznatelné problémy našich neudržovaných historických budov, ukázal jako podhodnocený.)

Ke konci roku 2024, tj. během deseti let, NSČU do obnovy budov účelně proinvestovala 36,7 milionů svých prostředků a 13,4 milionu z Evropských strukturálních fondů a podle mého odhadu nás ještě čeká nejméně 25 dalších.

Ve zmíněné koncepci rozvoje z roku 2015 byly některé věci při zpětném pohledu velmi ambiciózní až naivní (například celý střednědobý výhled),²³ ovšem důležité bylo, že pojmenovávala čtyři hlavní oblasti působení NSČU: duchovní oblast, organizaci a řízení, ekonomiku a hospodaření a práci s veřejností. Zdůrazněno bylo hledání nových duchovních (alespoň tří) a po dlouhých desetiletích od 40. let 20. století také naše vlastní systematická příprava a vzdělávání duchovních: Unitářská akademie – její vzdělávací programy včetně určení povinného základu průběžného vzdělávání duchovních měly být zpracovány do května roku 2015. (Stalo se tak o rok a půl později, s koncem roku 2016.)

22 Přesně 30 185 000 Kč; Stavebně-technický průzkum Karlova 8 a Anenská 5, MCA Atelier, 06/2015.

23 Základní střednědobý cíl mít v každém kraji České republiky obec (či silnou místní skupinu) o počtu nejméně dvaceti, ideálně však třiceti až čtyřiceti členů a průběžně navyšovat členskou základnu stávajících obcí ideálně o 10 % ročně.

K této koncepci byla následně v srpnu roku 2017 předsedkyní navržena a ústředním správním sborem schválena aktualizace s platností pro roky 2017–2025, ale podrobněji jen do poloviny roku 2019. Objevilo se v ní šestipilířové financování obcí: první pilíř jako určitý, pro každou obec stejný základ, druhý pilíř jako bonifikace za členskou základnu platící členské příspěvky, třetí pilíř jako bonifikace za samofinancování obcí, čtvrtý pilíř – interní granty, pátý pilíř – rezerva vytvářená pro financování případných nových obcí v prvních čtyřech letech existence a šestý pilíř – platy duchovních. Společnost v této aktualizaci koncepce držela směr i rychlost reforem, jak byly udané počátkem roku 2015. Již po dvou letech, tedy ke konci roku 2016, se jasně projevila efektivita činnosti nového ústředí.²⁴

KRIZE V LETECH 2018 A 2019

Nejobtížnější krok ale NSČU ještě čekal. Ten nespočíval v reorganizaci a zefektivnění činnosti, ale v dlouhodobém plnění koncepce a udržení nastolených trendů. Tento krok však (z mého pohledu bohužel) NSČU udělat nedokázala. Přesněji řečeno někteří členové ústředního správního sboru jej nepodporovali. V polovině roku 2018 zažila NSČU otřes svého nového fungování. Pomyslnou lavinu spustila snaha tehdejšího předsedy LOU a člena ústředního správního sboru Jaroslava Bise účelově založit z LOU dvě další obce, jednu v malé vesničce Husa, druhou v Praze (což jednak u obou odpo-

24 Namísto 3,5 úvazku mělo ústředí 1,75 úvazku, mzdové výdaje v ústředí klesly z 1 366 800 Kč za rok na 832 944 Kč. Úspory byly i na výdajích za ekonomické služby. V tomto nižším personálním obsazení bylo navíc zajištěno mnohem více interních projektů NSČU (nový web, intranet, *Tvůrčí život* 6× ročně, což bylo navýšení o čtyři čísla, grantové programy NSČU, příprava vzdělávací instituce a mnohem vyšší péče o nemovitý majetek (etapová obnova), do níž se NSČU zavázala investovat tři miliony ročně, měli jsme již osm obcí, které nás v roce 2016 stály 2 873 000 Kč plus platy duchovních plus každoroční přerozdělení 600 000 Kč z fondu grantů, financovaných podle jasně daných pravidel, relativně spravedlivých pro všechny a umožňujících díky jednomu z pilířů vznik nových obcí bez obav těch stávajících, že jim kvůli novým obcím klesnou dotace.

rovalo územnímu principu, a jednak ani jedna z těchto skupin, jež se údajně měly stát obcemi, nenaplnovala základní nutné předpoklady pro tento krok). Následnou snahou J. Bise, k níž se přidali zástupci některých dalších obcí, bylo zpochybnit transparentně projednanou a stejným ústředním správním sborem schválenou koncepci rozvoje z roku 2017. Cílem této snahy bylo získávat z rozpočtu NSČU pro obce více peněz, ideálně bez nutnosti soutěžit o jejich část v grantovém řízení. Bez ohledu na to, jak nezdravé je to z hlediska suverenity obcí i z hlediska dlouhodobě udržitelného financování NSČU.

Jedním z řešení bylo přijmout hozenou rukavici, jít do střetu a v podstatě silou prohlašovat jeden, nebo druhý přístup. Takové řešení by však problém jen nakrátko překrylo a objevoval by se znovu při každém dalším rozhodování. Ústřední správní sbor by po krátkých třech letech společné cenné práce opět přestal působit jako jednotné vedení NSČU, vrátila by se doba sporů, osobních podezírání a meziobecních nevraživostí. Druhou cestou bylo pracně hledat kompromis, byť to znamenalo obětovat značnou část již odvedené práce. Vydali jsme se cestou hledání kompromisu.

Vznikly pracovní a vyjednávací skupiny, došlo k četným debatám, jejichž přínosem bylo, že se ony dva naprosto odlišné pohledy na směřování NSČU projevíly velmi otevřeně. Osobně myslím, že dříve (například v době příprav první verze koncepce v roce 2014) k tomu nemohlo dojít – již proto, že vlastně ještě nebylo proti čemu se vymezovat: část lidí z vedení si podle mne vlastně ani nedokázala nějaké konkrétní lepší fungování NSČU reálně představit. Po třech a půl letech reforem již bylo toto mnohem jasnější.

Na základě této krize NSČU přišla o rezervu vytvářenou na vznik a rozvoj nových obcí. Pro obě strany bylo přijatelným kompromisem rozpustit ji do ostatních pilířů pro stávající obce. Za mnohem nešťastnější však osobně považuji snížení alokace peněz do grantového fondu, což je náš nej-

transparentnější nástroj financování obcí. Navíc se to již nyní, po pěti letech, ukazuje jako velmi diskutabilní krok i proto, že stále víc obcí je schopných vymýšlet zajímavé, konkurenceschopné projekty a psát velmi dobré granty, ale s růstem zájmu je na ně možné získávat stále méně peněz, čímž tuto snahu vlastně zpochybňujeme a v celkovém financování poněkud znevýhodňujeme obce (a v nich členy), které jsou aktivní. Současných pravidelně alokovaných zhruba 600 000 Kč limituje granty na drobnější a kratší projekty, zatímco podle původního záměru bychom již letos mohli v grantech přerozdělovat dvojnásobek: 1 200 000 Kč. Oproti tomu se pravidelná „automatická“ dotace v prvním pilíři měla podle původních dvou koncepcí vždy ob rok snižovat pro každou obec o 12 000 Kč ročně, ale podle koncepce stávající je v podstatě stále stejná.²⁵ Z mého osobního pohledu, mnohokrát prezentovaného, je snižování oné automatické dotace poskytované obcím jen za to, že jsou oficiálně registrované, bez ohledu na počet členů nebo činnost, jedinou cestou k dosažení určité dlouhodobě udržitelné podpory obcí z peněz NSČU. Grantové financování je navíc přehledné, otevřené a kontrolovatelné.

Ale i v rámci onoho výše uvedeného kompromisu vznikly velmi užitečné věci. Například důkladně promyšlený a dobře zpracovaný metodický pokyn pro vznik nových obcí, který byl následně v podstatě bez úprav převzat do třetí koncepce rozvoje, stále platné, schválené na dvě etapy a jedno doplnění v po sobě jdoucích letech sněmem NSČU. Dalším z mého pohledu přínosným krokem bylo zavedení dvou kategorií členství, plného a základního (jež znamená, že je umožněno být řádnými členy, jen bez možnosti kandidovat do našich orgánů a volit,

²⁵ Je možné, že sněm v roce 2025 bude ochotný toto v dlouhodobé koncepci (mezi lety 2029 až 2044) postupně měnit. Bylo by to podle mne velmi vhodné, protože přerozdělování prostředků v prvním pilíři je z hlediska NSČU velmi netransparentní nakládání s touto částí majetku, který má podle ústavy celý „povinnost odpovědně spravovat“.

Na sněmu NSČU v roce 2021 v Brně byla schválena současná koncepce rozvoje NSČU.

i těm, kteří z nějakého důvodu nechtějí nebo nemohou platit členské příspěvky a nevyužijí žádné z legálních forem, jak jim obec může v tomto pomoci).

NEJNOVĚJŠÍ KONCEPCE ROZVOJE NSČU (2019 AŽ SOUČASNOST)

Bylo jasné, že na tehdy nejbližší sněm, konaný v dubnu roku 2019, ještě nebylo možné žádné změny podle dohodnutého kompromisu ke schvalování navrhopat. Teprve pomalu docházelo ke konsolidaci ÚSS, k navracení důvěry a obnovování spolupráce.

Jednání o aktualizaci nebo změně koncepce rozvoje se stabilním střednědobým a dlouhodobým plánem financování a s dlouhodobým plánem rozvoje, včetně cíleného rozvoje NSČU z geografického hlediska, jsme zahájili v červnu 2019. Součástí debat bylo i znovuoetvření otázky vytváření finančních rezerv. Výhledově (za cca pět až šest let) sice budou zbývat (oproti stavu od roku 2014 do současnosti) NSČU ročně jeden až dva miliony uspořené na investicích do domu, kterých už nebude

třeba ve stávající míře (3 až 4 miliony ročně), ale ve stejné době se budeme muset zcela obejít bez jedné části příjmů od MK ČR placené v rámci odluky a také budeme platit dost vysokou daň z příjmů (ty zatím párujeme právě s výdaji na zhodnocování nemovitosti).

ŘÍZENÍ PODLE NEJNOVĚJŠÍ KONCEPCE ROZVOJE NSČU: OD ROKU 2020

Po zevrubných etapových projednáváních jak v pracovní skupině při ÚSS pro návrh koncepce rozvoje, tak v ÚSS samotném jsme byli připraveni sněmu na jaře roku 2020 předložit nový dokument. Jako předsedkyně NSČU jsem jednoznačně stála o to, aby byl tentokrát schvalován nejen ústředním správním sborem, ale i sněmem. Znamená to záruku všeobecnějšího povědomí o obsahu daného dokumentu mezi členskou základnou a jeho stabilnější platnost. Při jednáních byla zevrubně zvažována také možnost přímého dotování oblastí z rozpočtu NSČU namísto obcí, přičemž oblasti by si peníze přerozdělovaly samy. Výhodou

by byla možnost pružnějšího reagování na potřeby skupin i obcí, a s lepší znalostí jejich prostředí, nevýhodami pak nárůst agendy a nutnost ustavení orgánů jednotlivých oblastí zodpovědných za přerozdělování, složité určování oblastí vzhledem k nerovnoměrnému rozložení stávajících obcí po republice a vzhledem k nestejným podmínkám pro zřizování nových skupin po republice. Proto jsme se k tomuto řešení nakonec nepřiklonili.

Novou koncepci jsme od počátku chtěli schvalovat etapově. Nejprve roku 2020 principiální základ a podrobné znění pak v roce 2021. To se povedlo, s tím, že drobná aktualizace byla projednávána a inkorporována do koncepce ještě sněmem v roce 2023.

Schopnost NSČU svůj provoz a řízení pojmut znovu zdravě, otevřeně a důvěryhodně prověřily myslím dostatečně covidové roky. Přestože jsme čelili dva roky výpadku příjmů v řádu milionů, ukázalo se, že jsme schopni takovéto krize řešit operativně a pružně a naprosto minimalizovat dopad na obce (které přišly jen o část několika měsíčních dotací a v roce 2020 o zrušené grantové řízení). Většinu ekonomických dopadů nesla NSČU. Stejně tak propouštění zaměstnanců se dělo jen v ústředí, duchovním jsme ani nesnižovali platy, i když někteří z nich celé měsíce nepracovali. Na druhou stranu je nutné dodat, že jiní naopak dokázali své pracovní nasazení maximalizovat, a navíc si obratem navyšovat odbornost i v oborech, jež jsou na první pohled duchovenské práci hodně vzdálené,

například videotechnologie, streamovací platformy a podobně. Samotnému ústředí v té době agenda naopak značně narostla: o složitější péči o zaměstnance, obce, nájemce ocitající se opakovaně ve finanční tísní, zavádění zdravotních opatření, zajišťování testů a podobně.

V letošním roce na podzim čeká vedení NSČU, celý ústřední správní sbor doplněný po jednom zástupci každé obce, absolvování profesionálně vedeného workshopu zaměřeného na strategické plánování, v němž, věřím, dokážeme současné schéma rozvoje ještě dále posunout do oblastí zejména dlouhodobého časového horizontu, jimž jsme zatím věnovali jen dílčí pozornost.

Po více než jedenácti letech intenzivní práce v ústředí NSČU již dávno nejsem stejně optimistická k možnosti zdravého a zároveň efektivního řízení náboženské organizace jako na začátku. Demokratický systém, který je nám důležitou hodnotou, totiž často nese výsledky, jež jsou z hlediska efektivity vlastně absurdní. Navíc je v našich podmínkách vše ještě komplikováno plnou finanční závislostí všech zřízených právnických subjektů na NSČU. Přes tuto relativnost v hodnocení úspěchů a neúspěchů myslím, že můžeme být právem hrdí na to, co se daří v obnově budov, v transparentnosti organizace a hospodaření NSČU jak uvnitř, tak vůči obcím, a stejně tak i na některé samostatné nově vzniklé projekty typu Unitářská akademie a komunitní centrum. Jestli je to hodně, nebo málo, to nechám ráda na osobním úsudku každého z členů.

Financování britské unitářské organizace na celocírkevní úrovni

John Bates

Financování britského unitářského hnutí lze rozdělit do tří oblastí: kapitál, provozní náklady a rezervy.

Náš kapitál spočívá v budovách a nadačních fondch (zjednodušeně řečeno je to naše historické dědictví). O naše nadační jmění se musíme pečlivě starat a dbát na to, aby bylo moudře investováno a přinášelo úroky a/nebo dividendy, které používáme na krytí provozních nákladů (viz níže), a aby si udrželo hodnotu oproti inflaci. Snažíme se ho také navyšovat tím, že podporujeme naše členy v tom, aby na naši organizaci pamatovali ve svých závětech a odkazech. Lidé, kteří jsou dlouholetými členy některého z unitářských sborů a mají dobré

zkušenosti s unitářským způsobem života, často chtějí unitářství poskytnout něco, co přetrvá do budoucna. Jednou z možností je za nechat odkaz v závěti, přičemž někdy uvedou, že peníze mají být použity přímo na konkrétní činnost nebo konkrétní projekt. Péče o jejich kapitál je pro organizace, které mají zděděný majetek, zásadní věcí.

Na konkrétní projekty nebo na pokrytí konkrétních výdajů týkajících se kapitálu se snažíme systematicky získávat peníze také formou grantů od památkových organizací, státních a místních úřadů nebo charitativních fondů. Strukturovaný přístup k této problematice je důležitou součástí práce každého pokladníka, který vytipovává příslušné poskytovatele. Někdy pořádáme i jednorázové kampaně, v nichž se snažíme na údržbu kapitálu získat dary od členů i nečlenů.

Další oblastí našeho financování jsou provozní náklady. To jsou v podstatě platby za věci, jimiž denně udržujeme naši organizaci v chodu. Rozdělujeme je na dvě části: jednak specifické programy zaměřené na informování nebo vzdělávání v rámci našeho hnutí i mimo něj, a potom druhá oblast: pokrývání základních nákladů na administrativu a zaměstnance. Peníze na zaplacení těchto nákladů pocházejí zčásti z úroků a dividend z našich nadačních fondů a zčásti z členských příspěvků. Každý sbor platí naší celounitářské organizaci (GA) za každého svého člena čtyřicet liber ročně. To tvoří významnou část příjmů GA, i když ne největší. A v současné situaci, kdy je počet členů v lepším případě stabilní a v horším klesá, to není z dlouhodobého hlediska příliš spolehlivý zdroj.

John Bates se zaměřuje na správu finančních zdrojů a podporu udržitelného rozvoje církevních komunit.

(Fotografie z archivu autora.)

Problémem je, že když se sbory zmenšují nebo nejsou příliš bohaté, nerady přispívají na zaměstnance ústředí. Musíme tedy zajistit, aby sbory viděly, že jejich příspěvky vydáváme v duchu pro ně důležitých hodnot. Proto jsou tyto příjmy využívány k placení programů, jako jsou školení, vzdělávání nebo propagace. (Na úrovni sborů jsou pak provozní náklady někdy kryty příjmy z činností, jako je pronájem jejich budov a pořádání akcí, které přinášejí zisk.)

Dalším zdrojem příjmů jsou dary od našich podporovatelů. Máme možná tučt velkých dárců, kteří přispívají poměrně pravidelně. Vzhledem k tomu, že se jedná o „živé“ dary, nikoliv o dědictví, jsou v podstatě nepředvídatelné, nelze se na ně spoléhat.

Poslední oblastí našeho financování jsou rezervy, které dělíme do dvou kategorií. První jsou rezervy s přesným určením toho, jak je můžeme použít. Proto je označujeme jako rezervy s omezeným disponováním. Existují poměrně přísná pravidla, za co tyto peníze můžeme a nemůžeme vydat, v podstatě to určuje ten, kdo nám tu či onu paušální částku poskytl. Obvykle můžeme používat pouze

úroky získané z paušálu, ale nemůžeme utratit kapitál, i když některé z těchto rezerv umožňují tzv. bázi celkového výnosu, která dovoluje určité rozdělení (tj. utracení) kapitálového zisku i výnosu.

Kromě rezerv s omezeným disponováním máme ale i rezervy bez omezení jejich užití. Ty mohou být vynaloženy na cokoli v rámci předmětu naší činnosti – za předpokladu, že dodržujeme přísné pravidlo, že v rezervách musíme mít prostředky alespoň na pokrytí provozních nákladů za jeden rok. Pokud bychom je neměli, musíme začít snižovat náklady. Proto jsou rezervy, jimiž můžeme disponovat bez omezení, důležité.

Pokud tedy náš roční rozpočet činí zhruba 700 000 liber, pak potřebujeme mít k dispozici nejméně dalších 700 000 liber pohotových peněz. Ne nutně v hotovosti, ale v nástrojích (například na spořicích účtech), které lze v příslušném období přeměnit na hotovost. V současné době máme v neomezených rezervách pětinasobek našich ročních výdajů, což je bezpochyby dobré. Držení velkého objemu peněz však rozhodně není účelem

„Problémem je, že když se sbory zmenšují nebo nejsou příliš bohaté, nerady přispívají na zaměstnance ústředí.“ (Foto © pixabay.com.)

Jednání sněmu britských unitářů – The General Assembly of Unitarian and Free Christian Churches – v dubnu 2025 v Birminghamu. (Fotografie z archivu autora.)

naší organizace, takže jsme nedávno pečlivě posoudili, jak tyto peníze rozumně utratit a zároveň se příliš nezavázat k programům s dlouhodobým financováním, které by mohlo ohrozit krátkodobou likviditu.

Toto jsou tedy tři oblasti našeho financování, které musí každý pokladník zvládnout. Kromě toho je pro něj ale také klíčové získat si důvěru lidí. Je důležité, aby členové věřili tomu, co děláte, a tomu, že to děláte moudře. Z toho vyplývá další povinnost, která připadá pokladníkovi: dohlížet na přípravu ročního rozpočtu, který schvaluje výkonný výbor [v našem prostředí ústřední správní sbor, pozn. red.], osmičlenný orgán volený členy. Rozpočet připravuje vedoucí tajemník a finanční manažer za přispění pokladníka. Je to stejný proces každý rok. Náš finanční rok začíná v říjnu, takže vždy v červenci začínáme připravovat rozpočet na další období. Ten se projednává a schvaluje na zářijovém zasedání výkonného výboru (nebo se schvaluje s podmínkami), takže do nového roku vstupujeme v říjnu vždy se schváleným rozpočtem. Finanční manažer pak poměruje,

co se ve skutečnosti děje s tímto rozpočtem (sleduje jeho plnění) a každé čtvrtletí podává zprávu pokladníkovi, který následně podává zprávu výkonnému výboru.

Nemáme strategický plán dlouhodobého financování, je to spíše dynamický proces, který neustále vyhodnocujeme. V současné době například potřebujeme zvýšit příjmy z nových závětí a posledních vůlí. Proto připravujeme malou kampaň pro interní použití: brožuru a krátkou informaci na webových stránkách, abychom členy povzbudili zabývat se myšlenkou, že by nám mohli ve své závěti odkázat nějaké dědictví. Začali jsme spolupracovat s jednou organizací, která poskytuje našim členům bezplatnou službu sepisování závětí. Je překvapivé, kolik lidí ještě nenapsalo svou závěť; a mnoho z nich takovou nabídku využije. Často na naši otázku „chtěli byste do své závěti zahrnout dar pro Generální shromáždění unitářských a svobodných křesťanských sborů“ reagují kladně.

Rozpočty tedy připravujeme jen jednoleté. I tak se čísla v rámci plnění neustále

mění a rozpočet je prostě pouze nejlepším odhadem situace, která nastane. Snažím se držet plnění hlavně v rámci celkového objemu, tj. celkového čísla, a ne se příliš zabývat jednotlivými položkami. Je však samozřejmé, že musím sledovat některé velké a důležité kapitoly, například náklady na zaměstnance. Nyní, v roce 2025, platíme dvanáct zaměstnanců. Letos jsme zřídili novou pozici a přijali nového programového manažera (níže se dostanu k tomu, proč); nastoupil v březnu. Náklady na tuto funkci byly v rozpočtu na celý rok a vzhledem k tomu, že jsme ho jmenovali až po šesti měsících rozpočtového roku, máme nominální úsporu. Ovšem není to skutečná úspora. Je to jen odložení doby nástupu.

Další velkou položkou v rozpočtu je pořádání každoročního valného shromáždění, které se ovšem snažíme organizovat tak, aby se zaplatilo z účastnických poplatků, jež uhradí asi 200 z jeho delegátů a hostů (někteří delegáti jsou od platby částečně či zcela osvobozeni). Spíše než dotaci tedy na tuto akci poskytujeme zálohu.

Zajímavostí oproti české unitářské organizaci, která je státem registrovanou náboženskou společností, je, že britská organizace je registrovanou charitativní organizací, jejímž cílem je propagace unitářství ve Spojeném království. V Británii charitativní organizace neplatí daně z příjmů právnických osob, respektive neplatí je ze své hlavní činnosti, s výjimkou případů, kdy se organizace zabývá obchodní činností (například provozuje kavárnu nebo knihkupectví), pak jsou tyto obchodní činnosti považovány za podnikání a musí být registrovány k DPH a podobně.

Ve Spojeném království historicky (a to až do nedávné doby) charitativní organizace nemohla být právnickou osobou sama o sobě, ale pouze uskupením správců, kteří byli osobně odpovědní za vše, co charita dělala, a mohli by být žalováni, pokud by došlo k nějaké chybě nebo chybnému rozhodnutí. Jistě si dovedete představit, jak odrazující faktor to byl! Způsoboval, že pro charitativní organizace bylo stále obtížnější najít správce. Před časem proto vláda ve Velké Británii zavedla alternativní strukturu řízení, která se nazývá

Granty budou určeny výhradně na podporu lidí a činností, nikoli na budovy či hmotný majetek.
(Foto © pixabay.com.)

Charitable Incorporated Organisation neboli CIO. Ta pro správce znamená v podstatě stejnou ochranu jako funkce ředitele společnosti s ručením omezeným, správci již tedy nenesou osobní odpovědnost. Tato organizace se stává právnickou osobou – což je velký posun, který vytváří větší jistotu a ochotu lidí, zejména mladších, stát se správci. Řada našich sborů se stala CIO a my v GA se v současné době sami zabýváme tímto přechodem.

Kromě toho nás nyní čeká další velký nový projekt s názvem Innovation Challenge Fund. Je to velký posun v naší politice: nechceme být upadajícím hnutím, které sedí na značných rezervách. Chceme část těchto rezerv využít k proaktivní činnosti. V příštích pěti letech použijeme 1,5 milionu liber z našich rezerv na podporu sborů, které chtějí mezi sebou navzájem spolupracovat, zlepšit svou vlastní udržitelnost, posílit unitářské hnutí jako celek, rozšířit počet svých členů a prohloubit svůj duchovní smysl a účel. Granty nebudou určeny na budovy nebo hmotný majetek, ale pouze na lidi (například na přijetí dalších zaměstnanců, na zaměstnání duchovního na částečný nebo plný úvazek nebo na administrátora, který by duchovního zbavil administrativních a správcovských úkolů) anebo na činnosti, jako je například vedení doplňkových programů nebo zahájení dalších. Klíčovým kritériem, bez jehož naplnění nelze o grant požádat, je spolupráce napříč několika sbory. Pokud bude jejich společná žádost úspěšná, zaplatí naše organizace 50 % celkových nákladů, příslušná unitářská oblast 40 % [unitářské obce ve Spojeném království jsou sdruženy do šestnácti různě velkých oblastí – pozn. red.] a sbory samy se podílejí 10 %, což navíc může být jak v penězích, tak ve formě pracovního času zaměstnanců a dobrovolníků. Některé projekty v tomto grantovém programu budou zcela jistě jen drobné (za několik tisíc liber), ale některé budou poměrně významné, počítáme u nich s financováním až 50 000 liber ročně z našich rezerv.

Podávání žádostí je poměrně jednoduché a máme velmi dobře propracovaný proces hodnocení nezávislou komisí. Hlavní hodnotou tohoto programu je přimět lidi v našem hnutí, aby přemýšleli a mluvili spolu o tom, jak věci uskutečnit. Najali jsme velmi zkušeného programového manažera, jehož úkolem je podporovat sbory při přípravě a úspěšné realizaci projektů. Doufám, že první návrhy se objeví v průběhu tohoto roku. Máme už čtyři nebo pět vyjádření zájmu, každé se čtyřmi nebo pěti sbory. Rádi bychom, aby se do budoucna zapojily všechny naše sbory, ale víme, že jsme teprve na začátku. Teprve k tomu vydáváme první informace, lidé o tom začínají přemýšlet, začíná se o tom mluvit.

Náboženským organizacím se ve Spojeném království nedaří. Kromě několika evangelikálních církví zaznamenávají všechny stálý pokles členů tempem 2 až 3 % ročně. To nás nutí vážně přemýšlet o tom, jak vypadá budoucnost a jak bychom měli využívat naše zdroje, abychom zachovali to, co máme, a posílili to pro budoucnost. Jak podpořit a rozvíjet naši organizaci, která byla, budme upřímní, navržena pro 19. století a v něm vybudována? Jak ji učiníme vhodnější pro 21., 22. století? Myslím, že to bude spíše o duchovním zdraví a jednotlivcích než o kolektivním chození do kostela, ale k úvahám o této sféře už já nejsem ten nejpovolnější člověk.

Autor je pokladníkem britské unitářské organizace: Generálního shromáždění unitářských a svobodných křesťanských sborů. Působil jako profesor na London Business School, angažoval se v mnoha podnicích a charitativních organizacích. Unitářem je již více než třicet let.

Text vznikl na základě rozhovoru, který vedla Kristýna Ledererová Kolajová o ekonomickém systému britského unitářství a byl následně autorizován.

*Přeložila a upravila
Kristýna Ledererová Kolajová.*

Chci mít dobré šéfy

Rozhovor s Martinem Balcarem

Manažer Martin Balcar se už během studií sociální práce, kdy k jeho zálibám patřil výzkum chování fotbalových hooligans, dostal k jedinečné příležitosti – byl u založení Nadace Divo-ké husy, která podporuje děti, dospělé a seniory se znevýhodněním nebo postižením. Po sedmi letech se přesunul na Linku bezpečí, kde získal zkušenosti s krizovým řízením, vedl také komunikaci v Diakonii Českobratrské církve evangelické nebo kampaně v Amnesty International. Nyní pracuje jako vedoucí kanceláře Českobratrské církve evangelické.

Martin Balcar
je od roku 2021
vedoucím kanceláře
Českobratrské
církve evangelické.
(Fotografie převzata
z e-cirkev.cz.)

Na jaře roku 2024 přednášel na Unitářské akademii o fungování náboženských společenství v současné době. O tom, jak zvládnout financování, jak organizovat kolektiv pracovníků, podle čeho je vybírat a zdali je možné řídit církev jako firmu. Na obdobná témata jsme navázali i během rozhovoru, který proběhl v červnu téhož roku.

Máte bohaté zkušenosti s vytvářením efektivních pracovních přístupů

v neziskovém sektoru, ze kterých můžete čerpat i nyní v pozici vedoucího kanceláře Českobratrské církve evangelické. Jak jsou v současné době rozděleny jednotlivé pracovní role ve vašem týmu?

My se snažíme už dlouhodobě zavádět způsob řízení známý z komerčních firem. I když může být toto označení, zvláště v církvi, pro mnohé nepopulární. Osobně pracuji v neziskových organizacích přes dvacet let, a pokud se má

Martin Balcar na jarním modulu Unitářské akademie, která proběhla v roce 2024 v prostorách zámku Veltrusy. (Fotografie z archivu NSČU.)

jakákoliv organizace řídit dobře, je potřeba ji řídit jako zcela normální „ziskovou“ společnost či firmu. Tedy s jasnými pravidly, cíli, levně, rychle a za dobrou odměnu. I takové bytové družstvo, které shodou okolností vedu, se musí řídit byznysově. Opravdu to není žádné sousedské posezení. To by taky mohlo dopadnout jako v tom filmu *Vlastníci*. Protože lidé v církvi jsou tak trochu jako v tom filmu *Vlastníci* – každý chce mluvit do všeho a pocituje jistou míru vlastnictví. To je moc dobře, ale každý nemůže rozhodovat o všem. Každá organizace má strukturu, má majitele a pak lidi, kteří jsou zaměstnanci. A já vedu církev jako jeden z jejích správců.

Určitý pocit „vlastnictví“ je ovšem v náboženských organizacích asi přirozený. Přece jen je to odvětví, které ke vrhlému citovému projevu vlastně vybízí. A stejné je to i s jakýmsi zapojením se do dění.

Ono je to dvousečné a trochu nešťastné spojení. Katolická církev, co jsem pochopil od svých přátel, toto označení nepoužívá. Ta mluví o Kristově církvi a nemluví o „naší církvi“, jako je to často u nás. I když ono to „naše“ má i velké pozitivum. Dneska totiž firmy dávají velké peníze do tzv. onboardin-

gu, do toho, aby zaměstnanci měli k firmě vztah, aby byli její součástí. Ale na druhou stranu, když se to přežene, lidé potom mohou mít pocit, že mají nárok na levnější bydlení v církevních budovách nebo na pronájem zdarma, když dělají svatbu nebo pohřeb. Udělají si ve sborovém sále hostinu nebo kar, ještě jim někdo poseká zahradu, a oni pak nezaplatí za vodu, za elektřinu a jsou to vlastně takové nejasné vztahy. On to totiž vždycky někdo platí. Pokud to takto funguje v menším společenství a na dohodě opravdu všech, je to absolutně v pořádku, problém ale začíná ve chvíli, kdy těch peněz není dostatek nebo výhody čerpají jen někteří a je potřeba volit priority.

Dalo by se říct, že do roku 2013, kdy vstoupil v platnost zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, to možná ani tak zapotřebí řešit nebylo. Nebo třeba i bylo, ale nikdo se do toho nehrnul, protože nejspíš ani přesně nevěděl jak.

To neřešila žádná církev. Byli jsme placeni státem, ale možná i trochu „uplacení“. Dostávali jsme peníze a moc se toho po nás nechtělo. Po roce 2013, oddělením církve od státu, se všechny církve ocitly v unikátní situaci,

„Byli jsme placeni státem, ale možná i trošku ‚uplacení‘. Dostávali jsme peníze a moc se toho po nás nechtělo.“

(Foto

© pixabay.com.)

kteřou do té doby znali třeba Švýcaři a možná ještě pár dalších států, ale jinak většina států na západ, tedy Německo, Dánsko, ale i na východ – Slovensko, Maďarsko –, ne. Všechny byly placené státem a mnoho z nich nadále je a nemusejí se tak vlastně starat o svůj chod. Je to v podstatě takový princip pětadvacetiletého dítěte, které má u svých rodičů tzv. mamahotel. Je sice pořád nespokojeno, že je to málo, ale nevydělává si samo a žije nekončící party. A když se to dítě najednou probudí do situace, kdy pomoc od rodičů není, cítí se nahé a neví, jak z toho ven. Takže i to nás natlačilo do situace, že se musíme k členům církve chovat proklientsky.

Proklientsky myslíte v tom významu, že když chtějí být členy církve a využívat výhod společenství, musí si to zaplatit. Ale nespływají potom náboženské organizace spíše s fungováním nejrůznějších společenských nebo sportovních klubů? Nepopírá to potom vlastně samotnou podstatu náboženského společenství?

Popírá, nepopírá – evangelická církev si jasně řekla, že chce mít profesionální duchovní, a proto je musíme zaplatit. A nikdo už nám na to nedává peníze, takže otázka padá a musíme na ně vybrat. Tečka.

Lidé mohou platit nebo nemusí. Jde o to, jak jsou motivováni. Když se jim ve společenství nelíbí, platit nebudou. Končí i sentiment, že platím proto, že dával i děda. Lidé se prostě ptají, co církev pro svět dělá, a tak trochu i, co mi ta církev přináší. My jsme vlastně nastavili poměrně vysoký tlak na spolufinancování a po svých členech žádáme pět procent čistých příjmů. Máme spočítáno, že za takové situace může mít většina sborů faráře. Ale i v tomto je limit. Jakmile je ve společenství 100 až 150 lidí, nebývají finance problém. Jakmile ale máme společenství 20, 30 nebo 40 lidí, tak jsme už na hraně možnosti celého pracovního úvazku pro duchovního. Takže jsme do toho vlastně tlačeni. A i to, zda pronajímáme farní byty dobře, nebo špatně, znamená, zda budeme mít na faráře, nebo nebudeme. My jsme ale v podobné situaci, ve které je většina rodin: Buď pojedeme do Chorvatska, nebo pojedeme na Bali. Buď budeme jíst spíš kupovaný chleba, nebo si budeme kupovat pizzu. A někomu se podaří díky těm chlebům našetřit i na to Bali. Je to jen drobné parametrické nastavení. Naším úkolem je, abychom organizaci řídili co nejlevněji a co nejefektivněji, a proto musíme znát cíle.

Jak se nastavují cíle v náboženské organizaci, která se toto fungování

teprve učí a vlastně se ho učí současně jako její členové?

Musíme vědět, kam chodí církev řídit. Často používám přirovnání, že jsem lodivod, kormidelník. Ten jenom řídí tu loď. Nad sebou mám synodní radu, ty, kteří řeknou, kam ta loď popluje. O tom já nerozhoduji. Ale je důležité, aby měl kormidelník kompetenci tam „někam“ loď dovézt. A že nebude muset diskutovat a přesvědčovat každého, kdo mu řekne o možné změně kurzu.

Nerada bych se vyptávala na vaše know-how, ale jaké klíčové procesy používáte k onomu efektivnímu řízení?

Já jsem „wikipedický“ typ. Efektivní řízení je pro mě spíš moderace procesů a nápadů lidí než řvaní a dennodenní mikrokontrola. Skvělé je mít okolo sebe schopný tým, kde nemusím

„My jsme vlastně nastavili poměrně vysoký tlak na spolufinancování a po svých členech žádáme pět procent čistých příjmů. Máme spočítáno, že za takové situace může mít většina sborů faráře.“

(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

být v mnoha procesech šéfem ani o nich příliš vědět. Tedy základ je v důvěře lidí okolo sebe. Zároveň vím, že patřím k privilegované vrstvě, mám se velmi dobře, vše mi bylo dáno, bylo mi to umožněno. Proto to, co mi bylo dáno, chci předávat dál a nesnažím se si své know-how schraňovat. Kdyby mi své know-how nepředali všichni ti, které jsem potkal hlavně mezi 20. a 30. rokem svého života, tak bych dneska nebyl tam, kde jsem. Takže i já budu rád předávat své nápady a zkušenosti, stejně jako mi je předali třeba Jiří Štorek, Maarten de Vries, David Šourek, Mark Martin a další mí skvělí šéfové. Mám svoji vlastní taktiku, a to je „sosání“ z lidí, kteří jsou nade mnou. Baví mě mít dobré šéfy, schopnější, než jsem já sám. To je za mě nejlepší škola a podle šéfů se rozhoduji v pracích celý život. Chtěl jsem pracovat pro moudré lidi, kteří ví, kam jdou, a od kterých se můžu něco naučit. Šéf pro mě není, a to myslím i Pána Boha, někým, kdo by mě drtil a ničil, ale někdo, od koho si toho můžu spoustu vzít. Nikdy mě nebavilo pracovat pro slabé šéfy, protože jedině od lidí, kteří něco umějí, se můžete vy sami něco naučit.

A kromě pracovního kolektivu, co třeba nějaké metody efektivního fungování v neziskovém sektoru? Existuje nějaký princip, který se vám osvědčil, třeba už z pohledu podřízeného, a dál ho uplatňujete i ve své vedoucí funkci?

Dobrý šéf, to je první věc, a druhá věc, která mě hodně ovlivnila, je holandská škola. S tou jsem se setkal, když jsem pracoval pro Nadaci Divoké husy. Jde o metodu, kdy jsou lidé k sobě navzájem hodně laskaví, ale na druhou stranu jasní a očekávají plnění úkolů. Během hodně drsných vyjednávání se s vámi nedohodnou nebo vám dokážou i říct to, že jste něco udělal naprosto špatně, ale potom s vámi jdou na pivo nebo na kafe. Je to vlastně velmi osobní a otevřený přístup, ale se schopností oddělit věcné a lidské. Mám rád jasné slovo, a ne zkoumat očekávání nebo vymýšlet, co si kdo může myslet.

Potom pro mě byl objevem tzv. agilní způsob řízení, což je princip, který se začal hodně propagovat v softwarových společnostech. Jde o to, že když se vymyslí nějaké zadání, třeba k projektu, který má za nějakou dobu proběhnout,

„Efektivní řízení je pro mě spíš moderace procesů a nápadů lidí než řvaní a dennodenní mikrokontrola.“

(Foto

© pixabay.com.)

tak se klidně může stát, že pracovníci dospějí při vývoji třeba úplně k něčemu jinému, než chtěli na začátku. Protože ani dobrá myšlenka nikdy neumí odhadnout ten závěr zcela přesně. Je to dobrodružné, ale třeba digitalizaci v církvi takto děláme dost úspěšně. I díky tomu dnes máme plně digitální přihlašovací systém na různé akce, sběr projektů, mzdy, dovolené, povolávání farářů a další procesy.

Takže se tak přísně nedržet původních plánů a být otevřený i dalším možným variantám. Ale co když ona kreativita nepřichází?

Pomůžete tomu tak, že na věc půjdete opačně. Na začátku si stanovíte, kam chcete jít, ale nebudete po té cestě tak striktní. Je důležité mít trajektorii, vizi, kam jdu, ale taky je důležité se po cestě dívat kolem a neustále se učit. Protože ve chvíli, kdy, speciálně u těch nových technologií, programátor přijde a řekne, že udělali tohle, ale umožňuje to udělat ještě tohle, můžete pak snadno přijít na něco opravdu nového. Nezaměřovat se jen na cíl, ale také na cestu k němu. A klidně si můžete hned na začátku projektu říct, že „to asi nakonec bude dost jinak“. Není tedy třeba být kreativní na startu, ale v průběhu. A přizvat k tomu vždy ty, kdo mají více zkušeností.

Riskování nám může přinést mnoho nového, ale taky může samotné

uskutečnění projektu pořádně ohrožit, zmást. Nemusí na tuto „hru“ přistoupit ani mnozí spolupracovníci nebo nadřízení.

Ale ono to neznamená zmatení šéfa nebo kolegů. Znamená to, že chcete mířit na cíl. Nebo nedáváte tolik důraz na dokumentaci, ale spíš na to, aby ty věci fungovaly. Když například máte typ lidí takového „rakousko-uherského“ stylu, kteří se soustředí víc na dokumentaci a manuály, protože je to pro jejich fungování důležité, takové pak do projektu musíte zatáhnout víc. Nadchnout je. I o tom je umění vytvářet tým. Dát jim na vědomí, že je to „jejich“ projekt, a i ten proces jim má být vlastní. Nemají jet jen slepě podle receptu. Takoví lidé potom mají daleko větší motivaci v dokončení konkrétní práce uspět. Velice rád vedu lidi k tomu, aby byli samostatní a já byl spíš jen takovým principálem, koordinátorem. Mám pod sebou pět lidí a chci, aby měli vysokou míru kompetence. Já jim do toho vlastně zasahuji jen trochu. Snad to bude dobře pochopeno, ale snem každého šéfa je, či by mělo být, mít tak schopné lidi, že už nemusí skoro nic dělat. Málem se proto bojím říct, že mám kolem sebe opravdu hodně schopných lidí..., takže je čas na novátorství, kreativitu a nápady.

V náboženských organizacích se nabízí, že by motivace měla přicházet z vyššího poslání, motivací by měl být dobrý pocit.

„Dělal jsem dva roky ředitele na dětské Lince bezpečí. Pokud jdete takovou práci dělat jen proto, že chcete pomáhat srdcem, tak je to málo a skoro špatně.“

(Foto

© pixabay.com.)

Ale z hlediska managementu asi není pojem dobrý pocit úplně relevantní ani samospásný.

My teď hodně pracujeme na tom, abychom si oddělili duchovní záležitosti od vedení a řízení. Abychom si oddělili tzv. vládnutí (governance), což u nás dělá synodní rada, a pak ten management, který řeší denní operativu a u nás se mu říká Ústřední církevní kancelář. To nejhorší pokušení je, že rozhodující orgány řeší operativu. A obráceně. Já jsem vedoucí kanceláře a nemám vůbec rozhodovat o tom, kam bude církev směřovat, ale mám rozhodovat o tom, jak provést to, co chce synodní rada. Synodní rada mi řekne, kam církev půjde, a já jim to se svým týmem co nejrychleji, co nejefektivněji a co nejlevněji zařídím. Můžu jim říct, že to je z mého pohledu úplná hloupost, ale to je jen hlas poradní, možná nějaká zpětná vazba. A naopak, představa, že synodní senior třeba lepší obálky, posílá dopisy nebo si objednává letenku, je naprosto mrazivá.

Ale přece nechcete být jen plnič povinností? Člověk musí důvěřovat tomu, co dělá. A někdy i bojovat za svůj názor.

Já mohu ke všemu vždy říct cokoliv a to mi stačí. Navíc tvrdím, že abych tady vydržel, musí být poměr v rozhodování mezi tím, co chci, a tím, co nechci, 80 : 20. A říkám to každému. Musíte dělat pro svého nadřízeného alespoň osmdesát procent toho, čemu věříte, a toho,

čemu nedůvěřujete, může být jen těch dvacet procent. Pokud byste chtěli být spokojeni se sto procenty úkolů, tak běžte do nebe, tam to možná najdete. Jsou věci, které neděláte úplně rádi, ale uděláte je. A v tom je také velká otázka k motivaci. Je úžasné, když jsou lidé motivováni mentálně, ale já nechci podceňovat ani to finanční ohodnocení. My se dneska dostáváme do situace, kdy naši faráři mají v průměru plat 44 000 Kč měsíčně v hrubém, což myslím si není vůbec špatné. A tady na ústředí je to v průměru podobné, možná lehce nižší. Mým úkolem je zařídit dobrý plat pro svoje zaměstnance, aby jejich motivace nebyla pouze a jenom mentální. Protože co si budeme říkat... Zvláště v náboženských společnostech, pokud je motivací jen nějaká víra, pak je to málo. Protože když najednou ty lidi zklamete nebo není po jejich, jsou zklamaní osobně, zraníte jejich srdce a s tím nejde pracovat. Je potřeba to tedy kombinovat. Srdce i hlava.

Dávat do práce srdce, ale ne moc. Těžký úkol pro zaměstnance a možná ještě složitější pro zaměstnavatele, když se někoho takového snaží najít.

Ano, u nás je to vlastně opačně než v byznysu. Tam děláte pro nějakou firmu, se kterou vůbec nemusíte souhlasit a vůbec nemusíte její produkt využívat, ale klidně ten produkt před zákazníkem vychválíte, když vám to přinese třeba 100 000 Kč měsíčně. Máte vyděláno a myslíte si

o tom můžete vlastně cokoli. Takového člověka já tady ale nechci. A to ani jednoho. Na druhou stranu nemůže tou motivací být jenom to, že budu dělat dobro a pomáhat církvi. Takového člověka v týmu taky nechci. Protože kdykoli mu pak řeknu, že něco není úplně dobře, on má zlomené srdce.

Takže vycházíte z vlastní zkušenosti a s tímto rozčarováním jste se už setkal?

Dělal jsem dva roky ředitele na dětské Lince bezpečí. Pokud jdete takovou práci dělat jen proto, že chcete pomáhat srdcem, tak je to málo a skoro špatně. Musíte pracovat sám se sebou, občas si i musíte říct, že vás ty děti strašně štve, musíte si umět ulevit, musíte mít nadhled, odstup. Jakmile je tam člověk, který říká, že všechno dělá pro děti, pak ve chvíli, kdy se poprvé zklame, je to zklamání, a to jsem viděl na vlastní oči, mnohonásobně větší.

Jak z toho ven? Jak tedy vybírat kvalifikované zaměstnance do neziskového prostoru, kam jdou lidé často spíše za vizí než primárně za výdělkem?

Doporučuji pro management církví, tak jako pro všechny „neziskovky“, zajistit slušné peníze. Toho docílíte, když budete mít spíše méně, ale lépe placených lidí. A s tím musíte vyvíjet určitý tlak na výkon, rozdělit jasné povinnosti a kom-

petence, snažit se o systematizaci. A to jsme vlastně zpátky u řízení firmy. Církev by se měla v zájmu chovat úplně stejně jako jakákoli jiná firma. My máme finanční oddělení, právní oddělení, programové oddělení, oddělení vzdělávací a personální. Máme i zákazníky – chcete-li – a to jsou desítky tisíc těch, kdo nám dávají dary na provoz v řádech tisíců korun ročně.

Tudíž církev je stejná jako řada neziskových organizací a musí být tedy zisková.

Ano, samozřejmě. Označení něčeho jako „nezisková organizace“ je jedno z nejhorších označení a nejhorších bludů. Raději užívejme nevládní. Nezisková znamená pouze to, že si zisk nerozdělují zakladatelé nebo majitelé, ale vrací se zpět. I „neziskovka“ ale musí být účetně zisková. Kdyby byla trvale v červených číslech, musí být zrušena. Církev tedy musí být také zisková, i když s malým rozdílem. Ve chvíli, kdy se nám víc daří, můžeme ledacos navýšit, ale není to tak, že čím víc církev vybere od lidí, tím víc si může platit. My ten zisk otáčíme zpátky do toho našeho „byznysu“. Ten ovšem nepatří synodní radě, nepatří tajemníkovi, nepatří zřizovateli, ale organizaci všech věřících.

K té ziskovosti. V podstatě každé náboženské společenství má určitý počet

„Je úžasné, když jsou lidé motivovaní mentálně, ale já nechci podceňovat ani to finanční ohodnocení.“ (Fotografie převzata z e-cirkev.cz.)

členů, od kterých také získává finance. Ne každá církev nebo náboženská společnost je ale početná a i ty menší potřebují na svůj chod peníze. Jaké strategie tedy mohou fungovat pro menší náboženská společenství? Jak si mohou zajišťovat financování?

Tohle je velmi citlivá věc, protože člověk musí mít velký přehled o konkrétním naladění. Už jsem mluvil o jakémsi vztahu ke konkrétní organizaci. Mnoho organizací je trochu jako plující loď, kdy jí lidé mávají ze břehu a ona si jede dál. A je taková celosvětová strategie – lidi nalodit, vzít je s sebou, a nejen je kousek svězt nebo je jen nechat koukat. Cílem je udělat z nich součást plavby. Už je zcela mrtvý princip „hodte nám peníze, zůstaňte na břehu a my pojedeme za vás“. To si může dovolit leda humanitární organizace ve válečné zóně, ale v aktivní organizaci toho chcete a musíte být součástí. Chcete mít aktivní členy a členky, kteří církev mají za svou. A ta strategie je jen v důmyslném a soustavném vysvětlování. Budou-li finance, bude to a to, nebudou-li finance, tak to nebude. V bibli je napsáno, že se platí desátky. My jsme zavedli „dvacátky“ a vysvětlujeme, že aby to mohlo fungovat, je podpora lidí důležitá.

Druhou nohou je práce s velkými dárci a zvěťmi. Tyto peníze slouží už staletí jako základ pro nákup majetku, který generuje peníze na provoz – byty, akcie, půda. I my se snažíme takto fungovat, a když se podaří malý zázrak a některý věřící třeba daruje sboru dům, je to základ finanční samostatnosti. Takže je třeba se nebát i o těchto možnostech získávání peněz otevřeně hovořit. Na závěť ale potřebujete dárce, který vám stoprocentně věří a je s vámi spíše desítky let.

Kolik u vás dělá onen „dvacátek“?

Máme stanovených pět procent z čistého příjmu. My máme ze zhruba padesáti tisíc členů asi sedmáct tisíc platících a tito lidé darují na sbírkách a platbách na provoz sboru ze svého každý rok zhruba 136 milionů korun. Rapidně se to zvedá každý rok a celé to souvisí s tím, jestli se lidem důsledně vysvětluje, co se s penězi děje. A je potřeba jasně říct, na co ty peníze jdou. Také je potřeba zmenšovat aparát a dávat jasně najevo, že neplatíme zbytečně moc lidí a neplatíme žádnou nesmyslnou činnost. V celé společnosti

skončila doba „papalášství“, na to už nikdo není zvědavý. A žádný člověk už nebude platit nic z nějakého sentimentu. Myslím, že toto naladění teď „dobíhá“ i velké zahraniční církve. Ten sentiment opravdu mizí, je potřeba se probudit a být více nohama na zemi. Což ale neznamená, že se máme zbavovat zvyků, tradic a silných motivů, insignií nebo symbolů. To je naopak dobré podporovat. Ale nikdo už k nám nikdy nepřijde jen proto, že máme nějakou funkci nebo moc. Čím dříve na to přicházíme, tím je dopad měkčí. Mimochodem, úplně stejné problémy začínají u církví v celé Evropě. Lidí i peněz ubývá a hledají se nové cesty.

Přivádíte mě k další důležité otázce. Je potřeba, aby duchovní společenství bylo pro mladé lidi atraktivní i v současnosti. Ale málo platné, takových atraktivních lákadel nás obklopuje celá řada. V roce 2030 už budou církve zcela nezávislé na státu a možná začne nadneseně řečeno jakýsi hon za členy. Začne něco, co by se dalo označit za náboženský marketing. Co si o něm myslíte? Je třeba ho používat a je to vůbec v církvích u nás možné?

To je hodně citlivé a myslím, že problém je v samotném slově nebo ve spojení náboženský marketing. Co to vlastně je? Dnes už nemluvíme například o evangelizaci ve společnosti, ale spíše o přivedení lidí do společenství. Třeba v tom jsme opatrní. Ale je to hodně o naladění jednotlivých církví. Smyslem tedy není mít za každou cenu čím dál více členů a podbízet se, ale být lidem otevřenější. Snažíme se lidem více přibližovat a hodně se bavíme o otevírání komunitám; to je pro nás asi klíčová věc. Zřizujeme školy, sociální služby, daleko více jsme součástí komunit. Strategie billboardu s nápisem „Ježíš tě spasí, přijď k nám“, to naším cílem není. Spíš si myslím, že cestou je působení konkrétních lidí, osobností, které mění své okolí, komunitu. Evangelictví vždycky těžilo z toho, že bylo otevřené, využívalo silné osobnosti, kolem nichž se ostatní sdružovali. Myslím si, že právě náš marketing, naše snahy jsou zaměřené na práci se slovem a s pozváním do společenství živého Boha, který mění naše životy. To je podstatné. Asi to nebude

„Co se týče nových technologií, je jich církev plná. Máme řadu procesů plně digitalizovaných, zautomatizovaných, šetří nám to miliony.“

(Foto

© pixabay.com.)

nikdy o nějakém velkém mediálním marketingu, ale spíš o osobním pozvání lidí. I s tím, že nás bude míň a míň. V jedné z našich oblíbených písní se zpívá „zní, zní, zní, hlas temný, tichý, zní, zní, zní, v poušti volání“. Evangelický Bůh není urvaný a otravný „alzák“. Spíše tišší, naslouchající a přijímající. Stojící po boku všem, kdo se zastaví, kdo potřebují „načerpat“.

Opravdu nemáte strach z klesajícího počtu členů?

Samozřejmě to není dobré. Nejvíc nás ale trápí, aby někde společenství nezmizela úplně. Je to ale velká otázka, na kterou nemám jednoznačnou odpověď. Protože udělat kampaň, to jde, ale aby na ni slyšeli ti, kteří slyšet mají, to je těžké. Ten produkt takto marketingově nefunguje. Jsou možnosti influencerské, mediální, ale vždycky je to o tom, že jediný způsob, jak se dá víra předávat, je co nejosobnější rozhovor, nějaké setkání. To je klíčové, náročné. Je to běh na dlouhou trať. Určitě to nebudeme dělat tak, že na vás z rádia bude řvát reklama šestkrát denně.

Nicméně i zapojování se do života venku a používání nových technologií k oslovování lidí jsou věci, které se církve budou muset naučit.

Co se týče nových technologií, je jich církev plná. Máme řadu procesů plně digitalizovaných, zautomatizovaných, šetří nám to miliony. To ale samo o sobě lidi do kostelů nedostane. Jistě, to je něco, s čím je potřeba umět pracovat. Ale nikdo nemá odpověď na otázku, jak lidi přesně zasáhnout. Protože ono je také nutné se lidem, v případě že

přijdou, umět věnovat. Jaká jsme v nich vzbudili očekávání? A jsme schopni tato očekávání naplnit? Pozvání do společenství je osobní věc a my klidně můžeme využívat i sítě a média k oslovování. Ale potom se nevyhneme tomu, že s lidmi někdo musí celou cestu projít. Třeba když někdo směřuje ke křtu nebo k dalším závažnějším rozhodnutím. Hodně lidí třeba přichází přes svatby nebo pohřby, kdy zaslechnou něco nového, nadějného a dává jim to smysl. Velká spousta lidí prostě hledá. Ale sami si klademe otázku, jestli je pro všechny ideál to sborové společenství s jednotýdenní bohoslužbou, nebo jestli se budou hledat i nové formy společenství. Nyní přivádíme i způsoby práce známé z Nizozemska a Anglie, systém tzv. průkopnických míst, kdy se vlastně snažíte lidi oslovovat i jiným způsobem než klasicky přes sborové společenství s centrem bohoslužeb v neděli. Na tom teď pracujeme a uvidíme.

A jak je to třeba s atraktivitou pro mladé lidi? Ta je hodně specifická a náboženské organizace napříč společnostmi stárnou, jako by neuměly mladé lidi oslovit, i když mají mnoho co nabídnout.

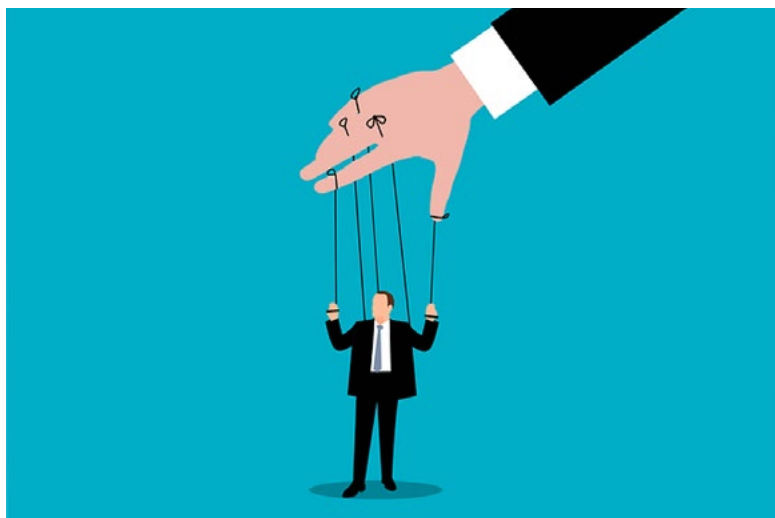
Přiznávám, že to neumíme, a kdyby někdo měl recept, už podle něho „jedeme“. Zase se ale vracím ke společenství, kam mladí lidé přicházejí. Je to hodně spojené s faráři nebo duchovními, kteří umějí lidi oslovit a vytvořit skupinu či partu kolem. Řekl bych, že je to celé hlavně věci osobního přístupu a my jsme k novým cestám otevření. Objevují se hlavně s novými lidmi.

Rozhovor vedla Kateřina Höferová.

Dvě klíčové otázky pro efektivní vedení sboru

Dan Hotchkiss

Jakým způsobem může správní sbor vytvořit prostor pro rozvoj, aniž by se stal překážkou vnitřní kreativity? Zaměříme se na dvě klíčové otázky pro efektivní vedení sboru, které mohou pomoci odstranit problém mikromanagementu a podpořit tvůrčí a efektivní rozhodování.

Mikromanagement může vést ke snížené motivaci týmu, zpomalení pracovních procesů a ztrátě kreativity.

(Foto
© pixabay.com.)

Mikromanagement je styl řízení, při kterém vedoucí nadměrně kontroluje a zasahuje do detailů práce svých podřízených, místo aby jim důvěřoval a delegoval na ně odpovědnost. Tento přístup může vést ke snížené motivaci týmu, zpomalení pracovních procesů a ztrátě kreativity.

DVĚ OTÁZKY, KTERÉ VAŠEMU PŘEDSEDNICTVU POMOHOU ZBAVIT SE MIKROMANAGEMENTU

Většina místních správních sborů ví, že by neměla pěstovat mikromanagement. Vměšování se místních správních sborů rozčiluje členy obcí i dobrovolníky a potlačuje v nich tvůrčí sílu. Místní správní sbory nebývají, na rozdíl od dobrého manažera malého podniku, zapojeny do každodenního dění. Většina jejich

členů to ví, ale stejně říkají: Když se nás lidé ptají, odpovídáme jim. Prostě tomu neodoláme!

Jedním z důvodů je, že jsme strašně chytří – proč bychom jinak byli na tak vysokých pozicích? Dalším je, že nám za to lidé děkují, jelikož oceňují naši rozhodnost a bystrost – a také proto, že je zbavujeme těžkého rozhodování a odpovědnosti za výsledky.

Víme (nebo nevíme?), že když dáváme příliš podrobné odpovědi, bráníme tím druhým, aby nám přinášeli bohatství svých vlastních vhledů a perspektiv. Ano, úkolem předsednictva je vést – ale chytré laické vedení má poskytovat ostatním prostor k tvůrčímu přemýšlení a objevům takových řešení, jaká by si sami nedokázali představit.

Chytré místní správní sbory dávají pokyny, které nejsou příliš velké ani příliš malé.

„Chytré místní
správní sbory dávají
pokyny, které
nejsou příliš velké
ani příliš malé.“

(Foto

© pixabay.com.)

Když jsem místním správním sborům a jiným skupinám laického vedení pomáhal s hledáním tohoto zlatého středu, zjistil jsem, že je mimořádně užitečné položit si tyto dvě otázky: „Co by na tom bylo dobré?“ a „Co s tím uděláme?“

Červený a modrý zpěvník

Představte si, že na místní správní sbor přijdou nespokojení členové, kteří si stěžují na zastaralé zpěvníky. Starý zpěvník, plný čtyřdílných harmonií, staví do protikladu k novému, který má genderově neutrální jazyk a úpravy pro kytaru. Členové žádají, aby místní správní sbor červené zpěvníky vyhodil a aby se místo nich používaly zpěvníky modré.

Duchovní vysvětluje, že s hudebníkem pracuje na tom, aby si členstvo oblíbilo také písně, které jsou někdy mnohem novější než ty z „nového“ modrého zpěvníku, který vyšel, jak duchovní jemně připomene, v tom roce, kdy maturovala.

Členové správního sboru navrhuji postupně různé možnosti. Někteří jsou „z úcty k tradici“ pro červený zpěvník. Další chtějí červený vyhodit a kanonizovat modrý „ve jménu pokroku“ a „abychom přivedli víc mladých“. Jeden navrhne kompromis: z žádného zpěvníku nebude víc než 60 % písní ročně.

První otázka – smysl

Jednání místního správního sboru uvízlo na mrtvém bodě, dokud někdo neřekl: „Musím říct, že mi byl červený zpěvník vždycky jedno, přesto ale nemyslím, že právě výběr zpěvníku je rozhodnutí, které bychom měli udělat my jako místní správní sbor. Mám otázku pro všechny, kdo chtějí vyhodit červený zpěvník: K čemu to bude dobré?“

Po chvíli jeden z nespokojených členů řekl: „Bude to dobré k tomu, že nebudeme všem návštěvníkům ukazovat, že žijeme v minulosti!“ A člen správního sboru se zase zeptal: „A k čemu to bude dobré?“

Po delší chvíli mlčení řekl jiný člen správního sboru: „Pomohlo by nám to přitáhnout mladší dospělé lidi, takže by naše společenství mělo na placení složenek a dokázalo přežít.“ Po další pauze sebrala odvahu duchovní a zeptala se: „K čemu to bude dobré?“

Rozvinula se hlubší rozprava o tom, jak se členům stýská po minulosti obce i po jejich vlastní minulosti, kdy byli mladší a kdy byl „nový“ modrý zpěvník skutečně nový. Z toho rozhovoru vedení zjistilo, že má na práci něco mnohem důležitějšího než jenom pomoci svému týmu, aby si poradil s požadavky členů.

Jak to řekl jeden z členů: „Zjišťuji, že jsme jako vedení nerozhodli, jak by měla shromáždění působit v našem společenství a v srdcích našich členů. Navrhují, abychom se tou otázkou

„Aby bylo vedení užitečné, musí být abstraktní a obecné, ale zároveň dostatečně konkrétní, aby ovlivnilo každodenní rozhodování zaměstnanců a dobrovolníků.“

(Foto
© pixabay.com.)

během nadcházejícího roku nějaký čas zabývali. Mezitím můžeme samozřejmě pověřit autoritou naši duchovní.“

Druhá otázka – strategie

Místní správní sbor se tvářil spokojeně, dokud jeden z členů neřekl: „V prohlášení k našemu poslání už se o shromáždění píše, a myslím, že bychom na to měli odkázat. Pojďme duchovní pověřit, aby shromáždění byla v duchu našeho poslání, tedy uctívat Boha a zároveň rozvíjet celé společenství.“

Když jeden z členů položil otázku „K čemu to bude dobré?“, převedl otázku z plevelných podružností mikromanagementu na poslání a účel – možná dokonce až moc!

Jedna z členek řekla: „S veškerou úctou k těm, kdo vytvořili prohlášení o našem poslání, v tomto kontextu je to trochu nadnesené.“ A aby se rozhovor nevznášel v oblacích, položila druhou jednoduchou otázku: „Co s tím uděláme?“

Po delším mlčení kdosi řekl: „Nikdy jsem si to neuvědomil, ale ve slovech „uctívat Boha a zároveň rozvíjet celé společenství“ je vlastně dilema. Někdy nás Bůh volá k něčemu nepřijemnému, zvláště když se shromáždí lidé, kteří mají rádi různou hudbu. Co se s tím dá udělat? Jsem si jistá, že budeme zpívat dál. A musíme se rozhodnout, koho jsme povoláni mezi námi přivítat. A taky se rozhodnout, co jsme ochotni udělat a co dokážeme snést pro to, aby se nám to podařilo. Člen odpovědný za hud-

bu a duchovní potřebují vědět, že je v tom podporujeme.“

Ten člen, který se ozval první, řekl: „Souhlasím, že bychom měli duchovní dát nějaké vodítko, jak vést shromáždění. Ale to nějakou dobu potrvá. Pro teď navrhuji, abychom řekli: „Při vedení shromáždění očekáváme, že naše duchovní zváží a najde způsoby, jak uspokojit potřeby dlouhodobých členů a zároveň se dotknout slovem i hudbou nových srdcí.“ Časem to můžeme zlepšit, ale pro teď bych jí poskytl radši nějaké vodítko než jenom otrěpané fráze.“

Ani moc velké, ani moc malé

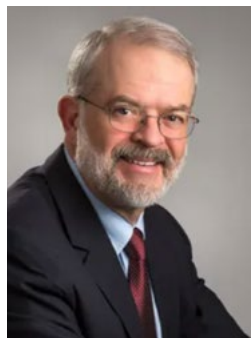
Ty dvě otázky vymezují dvě stránky dilematu, před nímž stojí místní správní sbor, když se snaží poskytnout ta správná vodítka. První místnímu správnímu sboru pomáhá, aby se povzněl nad mikromanagement. Určí cíle, jichž chce dosáhnout, místo aby specifikoval přesné kroky, které by měl udělat někdo jiný. Tedy: „K čemu je to dobré?“

Druhá otázka chrání místní správní sbor před útekem do výšin všeobecnosti. Aby bylo vedení užitečné, musí být abstraktní a obecné, ale zároveň dostatečně konkrétní, aby ovlivnilo každodenní rozhodování zaměstnanců a dobrovolníků. Aby mělo dobrý vliv, musí rozhodnutí odkazovat k aktuálním strategickým volbám. Jinými slovy, když správní sbor řekne „měli bychom dělat to a to“, mělo by být schopné si představit, že vlastní obec (či

jakákoli další), udělá něco jiného. Druhá otázka, „Co s tím uděláme?“, správnému sboru pomáhá, aby neunikal do příliš abstraktních prohlášení.

Jedno varování: aby místní správní sbor účinně fungoval na „té správné“ úrovni, musí být všichni členové připraveni podpořit člověka z vedení, který pracuje na dosažení cílů a provádí dohodnutá opatření. Dokonce i ti členové, kteří si přejí, aby byla zavedena jiná opatření, musí stvrdit, že tato opatření byla přijata legitimně. Žádné pokusy oživit jednání při odchodu nebo někde na parkovišti!

Každá obec prožívá každodenně důsledky minulých strategických rozhodnutí – jaký má název, kde se nachází, k jaké denominaci patří, jaký jazyk používá, jakým stylem probíhají shromáždění – to vše do velké míry utváří ono dobro, které může konat. Po většinu času se běžným a nevědomým způsobem držíme někdejších rozhodnutí. Ale tu a tam vede místní správní sbor lidi k novým strategickým rozhodnutím. Aby mohl fungovat efektivně, musí si osvojit konkrétní jazyk – přinášet vize, které jsou dost velké na to, aby v druhých podnítily tvůrčí energii, a zároveň dost konkrétní, aby jejich energii využily a spojily.

Dan Hotchkiss se zaměřuje na pomoc nevládním organizacím, aby se mohly věnovat svým jednotlivým složkám a rozpoznaly, co jejich organizace právě potřebuje.
(Fotografie z archivu Dana Hotchkisse.)

Autor je renomovaný poradce a odborník na vedení sborů a neziskových organizací. S více než třiceti lety zkušeností v oblasti poradenství se zaměřuje na pomoc církvím, synagogám a dalším organizacím při efektivním řízení a strategickém rozhodování. Během své kariéry se věnoval školení, koučování a psaní pro široké spektrum náboženských a komunitních skupin. Je autorem několika knih a článků, v nichž se zaměřuje na zlepšení správního vedení a posílení schopnosti místních správních sborů vést tvůrčím a odvážným způsobem.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Naděje jako sloveso?

Karen Ercolino

Naděje není jen přání nebo optimismus, ale hluboký rozměr duše, vnitřní orientace, která nás vede k činům — nikoli proto, že máme jistotu úspěchu, ale protože věříme v jejich smysl. Je to síla, která nás drží nad vodou i ve chvílích bezmoci. Jak o ní přemýšleli Václav Havel, Emily Dickinsonová nebo apoštol Pavel? A jak s ní naložit v době, kdy svět kolem nás nevzbuzuje zrovna důvěru?

V naději je toho mnohem víc, než dokáže postihnout slovníková definice. (Foto © pixabay.com.)

„...naději [...] chápu především, původně, a hlavně jako stav ducha, nikoli stav světa. Naději v sobě prostě máme nebo nemáme, je rozměrem naší duše a není ve své podstatě závislá na nějakých pozorováních světa či odhadech situace. Naděje není prognostika. Je to orientace ducha, orientace srdce, přesahující svět bezprostředně žitého a zakotvená kdesi dál, za jeho hranicemi. [...] Její nejhlubší kořeny cítím tedy tkvět kdesi v transcendentnu, podobně jako kořeny lidské odpovědnosti, aniž jsem ovšem schopen – na rozdíl tře-

ba od křesťanů – o tomto transcendentnu něco konkrétního říct. [...] Mírou naděje v tomto hlubokém a silném smyslu není míra našeho rozveselení z dobrého běhu věcí a naší vůle se investovat do podniků, viditelně mířících k brzkému úspěchu, ale spíš míra naší schopnosti usilovat o něco proto, že to je dobré, a nikoli pouze proto, že to má zajištěn úspěch.“

(Václav Havel, *Dálkový výslech: Rozhovor s Karlem Hvízďalou*, Praha: Melantrich 1989, s. 156n.)

„Naděje‘ je to s křídly,
co hnízdí uvnitř nás
a pěje píseň beze slov
a stále zvedá hlas.

Ve vichru zpívá přesladce.
Bouře je ošklivá,
že se tak vrhá na ptáče,
jež duši zahřívá.

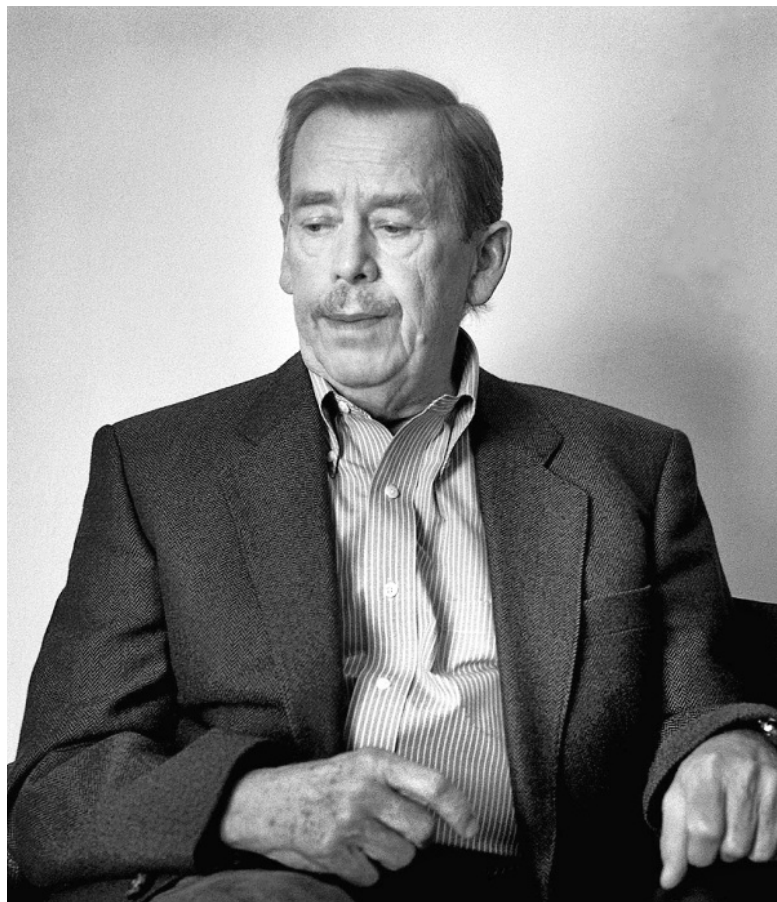
Slyšela jsem ho na mořích,
v zemi, již kryje led –
a ani v nouzi nejvyšší
neřeklo o drobek.“

(Emily Dickinsonová, *Neumím tančit po špičkách*,
přeložil Jiří Šlédř, Praha: Argo 1999)

„Tři věci jsou silnější než smrt: víra, naděje
a láska. A největší z nich je láska.“
(1 K 13:13)

Naděje je pro mě důležitá, ale opravdu nevím, kde začít psát o tom, proč si myslím, že je důležitá, a jak ji mít. Jakmile se ji pokusím definovat, rozplyne se. Možná je to opravdu „věc s peřím“, jak napsala Emily Dickinsonová. Asi nejvíc souhlasím s Havlem, který výstižně pojmenoval naději jako stav mysli, zvolený postoj, „rozměr duše“. Není-li naděje, není život, není nic, pro co by stálo za to žít. Představte si, že nemáte vůbec žádnou naději. Myslím, že hluboké zoufalství vyvěrající z absence naděje je stav, v němž se musí nacházet člověk, který se rozhodne vzít si život.

Když Václav Havel říká, že naděje je „míra naší schopnosti usilovat o něco proto, že to je dobré“, projevuje se tento „rozměr duše“, tedy naděje, jako činnost! Naděje je nutná k jednání a naše činy pomáhají živit naši naději. Když jednáme, inspirujeme k jed-

„Když Václav Havel říká, že naděje je ‚míra naší schopnosti usilovat o něco proto, že to je dobré‘, projevuje se tento ‚rozměr duše‘, tedy naděje, jako činnost!“
(Foto převzato z commons.
wikimedia.org.)

nání ostatní a ti zase inspirují nás. Jak roste naše naděje, roste i naše víra a naše důvěra v budoucnost.

Naději není tak snadné vystihnout, jak by se mohlo zdát. Když jsem přikývla na nabídku napsat o naději a o tom, jak souvisí s aktivním společenstvím, nemyslela jsem si, že s tímto textem budu bojovat tak, jak jsem bojovala. Problém je v tom, že v naději je toho mnohem víc, než dokáže postihnout slovníková definice, ale můžeme začít právě u ní.

Naděje jako podstatné jméno v anglickém významu „hope“ může být: pocit očekávání a touhy, aby se stala určitá věc; osoba nebo věc, která by mohla někoho zachránit; důvod věřit, že se může stát něco dobrého. Ve starším pojetí může značit pocit důvěry. V angličtině máme ovšem stejné slovo pro naději i jako sloveso [hope: doufat, věřit, chovat si naději – pozn. red.], což znamená: chtít, aby se něco stalo nebo aby něco nějak bylo; mít v úmyslu pokud možno něco udělat.¹

Naděje je však něco víc. Není to jen přání, pocit nebo touha podobná tomu, když dítě doufá, že k narozeninovému dortu bude zmrzlina. Já naději vnímám jako všechno tohle dohromady, něco, co člověk cítí hluboko uvnitř, přesvědčení, že se navzdory důkazům o opaku může stát něco dobrého. Naděje v nejhlubším slova smyslu je, jak říkal Václav Havel, „rozměr duše“. A já věřím, že máme na výběr, jak se k naději ve své duši postavíme.

Jednou z možností je dívat se na ni s nedůvěrou a přesvědčovat se, že realisticky uvažující člověk se nemůže nechat nadějí ovládnout. Vždyť jen v hollywoodských filmech vyhrávají ti dobří, zlí jsou potrestáni a všichni žijí šťastně až do smrti. Musíme být dospělí a čelit realitě, a to znamená, že je pošetilé si dělat naděje a myslet si, že by věci mohly dopadat dobře. To bychom byli jen zklamaní.

Sami sebe přesvědčujeme, že právě toto je racionální přístup, a na představě, že logika a racionální myšlení jsou pro nás tím nejlepším vodítkem, jsme si vybudovali docela sluš-

né paradigma. Emoce, optimismus a naděje očerňujeme a říkáme o nich, že jsou dětinské a hloupé. Vždyť přece nestojí na ničem věcném a ti, kdo věří v naději, jsou hvězdní snílci, kteří se v tomto světě plném hrdlořezů nikdy neprosadí.

Jen se podívejte na tu definici! Opravdu si myslíte, že někdo nebo něco přijde a zachrání vás? Rozhlédněte se kolem sebe! Existuje důvod věřit, že se v tomto světě plném válek a zhoršování klimatu a každodenních zpráv o tom, jak lidé ubližují jiným lidem, může stát něco dobrého? Můžete skutečně důvěřovat druhým? Pokud odpovíte ano, určitě vaši důvěru někdo zneužije.

Ne, naděje je pro děti, pro donkichoty, pro idealisty, a ne pro rozumného dospělého člověka. Tenhle způsob nakládání s nadějí spočívá v tom, že tuto část své duše zazdíte, budete ji držet na uzdě a rozhodně se jí nenecháte ovlivňovat. Pokaždé, když vám začne něco našeptávat, zareagujete cynicky.

Existuje však i jiný způsob, jak s nadějí v duši zacházet. Můžeme ji živit, pěstovat, nechat ji povstat a ovládnout nás. Dovolit jí rozlít se do světa v našich slovech a činech. Tak, jak o tom přemýšlel Václav Havel.

V takovou naději chci věřit. To je naděje, která mě pohání pracovat na tom, aby svět byl lepší, naděje, která ukotvuje mou unitářskou víru v přítomnosti a zároveň poskytuje podněty k práci pro společenství budoucnosti. Ne proto, že se to určitě stane, ale proto, že je dobré pro to pracovat, a pokud tomu bude věřit dost lidí, může se to stát.

Dělat to, co je správné a dobré tady a teď, naplňuje naši duši radostí. Není to nasazování růžových brýlí a předstírání, že věci jsou lepší než ve skutečnosti. Ani rezignované přijímání věcí, krčení ramen a smíření se s tím, že svět není spravedlivý. To naplňuje naši duši zoufalstvím a nejsem si jistá, zda to vůbec pro někoho může být lepší než si myslet, že by věci mohly a měly být lepší.

PŘÍBĚH JEDNÉ OBČANSKÉ INICIATIVY

V prezidentských volbách v USA v roce 2024 byl zvolen Donald Trump. Musím přiznat, že mě to naplnilo hrůzou, nikoli nadějí. Obávala jsem

¹ Google Dictionary Box, Oxford Languages, [online], [cit: 3. 5. 2025]. Dostupné z: <https://languages.oup.com/google-dictionary-en/>

se toho, co přijde, protože během kampaně mnohokrát prezentoval své záměry a byly to kroky, s nimiž naprosto nesouhlasím. Jeho slova a minulé činy mi naznačovaly, že jde o člověka zbaveného soucitu nebo jakéhokoli pocitu odpovědnosti či povinnosti vůči ostatním, vůči naší ústavě, vůči naší zemi; člověka zbaveného naděje na lepší svět, člověka, který má na mysli pouze osobní prospěch.

Realita jeho vedení země se bohužel hned od začátku ukázala ještě mnohem horší, než jsem si myslela. V reakci na to jsem s několika přáteli začala jednat o založení akční skupiny. Moje prvotní neurčitá představa byla, že je zkrátka nutné něco dělat, abychom se postavili proti jednání Trumpa a jeho kumpánů. A povedlo se to: Scházíme se jednou měsíčně, píšeme protestní pohlednice, telefonujeme, píšeme svým senátorům a dalším politickým zástupcům, vyzýváme je, aby dělali práci, kterou jsou nám povinováni. Doufáme v ukončení tohoto sklouzávání k autoritářství a fašismu, a tak jednáme.

Ptáte se, k čemu je to dobré? Trump je stále u moci. Naši malé skupiny Američanů působících v České republice si jistě téměř nikdo nevšiml. Až na to, že naše původně pětičlenné společenství pozvalo další a po

čtyřech setkáních je nás už přes třicet. Demokraté v zahraničí, inspirováni naší skupinou, vytvořili na svých webových stránkách příručku pro ostatní, kteří chtějí založit vlastní skupinu odporu. Jedna myšlenka tak záhy oslovila tisíce lidí po celém světě.

Na našem posledním setkání někdo přišel s nápadem uspořádat demonstraci. Návrh padl na úrodnou půdu, začali jsme se tomu věnovat a doufáme, že se nám ji podaří v září v Praze uskutečnit. Místní a mezinárodní organizace, které se zabývají podporou demokracie po celém světě, mají zájem o spolupřátelství téhle akce a stále více lidí se chce zapojit.

Změní to něco? I kdyby to nezměnilo nic jiného, mě to změnilo. Ukázalo mi to, že nejsem sama. A to mi dává naději. Ne proto, že bych si myslela, že se všechno v dobré obrátí nebo že se touhle naší akcí nějak zázračně znásobí šance na úspěch. Ale mám tendenci uvažovat o naději spíše jako o slovese než podstatném jménu, a to mě vede k odhodlání dělat něco pro to, aby byl svět o trochu lepší.

Scházíme se každé druhé úterý v měsíci. Jste srdečně zváni, abyste se k nám připojili. Kontaktujte mě prosím, kdybyste chtěli zjistit další podrobnosti. Je to jeden ze způsobů, jak sytit naději ve své duši.

„Obávala jsem se toho, co přijde, protože během kampaně mnohokrát prezentoval své záměry a byly to kroky, s nimiž naprosto nesouhlasím.“ (Foto © pixabay.com.)

Posilování naděje jako jeden z úkolů každého unitářského společenství?

Kristýna Ledererová Kolajová

Naděje... Podle křesťanské teologie, starověké (sv. Pavel) i středověké (Tomáš Akvinský), patří mezi základní ctnosti, ale ty, které přesahují přirozené vlastnosti člověka, jsou mu božím darem. Ať už je toto pojetí pro nás důležité nebo ne, je zjevné, že naděje má s ctnostmi mnoho společného. Ctnost je naše lidská tendence k dobrému. A naděje? Ta nejstručnější definice by mohla znít: „očekávání dobrého“ nebo „důvěra v dobré“. Kdybychom chtěli formulaci o něco propracovanější, pak je to „hluboká vnitřní síla, která nám pomáhá nalézat směr a smysl i v nejistých dobách a motivuje nás k odvážnějším krokům“.¹

¹ Anna Slezáčková, *Na prahu nového roku – s vděčností, nadějí a společně*, 16. 12. 2024 [online], [cit. 28. 4. 2025]. Dostupné z: <https://www.med.muni.cz/aktuality/na-prahu-noveho-roku-s-vdecnosti-nadeji-a-spolecne>

„Naději potřebují mít a prožívat staří stejně jako děti, muži a ženy stejně jako lidé cítící se genderově zařazení jinak.“

(Foto
© pixabay.com.)

Troufám si říct, že tento postoj člověk obecně ve svém životě potřebuje stejně nezbytně jako zdravý vzduch. Obejdeme se bez nich, ale cosi podstatného chybí a z dlouhodobé perspektivy bude naše tělo i duše chřádnout.

Pro lidské bytí není podstatné, zda naději řadit mezi ctnosti nebo ne, ani zabývat se tím, zda je nám dána jako božský dar či je nám schopnost vnímání a prožívání naděje prostě darem vrozeným. Z mého hlediska je důležité,

jak se s touto schopností (na)učíme zacházet. Protože stejně jako každá jiná vloh se dá velmi dobře rozvíjet, anebo také opomíjet. A zde osobně spatřuji významný úkol pro všechna naše unitářská duchovní společenství: totiž posilovat naději. V nás samých, stejně jako v každém, kdo k nám přichází.

Možná to zní až příliš kategoricky, ale ve světě, kde nyní žijeme, v němž se mnoho lidí obejde bez Boha, zvláště bez Boha

„Lidé v Nigérii, Indii a Jihoafrické republice pocítovali či pocítují boží podporu a naději z ní čerpanou mnohem intenzivněji než lidé ve všech ostatních zemích.“

(Foto

© pixabay.com.)

v liberálně náboženském pojetí, je čím dál tím méně důležitých rolí, které by zbývaly na náboženská společenství, jako je to naše. A toto, totiž snaha pomáhat běžným lidem nalézat naději a tu pěstovat, je role, kterou v občanské společnosti jako hlavní vnímá málokterá organizace, spolek, uskupení. Jejich cíle, jakkoli ušlechtilé a užitečné, jsou zpravidla mnohem konkrétnější. Kdo jiný než liberální duchovní komunity by se měl ve vši vážnosti a s opravdovým nasazením věnovat hledání naděje, které zároveň není spojováno s žádnými dalšími přidanými podmínkami (například uvěřit v něco konkrétního)?

Pro hledání a nalézání naděje je totiž jedno, jaké kdo máme zájmy, kolik je nám let, jak bohatí nebo chudí jsme a čím se v životě zabýváme. Naději potřebují mít a prožívat staří stejně jako děti, muži a ženy stejně jako lidé cítící se genderově zařazení jinak. Bez naděje je život o mnoho prázdnější, truchlivější. Pro mne je tedy naděje spirituální kvalitou života bez ohledu na to, v co přesně věřím. Proto si myslím, že dává velký smysl se s ní v našich společenstvích učit dobře zacházet a umět ji účinně nabízet a dávat druhým.

Lehko se řekne nebo píše a hůře dělá, že? K tomu, abychom uměli, případně se učili naději dávat, je nutné se nejprve zaměřit na to, co nadějí vlastně lidé míní, z čeho ji dokážou pro sebe brát.

Před covidem a pak i během něj se uskutěčnil (a stále pokračuje, byť hodně výsledků je již zpracovaných a publikovaných) rozsáhlý

dlouhodobý mezinárodní výzkumný projekt s názvem Hope Barometer, koordinovaný švýcarskými vědci z Univerzity St. Gallen,² spolupracujícími s kolegy z celého světa včetně České republiky. Celkem se výzkumu zúčastnilo třináct zemí ze všech obydlených kontinentů.

Podle této studie se jeví, že naděje je pro nás velmi silně zakotvena zejména v následujících věcech: v prožívaných pozitivních emocích, ve společenských vztazích, v ochotě pomáhat druhým lidem a v náboženské víře.³

Z výsledků, které jsou v podobě elektronické publikace z roku 2018 a poté i v nava-
zujících studiích volně dostupné ke stažení

2 Výzkum v projektu Hope Barometer byl zahájen v roce 2009 a každoročně jsou doplňována nová data. Průzkum začal ve Švýcarsku a vzápětí byl rozšířen o spolupráci s renomovanými univerzitami v Austrálii, Kolumbii, České republice, Francii, Indii, Izraeli, Itálii, Nigérii, Polsku, Portugalsku, Španělsku a Jižní Africe. Veřejnost je v jeho rámci dotazována ohledně očekávání do budoucna v různých oblastech, ohledně osobních nadějí, zdrojů naděje, hodnot, světonázoru a nazírání sebe sama. Zajímavý je i důvod, který vědce k tomuto výzkumu vedl. V publikaci uvádějí jako hlavní podnět to, že se pozornost lidské společnosti stále víc soustředí na negativní stránky života. Jenže pokud se budeme zaměřovat hlavně na negativní stránky, budeme i celkový vývoj vnímat negativně a v důsledku se ocitneme v nekončící spirále, která dokáže neblaze ovlivnit celou společnost. Výzkum naděje by mohl přinést důležitá data pro hledání obratu.

3 Andreas M. Krafft, Pasqualina Perrig-Chiello a Andreas M. Walker (eds.), *Hope for a Good Life: Results of the Hope-Barometer International Research Program*. USA: Springer 2018, s. 191.

„Naděje přece znamená odpoutat se od svého já, od přirozené ostýchavosti anebo zahleděnosti do sebe, a rozhlédnout se kolem! Nepotřebuje mne někdo?“ (Foto © pixabay.com.)

na internetu, mimo jiné vyplynuly zajímavé informace právě ohledně spirituality a religiozity. Například to, že navzdory rozdílům v životní úrovni vykazovali obyvatelé dvou zemí s vysokou mírou religiozity (oproti ostatním do výzkumu zařazeným), Jihoafrické republiky a Polska, výrazně větší míru vnímané naděje než lidé z jiných zemí. Ostatně v oblasti náboženských a duchovních zdrojů naděje výsledky výzkumu ukázaly mezi národy nejvýraznější rozdíly: Lidé v Nigérii, Indii a Jihoafrické republice pociťovali či pociťují boží podporu a naději z ní čerpající mnohem intenzivněji než lidé ve všech ostatních zemích. Na opačné straně spektra se pak ocitli zejména lidé ve Švýcarsku, Česku a Španělsku; ti vykazovali v tomto ohledu nejnižší skóre.⁴ V kontextu českého prostředí stojí za zmínku ještě další zjištění: Účastníci

4 Andreas M. Krafft, Pasqualina Perrig-Chiello a Andreas M. Walker (eds.), *Hope for a Good Life: Results of the Hope-Barometer International Research Program*. USA: Springer 2018, s. 221.

v Nigérii, Austrálii, Indii, Jihoafrické republice a Izraeli vykazovali nejvyšší úroveň obecně vnímané naděje, zatímco lidé ve Švýcarsku, Polsku, Španělsku, Česku a Itálii nejnižší!⁵

Abychom český národ zmínili i v pozitivnějším světle, pak společně se Švýcary a Indy čerpáme naději v signifikantně vyšší míře než ostatní zařazené národy z příjemných zážitků v přírodě,⁶ živíme v sobě naději prostřednictvím inspirativních chvil strávených ve volné krajině, což lze také z určitého úhlu pohledu považovat za faktor úzce související se spiritualitou. Náboženské zdroje však lidé v České republice⁷ spojují s vnímáním naděje nejméně ze všech sledovaných zemí.

Z tohoto podrobného a dlouhodobého výzkumu se dá shrnout, že posilování naděje pro současného člověka může být efektivně podporováno hlavně několika následujícími způsoby:

- Sociálními kontakty, vztahy, aktivitami a mezilidskými vztahy, jako je vzájemná podpora a dialog.
- Náboženskými a duchovními zdroji a aktivitami, jako je například víra v Boha, modlitba, meditace.

5 Tamtéž.

6 Tamtéž, s. 218.

7 V tomto kontextu je pro nás také zajímavé, že do výzkumu jsme byli zařazeni spolu s Polskem jako dvě postkomunistické země, ale přesto byly výsledky velmi odlišné, a to podle autorů výzkumu i kvůli odlišnému přístupu k religiozitě. Podrobnější data o českém prostředí lze v této knize najít také ve studii: Alena Slezáčková, Carmel Cefai a Tomáš Prošek, *Psychosocial Correlates and Predictors of Perceived Hope Across Cultures: A Study of Czech and Maltese Contexts*. In: Andreas M. Krafft, Pasqualina Perrig-Chiello a Andreas M. Walker (eds.), *Hope for a good life: Results of the Hope-Barometer International Research Program*. USA: Springer 2018, s. 165–197. Dále viz: Alena Slezáčková, Tomáš Prošek, Tatiana Malatincová a Andreas M. Krafft, *Psychometrické vlastnosti české verze Škály prožívané naděje: Faktorová struktura a vnitřní konzistence*, *Československá psychologie* 64, 2020, č. 3, s. 288–305; Alena Slezáčková, Tharina Guse a Tomáš Prošek, *The Role of Perceived Hope in Harmony in Life among Czech and South African Adults*. In: Rabindra Kumar Pradhan a Updesh Kumar (eds.), *Emotion, Well-Being and Resilience: Theoretical Perspectives and Practical Applications*. USA: Apple Academic Press 2021, s. 77–94.

- Spočínutím a prodléváním v přírodě (bez ohledu na to, zda je takový pobyt spíš aktivní nebo klidový).
- A konečně také tím, že se člověk učí spoléhat sám na sebe, hledá zdroje a posílení naděje v tom, co sám vytvoří a dokáže, včetně toho, co nezištně udělá pro druhé, i v tom, jak pracuje na svém růstu a rozvoji včetně vzdělání a jakou cítí ve svém životě míru svobody pro své sebeurčení.⁸

Samozřejmě je nutné brát v úvahu specifika a vývoj jednotlivých kultur i všech nižších společensko-geografických celků, ale jako základní faktografický podklad pro naši práci mohou být výsledky tohoto rozsáhlého průzkumu dost užitečné.

Například v tom, že své programy pro členy i veřejnost můžeme s jejich znalostí koncipovat tak, aby zahrnovaly více než jednu ze sfér, z nichž lidé naději čerpají. Už proto, že z výsledků je jednoznačně patrné, že na český národ čistá duchovní oblast nijak účinně nefunguje! To ovšem neznamená spiritualitu upozadit, jen její pozitivní účinek mohou pro běžného člověka zajímavě zvýšit ještě jiné aspekty do programu vložené.

Vždyť sám základní pilíř aktivit našich obcí, duchovní shromáždění, v sobě latentně kombinuje rovnou sféru dvě: duchovní sféru a sociální kontakty. Je ale na místě se ptát: využíváme opravdu vědomě a v co nejvyšší míře potenciál obou? Dokážeme nabízet shromáždění, která vedou k intenzivnímu duchovnímu prožitku naděje? Umíme ji v nás zároveň posilovat i prací s prostředím a aktivitami, které shromáždění předcházejí (těsně než začne) a také následují po něm (práce se společenstvím bezprostředně po skončení shromáždění)? V základu je to pochopitelně práce duchovního, ale její velkou část rozhodně nemůže odvádět sám, potřebuje součinnost ideálně všech aktivních členů obce. Zase se nabízí otázka: vědí všichni tito aktivní členové, co je (či může být) jejich významnou pozitivní rolí před shromážděním, při něm

i po něm, tak aby získávalo na přidaných hodnotách?

Ke správnému pochopení té role je třeba také porozumět tomu, že to pro mne jako člena není „povinnost“, ale vlastně „radost“, a jedna z cest, jak pro sebe z této „práce“, z tohoto způsobu přináležení ke společenství čerpat naději.

Jak často v obcích k tomuto vedeme debaty anebo pracovní dílny, workshopy? Dostatečně často, aby všichni noví členové v návaznosti na svůj vstup do obce tomuto principu porozuměli? Nebo spoléháme na to, že se to naučí „nápodobou“, že to někde „odkouvají“? A máme kde to správně „odkouvávat“?

Nedávno jsem byla na návštěvě v jedné obci, která není mou mateřskou. Na program jsem přišla s předstihem a výjimečně jsem neměla žádné pracovní povinnosti, byla to návštěva pro potěchu. Zbylo mi tedy dost času na to dívat se před začátkem shromáždění kolem a bylo to velmi překvapivé (příjemně i nepříjemně) v mnoha ohledech. Méně příjemné bylo zjištění, že většina dlouholetých a aktivních členů, kteří se rozhodli ten den přijít, dorazila až těsně na začátek shromáždění (nebo dokonce po něm!). Naopak ti, co ten den zavítali jako nově příchozí, zpravidla poprvé, a bylo jich tehdy okolo deseti včetně rodiny s malými dětmi, dorazili s pohodlným předstihem. To je ovšem předvídatelné a očekávatelné: pokud jdete někam poprvé, raději si necháte rezervu. A stalo se, že jsem tam dlouhou dobu byla v podstatě sama (kromě duchovního), kdo si povídal s nově příchozími, nabízel čaj a kávu, zábavu pro děti, naše další programy, pomoc s kočárkem, radu, kam ho zaparkovat... Asi netřeba podotýkat, že jednoho člověka je na deset, kterým by tato péče měla přirozeně náležet, málo.

To pozitivní zjištění je, že tahle obec nyní přirozeně roste: možná ne v počtu členů, ale rozhodně v počtu zajímavých a milých lidí zvenčí, které přitáhne její duchovní shromáždění a vše, co je s ním bezprostředně provázané. Jsme na to ale dobře připraveni? Nepromeškáme některé podobné křehké chvíle potenciálu růst jen kvůli tomu, že nedokážeme přirozeně nabídnout „naději“ hned

8 Andreas M. Krafft, Pasqualina Perrig-Chiello a Andreas M. Walker (eds.), *Hope for a Good Life: Results of the Hope-Barometer International Research Program*. USA: Springer 2018, s. 240.

v té první výše zmíněné kategorii – společenský kontakt, mezilidské vztahy a vytváření prostředí, kde se nově příchozí necítí rozpačité a tak trochu ztraceně?

Pravda, je to jeden příklad, jenž mohl být výjimkou z řádu, který jindy dobře funguje. A také vím, že s časem po shromáždění plošně pracujeme lépe. Ale spíš si myslím (i na základě opakovaných zážitků a zkušeností z jiných obcí i celounitářských akcí), že to až tak velká výjimka není. Víme jako řadoví členové, jak svou přítomnost a svůj čas před shromážděním dobře využít pro druhé, jak jim nabídnout naději (a čerpat ji díky tomu i pro sebe)?

Nebo je v nás stále zakořeněná spíš představa, že tohle je práce pro duchovního a já, běžný člen, jsem spíš jen „konzument“ očekávající, co mi kdo dá; nikoli ten, kdo sám může leccos druhému nabídnout (laskavost, pomoc, otevřenou otázku, opravdový zájem, doprovázení, asistenci, kávu...). Nepřicházím jako takový člen-konzument právě zde o jednu z možností efektivního posilování naděje – v sobě i v druhých? Naděje přece znamená odpoutat se od svého já, od přirozené ostýchavosti anebo zahleděnosti do sebe, a rozhlednout se kolem! Nepotřebuje mne někdo? A pozor! Tohle mohou účinně poskytovat druhým i účastníci po Zoomu! Před shromážděním/programem anebo po něm nečekat plný servis pro sebe, ale naopak nabídnout svůj zájem o druhé!

Ideálním prototypem programu, který již ve své podstatě kombinuje spiritualitu a lidskou potřebu být slyšen (a zároveň se učit naslouchat), to znamená prohlubovat vzájemné sociální vazby, jsou kruhy sdílení. Je jedno, jakou z jejich rozmanitých forem použijeme nebo používáme, je to dokonce i ideální program „na dálku“, tedy pro ty, kteří se osobních setkání účastnit nemohou. Z mého pohledu by aktivní obec měla mít ve svém programovém portfoliu alespoň jednu formu skupinového sdílení neustále jako nezbytný základ své činnosti, pokud chce vědomě ve svých členech a příznivcích přispívat k posilování naděje.

S tím úzce souvisí i další oblast, z níž můžeme čerpat naději: totiž to, co sami vytváříme a dokážeme, včetně toho, co nezištně

uděláme pro druhé. Z pozice duchovního a vedení obce to znamená vědomě se snažit vytvářet takové programy a příležitosti, do nichž mohou (mají) být ostatní nějakým způsobem aktivně zapojeni. Jinými slovy: že se smí v co nejširším počtu podílet na jejich přípravě, dostávají možnost přispět svou částí do společného díla. Tohle nejde aplikovat mechanicky na všechny akce, spíš bychom měli dbát o to, aby jistý nezanedbatelný podíl ze všech aktivit dané obce/skupiny do této sféry patřil.

A zároveň to zase v českém prostředí skrývá velkou výzvu: naučit nás, členy, že naše místo ve společenství je pozitivně aktivní! To znamená neosvojit si jen právo vše kritizovat (to nám jde dobře!), ale mnohem intenzivněji se sžít s tím, že také můžeme pomáhat – všude tam, kde to obec potřebuje (nikoli tam, kde se pro to svévolně rozhodnu). Prostě práce pro společenství je týmová práce, vyžaduje vedení, dialog, zapojení.

Další faktor, který lze promyšleně využívat k prohloubení pozitivního vyznění všech programů, které duchovní společenství nabízí, je pojetí místa: tedy v jakém prostředí se ten který program koná. Pokud výsledky výzkumu vyzněly tak, že náš národ obecně dokáže účinněji než jiné čerpat naději z pobytu v přírodě, proč to nevyužít? Mnoho obcí a skupin to už dělá a z vlastní zkušenosti mohou potvrdit, že občas zařadit venku vedené duchovní shromáždění jednak funguje skvěle pro členy, a jednak má zajímavý potenciál přitáhnout nové návštěvníky. (Dalším důvodem je jistě i to, že se cítí „svobodnější“ v potenciálním závazku: mohou se kdykoli vzdálit, odejít, aniž by to bylo všem na očích.)

Zároveň na akcích Akademie studenty učím i to, že se s přírodou a její léčivou silou povzbuzující naději dá pracovat i v interiéru. Nenápadná, ideálně čirá skleněná vázička květín, jež právě v přírodě kvetou, nebo i jen kytice z obyčejných travin, její uklidňující zelená barva a prosté bílé plátno pod nimi v prostoru shromáždění dokážou až neuvěřitelně zlepšit pocity příchozích. (V tomto případě zpravidla platí, že méně je více. Nesnažit se tedy dekorovat, ale jen

vnést „to obyčejné“ z přírody – a při tom uvažovat nad estetikou! A samozřejmě pozor na alergie; i s tím se však dá pracovat.) Podobně může fungovat nabídnutí čaje z čerstvě sbíraných sezonních bylin v závěru shromáždění nebo těsně po něm. Pro mnoho lidí může být takto sdílená kolující konvička čaje přesně tím akcentem, který evokuje a násobí uzdravující schopnost přírody i společenství pro tělo i duši – a nám se otevírá zase jiná možnost, jak pracovat s nadějí...

To je jen ukázka z nepřeberných možností – abychom nezůstali pouze u teoretického přemítání. Ovšem smyslem tohoto textu není zpracovat nějaký přehled, tím bych vás jen obírala o vaši vlastní tvůrčí práci! Smyslem je

povzbudit ve vás odhodlání a odvahu pracovat s nadějí vědoměji, více a intenzivněji než dosud a mít toto téma na mysli pokaždé, když se zamýšlíme nad jednorázovým nápadem na novou unitářskou akci, nebo i uceleně nad plánem programů pro novou sezonu či pojetím nadcházejícího liturgického roku. Abychom všim, co děláme jako unitářská společenství, zkrátka dokázali za všech okolností „přítakat životu“, jak to krásně vystihl Viktor Frankl.⁹

9 Viktor Emanuel Frankl, *A přesto říci životu ano* (Praha: Karmelitánské nakladatelství 2018), Člověk hledá smysl: Úvod do logoterapie (Praha: Psychoanalytické nakladatelství Jiří Kocourek 1994), případně další knihy stejného autora.

Náš národ obecně dokáže účinněji než jiné čerpat naději z pobytu v přírodě, proč to nevyužít?
(Foto
© pixabay.com.)

Spiritualita, zvířata a naše odpovědnost

Rozhovor s Vlastimilem Krejčím

Teplická unitářská obec se rozhodla pomáhat starým a nemocným zvířatům, která by jinak v útulcích jen těžko hledala nový domov. Tato iniciativa vychází z hlubokého přesvědčení, že soucit a odpovědnost za druhé – včetně zvířat – jsou nedílnou součástí unitářských hodnot. Inspirací jim byl také projekt Unitarian Universalist Animal Ministry, který spojuje spiritualitu s péčí o životní prostředí a ochranu práv zvířat. Jaké výzvy tato cesta přinesla? A co se členové teplické komunity díky své „zvířecí misii“ naučili? Pro *Tvůrčí život* odpovídal Rev. Vlastík Krejčí.

Co teplickou unitářskou obec přivedlo k myšlence pomáhat právě starým a nemocným zvířatům? Byl to nějaký konkrétní příběh, zkušenost, nebo spíš dlouhodobé přesvědčení?

Unitářské principy to docela jasně zmiňují. Odpověď je spíš dlouhodobé přesvědčení.

„Jméno Vincent od nás dostal, protože mu někdo ustříhl špičku ucha.“
(Všechny fotografie z archivu OUT.)

Většinou chce každý malé roztomilé kotátko nebo štěňátko. Ale kdo si vezme z útulku nemocné staré zvíře? My se v rámci možností snažíme alespoň pár takovým poskytnout hezké a důstojné dožití.

Inspirovali jste se skupinou Unitarian Universalist Animal Ministry, která se věnuje ochraně práv zvířat, podpoře soucitného zacházení se všemi živými bytostmi a propojení spirituality s odpovědností za životní prostředí. Když jste se s tímto přístupem setkali poprvé, co vás na něm nejvíc oslovilo? A jak se vám ho podařilo přetvořit do podoby, která dává smysl v českém prostředí?

Jak jsem už říkal, jde v podstatě o unitářské principy. Nejde o české prostředí. To, co jsem zmínil, platí všude. Co se týče životního prostředí, můžeme mít různé přístupy. Někdo čistí les od odpadků, někdo propaguje tříděný odpad, někdo nákupy do vlastních nádob... Najdete spoustu dalších možností, jak to jde dělat. My jsme „zvířecí“ národ. Češi jsou prostě pejskaři a kočičí páníčci (nejen). Je to oblast, která se sama nabízí, protože tento fakt je sice fajn, ale nese s sebou situace jako: Babička zemřela, co s jejím starým psem; my jsme alergici, tak šup do útulku. Stěhujeme se a už nemáme peníze na našeho starého psa, šup do útulku. A tak. Ale my si myslíme, že i takové zvíře si zaslouží dožít v hezkém prostředí s veterinární péčí.

Péče o opuštěná zvířata není jen o lásce, ale i o velké zodpovědnosti. Jaké největší výzvy na teplické unitáře čekaly nebo čekají? A co vás naopak mile překvapilo?

Samozřejmě je daleko jednodušší prostě posílat peníze přímo útulku. Ale ty jsou přeplněné a potřebují ulevit. Na druhou stranu – starat se o psa nebo kočku je samo o sobě zodpovědnost, ale když se bude jednat o nějakým způsobem postižené nebo přestárlé zvíře, je to daleko náročnější. Finančně, časově, emočně. Spoustu věcí prostě obětujete, ale výzva je někdy i sehnat kvalitního veterináře. Některé kliniky jsou prostě „na kšeft“. Některé nikoli, ale

nemají třeba potřebné vybavení. Znamená to hledat. Nemá to řešení typu – našli jsme kliniku a je to. Specifický problém vyžaduje specifické řešení, a když chcete dát zvířeti kvalitní péči, musíte hledat. A mile vás překvapí, když něco dopadne dobře.

Jak si představujete, že by váš projekt mohl ovlivnit vnímání unitářství navenek? Co byste chtěli, aby si lidé spojili s unitářskou komunitou, když se o této iniciativě dozvědí?

Unitáři by neměli dělat věci jen proto, aby navenek vypadali dobře (smích). Hlavně by

Kočka Lucy sice vůbec nevidí, ale po bytě se pohybuje tak, že máte pochyby, jestli je to pravda.

mělo být vidět, že nám záleží na životním prostředí a na životě jako takovém. Včetně starých a opuštěných zvířat.

Každé zvíře má svůj příběh a osud. Je nějaké, které vám obzvlášť utkvělo v paměti? Takové, které vás dojíká nebo vás něco naučilo?

Všechna by stála za zmínku, ale uvedu jako příklad Vincenta. Jorkšír neurčitelného stáří, ale starý podle odhadu veterináře třináct let, když jsme ho z útulku přivezli. Jméno Vincent od nás dostal, protože mu někdo ustříhl špičku ucha. Taky měl pořezaný jazyk, ulomenou spodní

„Bowie byl na začátku agresivní, teď je mazlík.“

čelist, ze které mu zbyl jen malý pahýl, zuby samozřejmě žádné. Polomrtvého ho přinesli strážníci do útulku. Ten poskytl prvotní péči veterináře, aby ho zachránil. Prolezlý nemocemi a nádory, skřípnutá trachea, takže opravdu špatně dýchal. Bylo toho hodně, a když jsme ho přebírali, řekli nám, že to je tak na týden.

No a je s námi už tři roky! Uši mu zarostly ochlupením, takže není vidět, proč dostal své jméno. Ale všechny ostatní hendikepy samozřejmě má, takže to znamená péči dvacet čtyři hodin sedm dnů v týdnu. Jakmile se trochu otřepal, začal projevoval typickou povahu jorkšíra – v okolí mu říkají šerif. Všechno musí být teď hned (smích), na kole se nejedí, na ulici se nekouří, a tenhle obrovský pes tu taky nemá co dělat – takže milého Vincenta seberete ze země a odcházíte, protože protivník, kdyby chtěl, tak ho samozřejmě zabije jedním mávnutím packy. Jenže jorkšírové už jsou takoví. Po štekání se mu tak zle dýchá, že máte pocit, že se udusí. Ale zatím je tu a miluje jídlo, zvlášť když je k večeři kuře... On prostě vůbec neřeší, že je jeho tělesná schránka tak zubožená. Žije svůj příběh naplno.

Ještě bych mohl zmínit Lucy. Kočka neurčitelného věku. Tu k nám přivezli ze Slovenska, z útulku, který je kousek od hranic s Ukrajinou. Ale byl přeplněný, a hlavně pouze pro psy, takže když vezli pár psů do Čech, vzali ji k nám. Kompletně slepá, po dvou neupřesněných „nehodách“, jedno oko nemá vůbec a druhé je odpojené. Sice vůbec nevidí, ale po bytě se pohybuje tak, že máte pochyby, jestli je to pravda... Byt si zmapovala velmi rychle a pozná, jestli jsou dveře otevřené, zavřené nebo přivřené. Přeskupování nábytku pozná, nikdy se o nic nepraští. Má svoje „radary“. Je strašně zvědavá, takže ji najdete, jak se prochází po hraně vany, jakoby nic.

To jsou učitelé k nezaplacení...

Jak vlastně vypadá běžný den v této „zvířecí misi“? Co všechno pění o tato zvířata obnáší?

Nikdy to nekončí. Ani v noci. Vždy někdo něco potřebuje. Například Vincent ve tři ráno potřebuje ven, je starý a nemocný a nevydrží do rána s venčením. Kocouří a kočka

zase potřebují čistit jejich „písek“ obvykle brzy ráno, jinak trpí nebo „to udělají“ někde jinde, když už to nevydrží. Je to neustálý proud událostí, který nemá standardní denní rutinu, prostě zachraňujete situaci, tak jak přijde. Kromě léků, samozřejmě, ty se podávají podle předpisu veterináře.

Vztah ke zvířatům ledacos vypovídá o našem vztahu k lidem a světu obecně. Změnil tebe osobně nebo členy vaší obce tento projekt nějakým způsobem?

Ne, jsme pořád stejní blázni (smích). Oni se mění! Bowie byl na začátku agresivní, teď je mazlík. Stříhání drápků na začátku byl boj, teď prostě vrní.

Ale jistěže i vás to změní. Prostředí, ve kterém se pohybujete, vás formuje. A zvířata například nemají koncept času stejný jako lidé. Někdy mi připadá, že my lidé jsme se zavřeli do našich mentálních krabiček – kalendář, hodiny –, myslíme buď na budoucnost – kam ještě musím zajít, co budu muset udělat –, nebo na minulost – co jsem nestihnul... Pes nebo kočka také mají „hodiny“, ale jsou víc v přítomnosti.

Pokud by někdo jiný chtěl v podobném duchu něco rozjet, co byste mu poradili? Třeba něco, co jste na začátku vy sami nevěděli...

Pokud se bude jednat o formu, jakou praktikujeme my, tedy o péči v domácnosti, ať už ve vlastnictví nebo ve formě dočasné péče, abyste ulevili přeplněným útulkům, připravte si hodně času a dost peněz. Buďte připraveni na emočně náročná období. Hodně se o tématice péče o zvířata musíte naučit.

Ujasněte si, jestli opravdu chcete obětovat svůj čas. Včetně faktu, že se prostě nemůžete v zimě vydat na týden na lyže a nechat své svěřence napospas. Jsou velmi fixovaní na konkrétní osobu. Psi víc než kočky, ale i ty to mají. Nemůžete je vzít s sebou; zrovna kočky to nesnáší. Zapomeňte na youtubová videa, kde lidé cestují s kočkou třeba po moři na malém člunu. To jsou supervýjimky, ni-

koli standard. Já taky neuběhnu sto metrů pod deset vteřin, vy ano?

A tak to je. Je to závazek vůči konkrétní bytosti. Bytosti, která velmi často navíc zažila týrání nebo ztrátu důvěry v člověka. Vy jim poskytnete péči, čas a energii. A oni jsou sice staří a nemocní, ale šťastní.

Animal Ministry je iniciativa inspirovaná unitářskými a univerzalistickými hodnotami, která propojuje spiritualitu s péčí o zvířata a životní prostředí. Jejím cílem je podpora soucitu, etického zacházení se zvířaty a odpovědnosti za jejich blaho. Věnuje se ochraně zvířat, podpoře adopcí, vzdělávání o etickém přístupu ke všem bytostem a také prosazování udržitelných životních principů. Tato služba ukazuje, že respekt k životu v jakékoli podobě je neoddělitelnou součástí duchovní cesty.

Rozhovor vedla Kateřina Höferová.

Miko slaví neuvěřitelných 20 let.

Odkud jsi?

Jarmila Plotěná

Občas někdo řekne třeba „dobrodružství jako Brno“ nebo také třeba „ostuda jako Brno“, z čehož je možno usuzovat že Brňané považují svoje město za velké. Jeho velikost je sice relativní, jisté však je, že jednotlivé městské části jsou velmi rozmanité. Zcela jiná atmosféra je například v Žabovřeskách, zcela jiné jsou Židenice nebo Komárov a úplně jiná je například poněkud odlehlá Lišeň.

„Masarykova čtvrť, proslulá secesní a funkcionalistickou architekturou, byla domovem mnoha osobností počátku minulého století, první republiky, i dějištěm tragických událostí za druhé světové války.“ (Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

Loni v létě dostal jeden náš člen nápad pozvat brněnskou obec do místa svého bydliště, do Masarykovy čtvrti, a povyprávět pohnutou historii této stylové, reprezentativní městské části, kde téměř každý dům pamatuje někoho významného z oblasti kultury, vědy nebo i politiky.

Byla tzv. okurková sezóna, kdy v sálajícím centru města málokdo hledal svoje štěstí. Podle toho vypadala i návštěvnost našich shromáždění. Nápad společné tematické vycházky byl tedy lákavý a ihned vzbudil zájem. Jeden

z účastníků dorazil na sraz až ze svého pracovního pobytu na Šumavě.

Téma vycházky se přímo nabízelo. Masarykova čtvrť, proslulá secesní a funkcionalistickou architekturou, byla domovem mnoha osobností počátku minulého století, první republiky, i dějištěm tragických událostí za druhé světové války.

Cesta z centra do Masarykovy čtvrti nás vedla Jaselskou ulicí s výraznou secesní budovou Vesny od architekta Antonína Pfeiffera z roku 1900, původně dívčí školy s penzio-

nátem, která byla počátkem 20. století centrem českého kulturního života Brna. Naději pro novou dobu symbolizuje nádherný reliéf s postavou anděla světla od J. V. Pekárka. Byl slunečný den, tu krásu jsme fotili. Dále cesta vedla kolem domu s pamětní deskou připomínající brněnský pobyt Karla Čapka a kolem dalších památných budov.

Brzy nás přivítala Masarykova čtvrť svými výstavnými vilami a lesními pěšinkami. Dostalo se nám nejen zasvěceného výkladu o mnohdy pohnutých osudech zdejších obyvatel, ale i krátkého deštíku a vzápětí výrazné duhy. Genius loci místa nás, ztišené poutníky, vlídně přijal. Setmělo se a my stále okouzleně procházeli místy, která pozorným návštěvníkům vydávala svoje tajemství. Původní plán ukončit vycházku návštěvou čajovny se už neuskutečnil. Vraceli jsme se však (a více slov nebylo potřeba) už s předsevzetím i dalších našich členů se optat „Odkud jsi?“ a v podobném duchu pokračovat.

V září jsme se „Odkud jsi?“ zeptali sestry Věrky a naší příznavkyně Aleny.

Obě jsou z od centra Brna vzdálenější městské části, Líšně. Takže koncem září byla Líšeň

v hlavní roli. Věrka zajistila prohlídku a zasvěcený výklad o historii tamního pozdně románského kostela svatého Jiljí a díky její kamarádce, která se zná s rodinou Belcredi, jsme byli přijati majitelem téměř ze sutin zachráněného barokního zámku. Od PhDr. Ludvíka Belcrediho, archeologa, příslušníka již sedmé generace původně italského rodu Belcredi, která žije na Moravě, se nám dostalo zasvěceného výkladu. Již na nádvoří nás upozornil na význam rodového hesla, které vítá návštěvníky zdaleka viditelným nápisem na průčelí zámku: ET A DOMINO FACTUM EST ISTUD (doslova „od Pána učiněno jest toto“), což je podle něj třeba chápat obecněji jako „všechno činí Bůh“.

I přes poněkud chladné počasí, poznamenané nedávnými dlouhotrvajícími lijáky, se vycházky účastnili jak naši členové a příznivci, tak i někteří občané Líšně. Většina účastníků s námi pak povečeřela v útulné zámecké restauraci. Několik z nás si zakoupilo i reprezentativní publikaci o historii Líšně a jejích obyvatel. I poté, co naše setkání skončilo, nám obsah hesla rodu Belcredi zůstal v paměti.

**Téměř ze sutin
zachráněný barokní
zámek Belcredi.**

(Fotografie převzata
z commons.
wikimedia.org.)

Kostel Maří Magdaleny se nachází na rohu Masarykovy a Františkánské ulice, tedy na jednom z nejrušnějších míst Brna. (Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

V říjnu byla v hlavní roli městská část zcela odlišné historie i atmosféry, totiž Žabovřesky. Do této krásné městské části nás pozvali Michaela, Petr, Anička a Honza. Zatímco Líšeň připomíná menší obec s centrem života kolem starobylého kostela na náměstí a nedalekého zámku s rozlehlým parkem, Žabovřesky jsou dnes již typická městská část s výstavnou secesní architekturou, známá zejména Jurkovičovou vilou z roku 1906 na úpatí brněnského Wilsonova lesa.

Vzhledem k tomu, že fotíme především secesní památky, symboly a motivy, začali

jsme nad Burianovým náměstím před budovou U zlaté žáby, postavenou kolem roku 1908, místem, k němuž se váže i část mého osobního příběhu. Naše cesta vedla dál až k Dětskému domovu Dagmar, který vznikl z iniciativy autora *Lišky Bystroušky* Rudolfa Těsnohlídka. Podle dánského příkladu podpořil počátek tradice Vánočních stromů republiky za účelem přispívat sociálně znevýhodněným. Právě z výnosů sbírek u stromů republiky začala roku 1928 stavba dětského domova. Byl nazván podle dcery Přemysla Otakara I., pozdější dánské královny Dagmar, proslulé svou dobročinností.

Žabovřesky oplývají tolika pamětihodnostmi, že jsme k Jurkovičově vile dorazili až při setmění. Společné posezení a večeři jsme pak měli v tamní restauraci Rosnička. Téměř se mám nechtělo se rozejít. Na vlahý podvečer a pospolitou atmosféru rádi vzpomínáme.

Na listopad jsme původně vycházku „Odkud jsi?“ neplánovali pro chladné počasí, které tolik neláká k našim pomalým poutnickým cestám a pozorným zastávkám u pamětihodností. Dostalo se nám však pozvání od jednoho našeho příznivce s návrhem, že v „hlavní roli“ by tentokrát mohlo být přímo centrum Brna, kde je jednak poněkud tepleji, a jednak bychom tentokrát neprocházeli celou lokalitou, ale byli bychom pozváni do interiéru ohroženého sakrálního prostoru, totiž působením času a dalších vlivů „zraněného“ barokního kostela Maří Magdaleny. Kostel se nachází na rohu Masarykovy a Františkánské ulice, tedy na jednom z nejrušnějších míst Brna, kde se málokdo ve spěchu běžného dění zastaví. Málokdo si také uvědomí, že na místě kostela byla původní židovská zástavba a synagoga, která byla po obsazení židovské čtvrti přeměněna na kostel zasvěcený Maří Magdaléně. V polovině sedmnáctého století na tomto místě

vznikl františkánský klášter a barokní chrám. Tento chrám je v současnosti poškozen viditelnými trhlinami ve zdech a zřejmě čeká na rekonstrukci. Mohutné výdřevy oltářního prostoru svědčí o závažnosti stavu památky. Obraz Maří Magdalény byl z hlavního oltáře přenesen na jiné místo v lodi kostela a ikona Krista připomíná, že chrám aktuálně neslouží jen pro účely katolické církve. Letáčky s nápisem „Zraněný kostel“ seznamují s historií a vybízejí ke sbírce na pomoc při nutné nákladné rekonstrukci. Po zasvěceném výkladu jsme si mohli prohlédnout i přilehlé prostory, které rovněž vyžadují náležitou opravu. Do rušných ulic, kudy proudily davy lidí na právě začínající vánoční trhy, jsme vycházeli poněkud ztišení. Uvědomovali jsme si pomíjivost všeho hmotného působením neúprosného plynutí času, ale také statečnost odhodlání tomuto jevu nějakým způsobem čelit a snažit se zachraňovat, co se dá. Večer jsme ukončili společným posezením v čajovně s tím, že v jarních měsících opět někoho oslovíme otázkou „Odkud jsi?“. Vždyť nejsme na své duchovní cestě nikterak odděleni od krajiny našich životních příběhů, vždyť atmosféra lokality, kterou považujeme za svůj domov, je nedílnou součástí nás samých.

Jurkovičova vila v brněnských Žabovřeskách. (Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

Unitářské Křídlení

Petr Samojský

V roce 1995 jsem se účastnil cyklistické výpravy z Bostonu do Spokane, kde se konal sněm amerických unitářů. Po spíše absurdních dojmech z tehdejších českých unitářských sněmů jsem tam byl doslova u vytržení: dokonale připravený program, úžasná nálada, několik tisíc lidí jako jedno společenství. S kamarády z výpravy jsme se zapojili do večerního programu mládeže, kde se po krátkém úvodu zhaslo a my jsme začali zpívat: „Gathered here in the mystery of the hour, gathered here in one strong body, gathered here in the struggle and the power, spirit, draw near.“¹ Dodnes mám v paměti živý otisk té chvíle! Společné zpívání, kdy někdo seděl, jiný chodil, další tančili; jen jedna melodie, jeden nepřilíš dlouhý text, pořád dál a dokola. Program byl složený z různých věcí, ale tahle píseň jej celý provázela. To bylo poprvé, kdy jsem se setkal s tím, čemu se říká čant.

1 Tuto píseň známe dnes ze zpěvníku *Sdílení světla* jako č. 166, Pojdte sem.

„Ve zpěvníku *Cestou světla* už některé byly zařazeny a teď zrovna vychází nová sbírka, která obsahuje už jen čanty samotné.“ (Všechny fotografie jsou z archivu autora.)

Samozřejmě jsem jako nadšený jogín, jímž jsem tehdy byl, znal mantrování, džapování a podobné techniky, takže forma krátkého textu v chytlavé melodii opakovaná stále dokola mi byla známá – ale tohle bylo něco trochu jiného. Textu jsem rozuměl, a byl stejně nosný jako melodie. Navíc jsem se s tím mohl identifikovat jako unitář, bez pocitu, že se „napojuji“ na jiné tradice, a to bylo pro mne také důležité. Po tom-

hle zážitku jsem začal hledat další podobné písně, ale neměl jsem moc štěstí. Některé, jako například *Be Ye Lamps Unto Yourselves*, která pochází z tradice buddhistických théravádových zpěvů,² už byly spíš jako běžné písně, jen s exotickým nádechem.

2 V našem zpěvníku je to č. 013, *Budte lampou jedni druhým*.

V průběhu let mi tento původní zážitek v paměti převrstvily další věci, ale zůstalo zaujetí pro čanty. Postupně jsem si shromažďoval náměty a motivy, melodie, rytmy i celé písně, dozvídal jsem se i o dalších lidech s podobným zájmem, kteří se zabývali například českými čanty, tedy jejich zpíváním v českém jazyce. V současné době můžeme najít „české čantování“ už poměrně snadno v různých podobách na koncertech v čajovnách, na různých festivalech a podobně. Pokročily také práce na čantech, které bychom mohli označit jako unitářské – protože tak či onak vycházejí z našeho étosu. Ve zpěvníku *Cestou světla* už některé byly zařazeny a teď zrovna vychází nová sbírka, která obsahuje už jen čanty samotné.

Název současné sbírky čantů je *Křídlení*; tak se jmenoval první ucelený program, jenž byl

na zpívání unitářských čantů zaměřený. Začali jsme ho roku 2013 v pražské Unitarii, scházeli jsme se dvakrát do měsíce a zkoušeli si různá pojetí programu postaveného na zpívání čantů.

Ve zpěvníku je přes devadesát písní, což je rozsah, kdy je možné snadno projít a vyzkoušet všechny a dát jim tak příležitost oživit naše shromáždění a různé doplňkové programy. Výběr byl nelehký, protože vzhledem k omezenému počtu stran a celkovému pojetí jsme zahrnuli jen takové písně, které byly skutečně unitářské, to znamená, že byly od autorů z naší tradice.

Někdo by mohl namítnout, že jako hudební forma jsou čanty vlastně v naší tradici poměrně nové, a proto je lépe být k jejich zařazování do liturgie shromáždění ostražitý. Ovšem tady jsme už v oblasti velmi široké a současně spe-

Čanty v tomto smyslu jsou prosté a jednoduché a zvládne je zpívat každý, protože nakonec stačí je i pouze odříkávat.

cifické, totiž u vývoje liturgické hudby – jak ta se v naší tradici proměňovala. K tomu doporučuji přečíst si úvod a hlavně ediční poznámku ve zpěvníku *Sdílení světla*, kde je toto téma poměrně obsáhle zpracováno.

Stejně jako se vyvíjí unitářské shromáždění, vyvíjí se i jeho jednotlivé prvky, a to se týká rozhodně i zpěvu. Proto dnes jasně vnímáme rozdíl mezi zpěvem písní přejatých z Ženevského žaltáře, mezi klasickými „čapkovkami“, písněmi přeloženými od zahraničních unitářů,³ českými unitářskými nově složenými anebo právě čanty.

Samozřejmě shromáždění, které duchovní pro svou obec připraví citlivým kombinováním různých typů písní, pak dává bohatší možnosti prožitku. Několik let používání unitářských čantů při shromážděních v našich obcích už ukázalo, že je to užitečný zdroj. Je to tím, že oproti klasickým písním, kde je příběh nebo poselství relativně složitě rozvíjené zpravidla ve třech až pěti slokách,⁴ u čantů

3 Při kompletaci zpěvníku *Sdílení světla* jsme během mnoha let práce prošli prakticky všechny dostupné zpěvníky zahraničních unitářů a převzali takové písně, které svým způsobem různé unitářské tradice ve světě reprezentují.

4 Příkladem může být č. 042, Hovořím zas k tobě, Věčný, kde se v průběhu pěti poměrně dlouhých slok rozvíjí popis „rozhovoru“ s Bohem při vyjmenování různých složitostí, které takový způsob souznění doprovázejí. Taková píseň nabízí skvělý podnět k přemýšlení bohatostí myšlenek a pojmů, čili je to svým způsobem protiklad toho, o co jde v čantech. Dalším příkladem je píseň Lásko, ty nejsilnější sílo, č. 112 a 113, což je jeden námět ve dvou podobách: zatímco 112 je rozvinutý příběh tím zajímavější, jak autor Josef Musil pracoval s prolínáním slok (bohužel došlo v sazbě zpěvníku k chybě, třetí a čtvrtá sloka jsou přehozeny), u 113 máme jen původní základní text čantu.

je obsah minimalistický. Příkladem může být nejkratší čant, který spočívá v sousloví „Dýchám, děkuji“ anebo dvouvětý: „Lásko, ty nejsilnější sílo, prostup mou celou bytostí. Veď mne, ať konám dobré dílo v pevné a vlídné radosti.“ – A to je vše. Oproti běžným písním se tady text opakuje stále dokola, takže k nám skutečně doléhá, můžeme jej procítit hlouběji a melodie a rytmus toto podporují.

Pocity, které jsem měl před lety při setkání se zpíváním čantů, byly podloženy specifickou formou, jíž se čanty vyznačují. Zatímco zpívání ze společenského života stále více mizí, zpěv písní náboženských se stává kuriozitou. Ovšem čanty v tomto smyslu jsou na pomezí – jsou prosté a jednoduché a zvládne je zpívat každý, protože nakonec stačí je pouze odříkávat. Dospívajícím i dětem jsou srozumitelnější, dokáží se s obsahem snáze ztotožnit, a to tím spíš, když se při práci například se skupinou dětí čanty vyberou přímo pro daný účel.

V současné době jsou už všechny nové písně s notací a akordickými doprovody k dispozici na intranetu. Najdete tam také nahrávky (zatím jen pracovní, které mohou pomoci při nácviku). Necht' nám tedy jsou nové písně v našich obcích obohacením! A když se s nimi setkáte, minimálně například na našich sněmech, kde už jsou pravidelně zařazovány jako zvláštní shromáždění „beze slov“, užijte si je; možná ve vás vyvolají podobné pocity, jako jsem měl já kdysi – a třeba ve vás vzbudí tolik potřebnou inspiraci k tvůrčímu životu!

Všichni máme své místo ve světě

Rozhovor s Esther Wanjiru Mukera o síle unitářské víry v Africe i globálním spojování komunit

Esther Wanjiru Mukera se poprvé setkala s unitářstvím v době pandemie. Dnes jako facilitátorka globální sítě U/U Global Network propojuje unitářské a univerzalistické komunity napříč kontinenty. Mluví o výzvách i nadějích afrických sborů, významu duchovního přijetí a o tom, jak hluboký soucit a otevřenost mohou měnit svět.

Esther Wanjiru Mukera, facilitátorka globální sítě U/U Global Network. (Fotografie z archivu Esther Wanjiru Mukera.)

Můžete prosím popsat, co vlastně obnáší vaše funkce facilitátorky systému U/U Global Network? Za co všechno nesete odpovědnost a jaké máte do budoucna v této funkci cíle?

Jako facilitátorka této globální sítě podporuji společenství unitářských a univerzalistických komunit, organizací a jednotlivců po celém světě. Komunit, které usilují o mezinárodní komunikaci. Tato síť se zaměřuje na spolu-

Zaměřujeme se na vytváření příležitostí pro spolupráci, propojování a posilování vzájemných vztahů. (Foto © pixabay.com.)

práci, propojování a posilování vzájemných vztahů. Její směřování vychází z různorodých potřeb všech zúčastněných komunit.

Činnost sítě vede globální skupina dobrovolných lídrů – Leadership and Design Team (LDT) –, která do svého rozhodování vědomě zapojuje sebereflexi a zpětnou vazbu. Mým cílem jako facilitátorky je pomáhat naplňovat vizi této globální sítě a přispívat k jejímu rozvoji.

Jaké strategie a iniciativy plánujete zavést pro posílení spolupráce mezi unitářskými komunitami na globální úrovni?

Chci aktivně podporovat propojování jednotlivců i komunit, povzbuzovat je k účasti a zapojovat je do práce globální sítě. Důležitým krokem je také rozvíjení komunikace mezi komunitami, což považuji za zásadní prvek prohlubování spolupráce.

Jaké výhody by přineslo silnější propojení komunit napříč kontinenty?

Užší spolupráce by nám umožnila vzájemně se učit z našich zkušeností, posilovat solidaritu a společně zesílit náš vliv ve světě.

Jaká byla vaše osobní cesta k unitářství? Co vás na této víře nejvíce oslovilo a jak ovlivnila váš život?

Moje cesta k unitářskému univerzalismu začala v roce 2021, uprostřed pandemie, když jsem

se setkala s reverendkou Justine Magara ze sboru Unitarian Universalist Church of Kenya v Kajiadu. Jako svobodná matka, která měla navíc nemanželské dítě a zároveň působila v církvi jako mládežnická vedoucí, jsem zažila mnoho odsudků. O to silněji na mě zapůsobila otevřenost a přijetí, kterého se mi dostalo v unitářství – to pro mě bylo hluboce uzdravující. Bylo to potvrzení základní pravdy, v níž věřím, že všichni máme své místo, naše životy mají smysl a jsme důležití bez ohledu na naše životní volby a zkušenosti.

Kromě této otevřenosti mě oslovila také možnost pomáhat druhým. Velkou inspirací pro mě bylo sledovat práci reverendky Justine v komunitě v Kajiadu. Její oddanost službě druhým ve mně vzbudila touhu být součástí víry, která své hodnoty proměňuje v konkrétní činy a kde soucit znamená skutečnou pomoc.

Jaká je současná situace unitářských komunit v Africe? S jakými největšími výzvami se potýkají a jaké příležitosti je čekají?

V Africe existuje celoafrická unitářská síť – strukturovaná platforma, která spojuje všechny unitářské komunity na celém kontinentu. V současnosti je aktivních přibližně šest afrických zemí, a bylo by velmi přínosné zapojit je do společného unitářského fóra, kde by mohly sdílet své zkušenosti a diskutovat o specifických výzvách a příležitostech.

Afrika je mimořádně pestrý kontinent a stejně rozmanitě je i prostředí unitářských komunit.

Některé se zaměřují na humanitární práci, jiné vytvářejí sociální prostor, kladou důraz na spiritualitu nebo se věnují rozvoji místních komunit. Vedle již zavedených skupin vznikají nové komunity v zemích, kde se unitářství teprve začíná rozvíjet. Na druhé straně však existují i místa, kde unitářské hnutí postupně slabne.

Jednou z největších výzev je střet některých unitářských hodnot, jako jsou otevřenost a přijetí, s tradičními africkými postoji. To může vést k nedorozuměním a někdy i k mylnému vnímání unitářství jako sekty. Zvláště obtížná je situace LGBTQ+ komunity, která v mnoha afrických zemích čelí vážným problémům. Náročné to mají také ti, jejichž rodiny nerozumějí jejich unitářské víře a nepřijímají ji.

Další překážkou je nedostatek vyškolených duchovních a laických vůdců, což komplikuje rozvoj komunit. Spolupráci navíc brání i jazyková rozmanitost, která znesnadňuje vzájemnou komunikaci.

Přesto existuje velká naděje. Po celé Africe jsou lidé, kteří se chtějí učit, růst a vést své komunity. Pokud jim poskytneme odpovídající podporu, školení a nástroje, mohou dosáhnout velkých věcí. Mnoho Afričanů hledá místo, kde mohou být sami sebou a kde budou přijati takoví, jací jsou. Unitářství jim tuto možnost může nabídnout. Máme jedinečnou příleži-

tost budovat komunity, které budou skutečně přinášet změnu a ukazovat sílu našich hodnot v praxi.

Zmínila jste problémy jednotlivých unitářů, se kterými se kvůli své víře v Africe potýkají. Jaké jsou problémy unitářských komunit a jak jim lze pomoci?

V některých zemích je prosazování spravedlnosti a rovnosti spojeno s diskriminací a vyloučením ze společnosti. V regionech, kde jsou potlačovány demokratické principy, jsou unitáři, kteří se odváží vystoupit proti nespravedlivé vládě nebo upozorňovat na útlak, často označováni za nepřátele státu.

Tento boj se dotýká i hluboce osobní sféry života. Většina afrických zemí považuje stejnopohlavní vztahy za nezákonné, což nutí LGBTQ+ jednotlivce žít v neustálém strachu z odhalení. Pokud se o jejich orientaci dozví rodina nebo okolí, může to vést k zavržení, sociální izolaci, nebo dokonce k fyzickému násilí.

Unitářská víra jako taková je navíc v mnoha afrických zemích často nepochopena a její společenství nesprávně označováno za sektu. Hlavní náboženské skupiny ji mnohdy vnímají s nedůvěrou a nepřátelstvím, což

Unitářská víra jako taková je navíc v mnoha afrických zemích často nepochopena.
(Foto
© pixabay.com.)

vytváří atmosféru podezřívavosti a izolace, jež dále ztěžuje fungování našich komunit.

Dalším velkým problémem je nedostatek finančních prostředků, který brzdí rozvoj komunit a vede k závislosti na podpoře ze zahraničí. Přesto existují cesty, jak pomoci. Klíčem je vzdělání – posílení afrických unitářů skrze znalosti jim může dát větší sílu a sebevědomí. Podpora by měla být přizpůsobena konkrétním podmínkám v jednotlivých zemích, aby co nejlépe odpovídala jejich potřebám a možnostem.

Jak vidíte budoucnost unitářství v Africe? Jakou roli by mohlo hrát v širším společenském kontextu a jak by mohlo přispět k pozitivním změnám ve svých komunitách?

Věřím, že unitářství v Africe stojí na prahu něčeho nádherného. Představuji si rozkvétající komunity, v nichž naše základní hodnoty – spravedlnost, rovnost a hluboký soucit – tvoří úrodnou půdu pro pozitivní změny. Máme příležitost být hlasem těch, kteří nejsou slyšeni, postavit se za lidská práva a vytvářet společenství, kde láska a spravedlnost nejsou jen slovy, ale živoucí součástí našeho sdíleného života. Jde o budování bezpečných a otevřených prostorů, kde každý ví, že sem patří, kde se ctí lidská důstojnost a kde naše činy odrážejí nekonečnou lásku, která je srdcem naší víry.

Jak by podle vás mohly unitářské organizace v Evropě, včetně České republiky, podpořit nejen své africké protějšky, ale také celkový rozvoj unitářství ve světě? Jaké formy solidarity a spolupráce by byly nejužitečnější?

Možná by bylo užitečné pozvat zástupce různých společenství k účasti na setkáních, kde bychom mohli společně identifikovat nejpalčivější potřeby a hledat společné řešení. Propojení české unitářské komunity s panafričskou unitářskou sítí je určitě možné a mohlo by být přínosné pro obě strany. Sdílení zdrojů a nabídka teologického vzdělávání mohou mít zásadní dopad, zejména pokud jsou spojeny s budováním autentických vztahů založených na hlubokém respektu a porozumění. Představme si sílu, kterou bychom měli, kdybychom stáli jednotně, společně hájili lidská práva a spravedlnost a spojili své hlasy v jeden.

V budoucnu by měl systém U/U Global Network vytvořit prostor pro kulturní výměnu, kde bychom se učili z příběhů druhých a oslavovali krásnou rozmanitost našich komunit. Zároveň bychom měli podporovat fóra, v nichž by zavedené komunity mohly sdílet své zkušenosti s vedením a rozvojem společenství, aby pomohly nově vznikajícím skupinám růst a prosperovat.

Jaké hodnoty podle vás spojují unitářské komunity napříč různými

„Zvláště obtížná je situace LGBTQ+ komunity, která v mnoha afrických zemích čelí vážným problémům.“

(Foto

© pixabay.com.)

Máme příležitost být hlasem těch, kteří nejsou slyšeni. (Foto © pixabay.com.)

kulturami a kontinenty? Vidíte nějaké společné rysy v jejich přístupu k víře a životu, které by mohly být inspirací pro ostatní?

Tím nejhlubším spojujícím prvkem je přesvědčení, že na každém člověku záleží. Opravdu záleží. Sdílíme víru ve spravedlnost, v laskavost a opravdový soucit. Zároveň respektujeme, že si každý může najít svou vlastní cestu k duchovnu – jsme otevření všem směrům.

Vnímáme krásné propojení všeho živého, jako bychom byli součástí jedné velké rodiny. A jak svou víru žijeme? Ne tím, že bychom slepě přijímali hotové pravdy, ale tím, že si klademe otázky, hledáme odpovědi a aktivně se zapojujeme do světa kolem nás. Snažíme se jej měnit k lepšímu. A přitom všem oslavujeme pestrost a jedinečnost každého z nás.

Máte nějaký zvlášť silný příběh ze své práce s unitářskými komunitami v Africe, který vás hluboce zasáhl nebo

vám dal naději do budoucna? Prožitek, který vám ukázal, jak může unitářství skutečně měnit životy?

Ano, rozhodně. Setkání panafrické unitářské sítě v Burundi, které proběhlo loni v říjnu, bylo nesmírně dojemné. Vidět, jak se formuje nové vedení, jak lidé přebírají iniciativu, vytvářejí webové stránky a připravují návrhy online teologických kurzů, mi naplnilo srdce nadějí. To, že v několika afrických zemích vznikají nové komunity a že se zformovala odvážná queer skupina, ukazuje odolnost a životaschopnost našeho hnutí.

Tyto příběhy mi připomínají, že naše víra má moc proměňovat životy a vytvářet prostor pro přijetí a svobodu. Kromě toho se několik afrických lídrů zúčastnilo konference Leading into the Future v Praze a mohu s jistotou říci, že některé zkušenosti a poznatky z Prahy už nacházejí uplatnění v Africe – a mají skutečný pozitivní dopad.

Rozhovor vedla Kateřina Höferová.

Vzestup a pád islandského unitářství

Stefan Jonasson

Během posledních dvou desetiletí 19. století i začátkem 20. století probíhala v komunitách severských imigrantů v Kanadě a Spojených státech velká unitářská misie. U jejích počátků bylo pověřeni slavného spisovatele Kristfora Jansona misí mezi Nory žijícími v Minnesotě v roce 1881. Unitářské misie byly zpočátku menší, ale postupně se rozvinuly – většinou mezi Islandčany, Nory a Finy. V prvních desetiletích 20. století se jim někdy říkalo „domácí misie v cizině“. Bostonští představitelé unitářské denominace vnímali Skandinávce jako skupinu imigrantů, která má nejbližší k unitářské kultuře, jejíž centrum bylo v Nové Anglii. Severské misie byly nejvýznamnější snahou o dosažení etnické rozmanitosti, kterou Americká unitářská asociace (AUA) kdy podnikla – a z těchto misí byla nejvýznamnější právě ta mezi Islandčany.

Delegáti na Spojené konferenci islandských církví pod sochou vlastence Jóna Sigurðssona v areálu Legislativního shromáždění Manitoby (1923). (Všechny fotografie jsou z archivu autora.)

Pod dohledem AUA bylo založeno přinejmenším jednašedesát severských obcí a kazatelských stanic: třicet tři islandských, deset finských, devět norských, šest švédských či dánských a dvě obecně skandinávské. Ačkoli mnohé z nich existovaly jen krátce, dvacet jich existovalo alespoň čtvrt století a dalších patnáct více než deset let. Tři sbory založené islandskými imigranty existují dodnes a další dva sice udržují své budovy, ale nevyvíjejí

žádnou činnost; dosud fungují také dva norské sbory a jeden finský.

UNITÁŘSKÉ VLIVY NA ISLANDU

I když někoho tyto unitářské „výpravy“ k islandským imigrantům možná překvapí, vlastně překvapivé nejsou. John Hood, anglikánský kněz, který během okupace Islandu za 2. světové války sloužil v britské armádě, o tom píše v knize *Sága islandské církve* (Icelandic Church Saga):

„V první polovině 18. století zaznamenal biskup Finnus Jonsson jen dva případy zjevného sociniánství, tedy unitářské tendence, jež byla latentně přítomná v islandském luterství. Avšak Islandčané jsou tolerantní a luterské vyznání je liberální. Unitářství většinou existovalo, aniž by je kdo omezoval, zvláště pokud jím byli nakaženi sami biskupové. Koncem století, kdy došlo k nárůstu kontaktů se širším světem, zasáhla tvrdé a šedavé pobřeží islandského realismu vlna ‚osvícenství‘. V době vrcholu tohoto hnutí psal všestranný Magnus Stephensen¹. [...] Roku 1801 vydal působivý zpěvník, obsahující sentimentální verše a myšlenky. Staré duchovní zpěvy byly zbaveny jak nadbytečných a složitých slov, tak i doktrín, považovaných za příliš složité, jako je Kristovo božství, jeho smírná oběť

a působení Ducha svatého; a výsledkem byl sociniánský zpěvník.“

Kromě již zmíněného předsedy Nejvyššího soudu Magnúse Stephensona považují islandští unitáři za dalšího z významných myslitelů, kteří ovlivnili vývoj unitářství mezi islandským lidem, také matematika a básníka Björna Gunnlaugssona (1788–1876). Prvním Islandčanem, který se veřejně přihlásil k unitářství, byl však Magnús Eiríksson (1806–1881)², teolog a oblíbený kodaňský učitel. Prosazoval kritické čtení bible, zasazoval se o práva žen a náboženských menšin. K unitářským postojům se veřejně přihlásil na konferenci Dánské národní církve v Kodani roku 1871, kdy uprostřed všeobecného posměchu řekl: „Nemohu umlčet hlas svého svědomí a přesvědčení – ani kdybych za to měl platit věčnou spásou!“ V auditoriu byl tehdy

1 Magnús Stephensen (1762–1833) byl právník působící ve vrcholných funkcích státní správy, učenec a propagátor vzdělávání a osvěty. Patřil mezi nejvýraznější osobnosti Islandské učené společnosti (založené roku 1794 po vzoru anglické Královské společnosti). Propagoval vydávání knih a časopisů a pořídil si za tím účelem vlastní tiskárnu. Kromě dalšího se věnoval právě básnické tvorbě, která se ale nikdy nedočkala většího ocenění.

2 O Magnúsi Eiríkssonovi se obvykle dočteme v souvislosti s roztržkou mezi ním a dánským teologem a filozofem Sørenem Kierkegaardem. Většinu života totiž strávil v Dánsku, na Kodaňské univerzitě. Jelikož Island byl tehdy pod nadvládou Dánska, řada islandských učenců tehdy působila v Dánsku. A tak o něm také autor tohoto textu píše jako o „kodaňském učiteli“ a za svého předchůdce jej považují jak islandští, tak dánští unitáři.

Unitářský kostel v Arborgu (kolem roku 1926).

přítomen Matthías Jochumsson (1835–1920), pastor Islandské církve a autor slov písně Bože naší země (Ó guð vors lands), který rovněž sympatizoval s unitářstvím. Označoval se za „žáka a přítele“ Williama Ellery Channinga (1780–1842), význačného unitářského duchovního z Bostonu, a udržoval kolegiální vztahy s předními britskými unitáři; byl dokonce považován za oficiálního korespondenta Sdružení britských a zahraničních unitářů (British and Foreign Unitarian Association). Unitáři ve Winnipegu se jej roku 1894 pokoušeli získat za svého duchovního, ale jejich pojetí unitářství mu připadalo až příliš racionalistické; on sám měl blíže k romantismu.

OD VLIVU K ORGANIZACI

Když byl mezi islandskými imigranty roku 1885 zorganizován evangelický luterský synod, liberálové, kteří později vytvořili jádro unitářského hnutí, vystoupili proti dvěma z jeho nejdůležitějších rozhodnutí. Nejprve navrhli, aby se nový synod jmenoval prostě Křesťanská církev: tomuto názvu dávali před-

nost proto, že jim připadal širší a inkluzivnější. Vždyť každý ví, že oficiální nauka Islandské církve je luterská, a proto se tato církev nazývá prostě Þjóðkirkjan – Národní církev. Pak trvali na tom, aby v novém synodu mohly volit a zastávat funkce také ženy. V obou záležitostech byli přehlasováni, takže rozpory, jež vedly k oddělení unitářů, začaly vznikat už během ustavující schůze synodu.

Stephan Guðmundur Stephansson (1853 až 1927) a Björn Pétursson (data nedohledána), kteří tehdy žili v Severní Dakotě, měli předplacený časopis *The Index*, týdeník věnovaný svobodnému myšlení a náboženství. (Mimo chodem, k jeho předplatitelům patřil i Charles Darwin.) Prostřednictvím *Indexu* se seznámili se Svobodným náboženským sdružením (Free Religious Association), humanistickou odnoží unitářů, i Společností etické kultury (Ethical Culture Society), založenou Felixem Adlerem (1851–1933) v newyorském liberálním židovském prostředí. Pod jejich vlivem založil Stephansson roku 1888 v Severní Dakotě Islandskou kulturní společnost (Icelandic Cultural Society), která

Islandský federovaný kostel v Rivertonu.

během své krátké existence svedla dohromady islandské volnomyšlenkáře. To vyvolalo hněv lutherského synodu. Mezi členy Kulturní společnosti patřil i Pétursson a později spolu s několika dalšími členy sehrál významnou roli při založení islandského unitářského hnutí.

Když *Index* přestal v roce 1886 vycházet, začali jeho předplatitelé odebírat *Unity*, časopis Západní unitářské konference (Western Unitarian Conference). Björn Pétursson odpověděl na inzerát v *Unity* a začal si dopisovat s Jennie McCainovou, generální sekretářkou Poštovní misie (Post Office Mission) Minnesotské unitářské konference. Bylo to osudové setkání. V následujícím roce byl Björn jmenován misionářem pro Islandany v kanadských a amerických prériích. V roce 1890 přerostl kontakt s Jennie McCainovou v milostný vztah. Sňatek uzavřeli ve Winnipegu – oddal je luteránský pastor Jón Bjarnason! V tomto městě shromáždili skupinu následovníků a vytvořili První islandskou unitářskou společnost ve Winnipegu (First Icelandic Unitarian Society of Winnipeg), jež byla oficiálně založena 1. února 1891. Koncem následujícího roku uvedli do provozu vlastní budovu, Unity Hall, stojící naproti Prvnímu luteránskému sboru (First Lutheran Church).

Na sever od města Winnipeg přišel z Islandu roku 1887 Magnús Skaptason (1850–1932), aby sloužil jako duchovní luteránských farností „Nového Islandu“. Na Květnou neděli roku 1891 pronesl v obci Hecla³ kázání, v němž odmítl učení o pekle a věčných trestech, Augsburské vyznání, a prohlásil, že křesťanské posvátné spisy jsou dílem lidských rukou. Totéž hlásal i během následujícího týdne, kdy kázal na různých místech okolo jezera [Sand Lake]. Ačkoli jej většina členů podpořila, vyvolal také odpor a synod vyslal úředníky, aby zasáhli. Když dorazili, byla už situace klidnější. Pět ze sedmi sborů ze synodu odešlo a vytvořilo Islandskou svobodnou církev (Icelandic Free Church), která se brzy připojila k Americké unitářské asociaci (AUA). Islandské unitářství se z jediného sboru rozrostlo v celé hnutí.

3 Vesnice Hecla v Jižní Dakotě je pojmenována podle islandské sopky Hekla. Byla založena islandskými přistěhovanci roku 1886. Dnes zde žije 193 obyvatel (údaj z roku 2020), tedy ne o moc více než při prvním sčítání lidu v roce 1900.

Islandská svobodná církev financovala vydávání časopisu *Dagsbrun* (Úsvit), prvního unitářského periodika v západní Kanadě. Zaměřoval se na náboženskou literaturu a vzdělávání. Magnús se po smrti Björna Péturssona přestěhoval do Winnipegu, aby zde vedl kázání. Většina odštěpených sborů upadla v nečinnost. Winnipegský sbor ale přežil a vzkvétal, spolu s volně organizovanými ohnisky unitářství v islandských komunitách.

ZLATÉ ROKY ISLANDSKÉHO UNITÁŘSTVÍ

Roku 1901 bylo v Gimli pod vedením Magnúse Skaptasona vytvořeno Sdružení západní islandské unitářské církve (Western Icelandic Unitarian Free Church Association, později zkracované na Icelandic Unitarian Association – IUA). Byla to vlastně první denominační organizace islandských unitářů v Kanadě. K novému uskupení se nakonec připojili členové sborů i jednotlivci od západního pobřeží po oblast Velkých jezer, i z některých severních okresů Minnesoty, Severní Dakoty a Washingtonu. Vznikaly nové sbory a nadějní mladí muži byli posíláni na školy Meadville Theological School

Přední představitelka boje za volební právo žen Margrét J. Benedictsson.

a Harvard Divinity School, aby zde studovali pro budoucí duchovenskou dráhu. K této nové generaci unitářských představitelů patřil Vilhjalmur Stefansson (1879–1962), který studia na Harvardu sice opustil, ale vydal se na skvělou dráhu arktického výzkumníka a etnologa. Po celý život zůstal aktivním unitářem. Sdružení vydávalo náboženský časopis *Heimir* a AUA po několika letech jmenovala Röngvaldura Péturssona (1877–1940) polním sekretářem pro islandské sbory.

Islandským sborům se pod jeho vedením dařilo. Kromě duchovenské práce byl redaktorem *Heimiru*, věnoval se několika obchodním podnikům, krátce byl též redaktorem časopisu *Heimskringla* a byl zakládajícím předsedou Islandské národní ligy (Icelandic National League). Na konci první světové války bylo osm z jedenácti unitářských sborů v kanadských prériích islandských. V té době existovalo v celé Kanadě

jen šestnáct unitářských sborů, takže Islandané představovali mezi unitáři většinu.

Když se ke členům IUA připojili stoupenci liberální „nové teologie“, byla roku 1923 reorganizována na Sjedenocenou konferenci islandských sborů. (Novou teologii, která na nějakou dobu převládla v Islandské církvi, prosazoval mezi Islandčany v Severní Americe Friðrik J. Bergmann, který v 90. letech 19. století patřil mezi nejhlasitější oponenty unitářství, ale po přelomu století se čím dál více přiklíněl k liberálnímu náboženství.) Tři roky poté byla vytvořena Západokanadská aliance unitářských žen (Western Canada Alliance of Unitarian Women), aby spojila ženské společnosti islandských unitářských sborů. Aliance byla první islandskou unitářskou organizací, která začala uvažovat o tom, že by mezi její členky mohly patřit i ženy mimo islandskou komunitu.

Při sčítání lidu roku 1921 byl jeden ze šesti Kanadánů islandského původu stoupencem

Delegáti na Spojené konferenci islandských církví (unitářských) před Prvním federálním kostelem v roce 1923.

unitářství a Islandané tvořili asi dvě pětiny kanadských unitářů. O dvacet let později, po připojení stoupenců nové teologie, tvořili lidé islandského původu více než polovinu členů a přibližně pětina islandské komunity v Kanadě se považovala za unitáře.

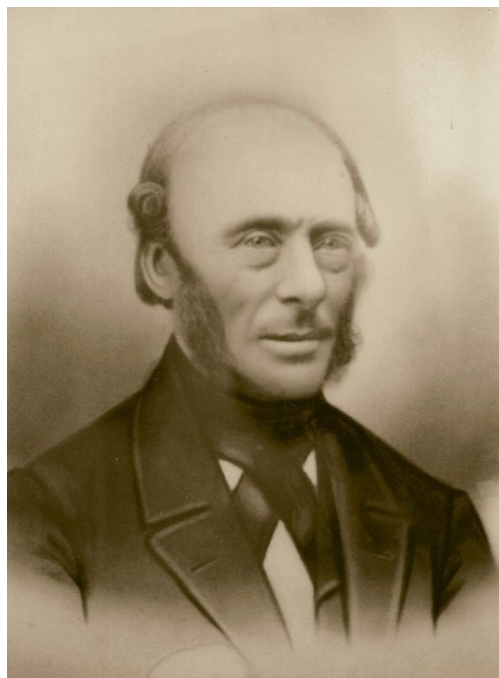
Ve 20. a 30. letech 20. století islandské unitářské hnutí nadále rostlo a vrcholu dosáhlo kolem roku 1940. Poté nastal pokles, vyvolaný důsledky Velké hospodářské krize a druhé světové války, úbytkem duchovních, smíšenými sňatky a poválečným demografickým posunem. V té době nastoupila třetí generace islandských unitářů a musela si najít místo v mainstreamové společnosti. K tomu patřilo přijetí většinových vyznání, nebo naprosté opuštění náboženské příslušnosti. V roce 1944 začala konference vydávat nové periodikum *Brautin*, které vycházelo až do roku 1952.

V roce 1951, u příležitosti 50. výročí, se Sjednocená konference islandských sborů rozhodla přeměnit v inkluzivnější náboženskou společnost a umožnit členství i lidem mimo

islandskou komunitu. S ohledem na měnící se povahu unitářství v oblasti kanadských préríí odhlasovali delegáti na sjezdu v roce 1952, že dojde k reorganizaci jak Sjednocené konference, tak Západokanadské unitářské konference. Ta vznikla rok poté, co islandský biskup zaslal poslední zdravici islandskému unitářskému společenství.

Od té doby unitářství nadále ovlivňuje islandské společenství a Islandané ovlivňují unitářský univerzalizmus, jak se tomuto vyznání dnes říká. V několika sborech se konala islandská shromáždění až do 60. let. V unitářských sborech po celém kontinentu, od Miami po Vancouver a od Ottavy po Los Angeles, lze dodnes potkat mnoho lidí islandského původu. Další unitářské obce přijaly mezi své členy celé islandské sbory. A mnozí unitářští univerzalisté jsou hrdí na to, že mezi nimi po tři čtvrtě století vzkvétalo islandské unitářské hnutí – a tuto vzpomínku si uchovávají dodnes.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Magnús Eiríksson, kodaňský domácí učitel, je obecně považován za prvního islandského unitáře.

Rev. Philip M. Petursson, kazatel winnipegského sboru.

„Svobodný je ten, kdo ví, co dělá“ – Duchovenská služba pod Unitářskou akademií

Ohlédnutí za jarním blokem Unitářské akademie

Leoš Brabec

V prvním březnovém víkendu se konala další série výukového soustředění duchovenské služby pod Unitářskou akademií. Moduly P a N duchovenské služby byly rozděleny do dvou dnů a tří bloků.

VZDĚLÁVÁNÍ V UNITÁŘSKÝCH KOMUNITÁCH

Přednášku 8. března v 9:30 zahájil reverend Roger Bertschausen z USA s tématem: Vzdělávání v unitářských komunitách jako důležitá součást naší tradice. Tato hodinu a půl dlouhá přednáška byla doplněna o diskuze a skupinová cvičení. Roger rozebíral a porovnával přístupy ke vzdělání z pohledu hnutí transcendentálního a filozofie universalismu. Zmiňoval významné představitele transcendentálního, jako jsou Ralph Waldo Emerson a Henry David Thoreau, a jejich vliv na unitářství. Věnoval se také myšlenkám, které byly zásadní pro českého spisovatele Karla Čapka, jenž byl přesvědčen, že každý člověk je zosobněním boha.

VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ V NÁBOŽENSKÝCH KOMUNITÁCH

Další přednáška byla v režii Zuzany Svobodové z lékařské fakulty UK, která se zaměřila na téma: Je něco jedinečného na výchově a vzdělávání v náboženských komunitách? Vysvětlovala historický vývoj „paideia“ v LXX, židovsko-křesťanské východisko výchovy a myšlenky Augustina. Věnovala se i vztahu mezi touhou po blaženosti a hledáním moudrosti. Podle ní

„bez moudrosti nikdo blažený není“ a výchova je klíčovým nástrojem pro každého, kdo se chce stát moudrým.

AKTIVNÍ OBČANSTVÍ

Závěr prvního dne patřil Kateřině Kadlecové z platformy Young Caritas, která měla přednášku na téma: Jak na aktivní občanství. Vysvětlila, co obnáší občanská aktivita a jak skupiny lidí mohou informovaně ovlivňovat situaci ve své obci, zemi i na mezinárodní úrovni. Mluvila o metodikách programu Active Citizens a projektech v rámci tohoto programu, které se zaměřují na vzájemný respekt, nenásilí a dodržování lidských práv. V rámci přednášky proběhl i praktický workshop pro studenty Akademie, který se soustředil na zviditelňování sociálních témat a řešení problémů v našem okolí.

TRADICE VEŘEJNÉHO PROJEVU

Následující den, 9. března, vystoupila Kristýna Ledererová Kolajová s přednáškou o tradici veřejného projevu, veřejné řeči a náboženského kázání. Zaměřila se na historické proměny promluv a kázání v kontextu současnosti, včetně zdrojů a inspirací pro předávání unitářského poselství.

INSPIRACE PRO PROMLUVY

Roger Bertschausen se opět vrátil k tématu inspirace pro unitářské promluvy. Mluvil o tom, jak různé formy umění, jako jsou básně, posvátné tradice a příběhy, mohou být zdrojem inspirace. Zvláštní pozornost věnoval vnímání přírody jako bohaté studnice pro předávání poselství.

ROLE DUCHOVNÍHO

Roger se také zaměřil na roli duchovního jako zprostředkovatele informací a vysvětlil, jakým způsobem on sám chápe tento úkol. Zdůraznil, že promluva je generický a kreativní proces, který může mít různé formy a může se lišit podle konkrétního duchovního a obce.

ZÁVĚREČNÁ PŘEDNÁŠKA

Závěrečná přednáška se zaměřila na Promluvu v kontextu dlouhodobé koncepce a poslání obce, kterou vedl opět Roger Bertschausen. V přednášce se zaměřil na detailní pohled na vedení promluv, délku promluvy a její různé formy. Diskutoval také o významu liturgického kalendáře a o tom, jak ovlivňuje délku a obsah promluvy.

První část jarního bloku Unitářské akademie byla tedy opět příležitostí k hlubokému zamyšlení nad tradičními i současnými přístupy k náboženskému vzdělávání, veřejnému projevu a roli duchovních v dnešním světě.

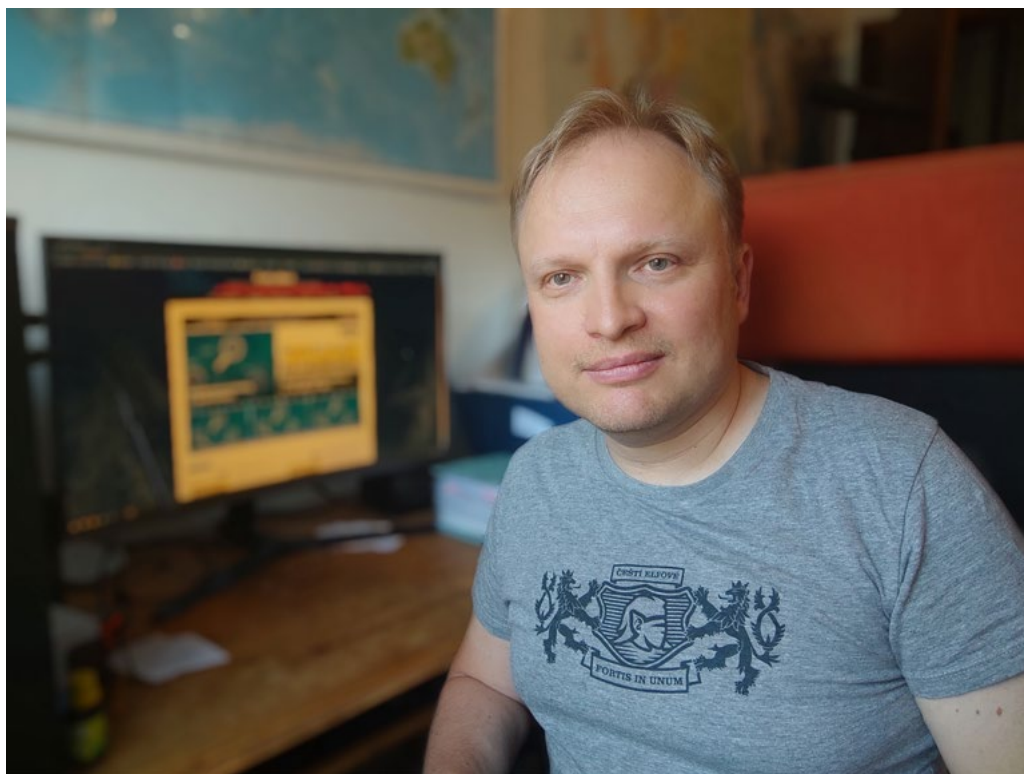

„Moduly P a N duchovenské služby byly rozděleny do dvou dnů a tří bloků.“
(Fotografie z archivu NSČU.)

Kdo jsou Čeští elfové?

Rozhovor s Vítem Kučíkem, mluvčím Českých elfů

Čeští elfové jsou občanská iniciativa zaměřená na boj proti dezinformacím a ruskému vlivu v online prostoru. Anonymní dobrovolníci monitorují a analyzují dezinformační kampaně, odhalují manipulativní narativy a usilují o posilování kritického myšlení ve společnosti.

Vít Kučík, mluvčí iniciativy Čeští elfové – online skupiny zaměřené na boj proti dezinformacím.
(Fotografie z archivu Víta Kučíka.)

Jak Čeští elfové vznikli? A proč si za svůj název zvolili právě označení „elfové“?

Čeští elfové vznikli v roce 2018. Impulsem byl údiv nad množstvím proruských dezinformačních aktivit na českém internetu a fakt, že se tím nikdo pořádně nezabýval, nikoho z politiků to nepohoršovalo, veřejnost jako by to nevnímala. Chtěli jsme to téma dostat do veřejného prostoru, protože jsme to vnímali jako velký problém a bezprostřední hrozbu.

Jméno jsme převzali od sesterské litevské organizace, která se zabývá prakticky stejnou problematikou – byť trochu jinými metodami. Celá ta tolkienovská mytologie – je v tom trochu nadsázky i legrace, ale jinak pracujeme na zcela vážných věcech, bohužel.

Jaké cíle si Čeští elfové kladou?

Zkratkovitě – boj proti cizím dezinformačním kampaním v českém kyberprostoru. Co to ale

konkrétně znamená? Převážné těžiště naší každodenní činnosti spočívá v monitoringu. Sledujeme a popisujeme, o čem se na hlavních dezinformačních kanálech píše. To je důležité. Cizí – teď můžeme klidně říci ruské, protože jiné mocnosti prakticky tak intenzivní podloudné aktivity v našem kyberprostoru nevyvíjejí – kampaně se snaží ovlivnit naše vnitřní společenské dění určitým směrem, a je dobré vědět jakým. Kam nás chtějí manipulovat, postřkovat, jakými zkazkami, tzv. narativy. O naše monitoringy má zájem zejména profesionální bezpečnostní komunita, ale i část veřejnosti a novináři.

Dále provádíme v tomto směru i osvětu, specializované výzkumy atd.

První část naší mise – dostat téma do povědomí veřejnosti, novinářů a politiků – se nám nade všechna očekávání podařila. Na rozdíl od doby před šesti lety dnes není snad nikdo, kdo by o problému neslyšel, slovo dezinformace skloňují nejen členové českých vlád, ale i politici na úrovni EU.

Další část naší mise – osvěta a lobbying, aby se s problémem skutečně a efektivně cosi dělalo, aby naše společnost byla proti ruským kampaním podobně odolná jako ta finská nebo litevská – je zatím otevřená. Je v procesu. Je to část mnohem těžší než ta předchozí.

Jaký je význam latinského hesla Českých elfů – Fortis in unum?

Znamená to Silní v jednotě neboli hezky česky V jednotě je síla. Neznamená to jen, že „elfové“

všech zemí okolo Ruska mají být jednotní, znamená to především, že každý národ – má-li uspět před negativním ruským vlivem – musí zůstat jednotný! V tom je více, než se na první pohled může zdát.

Základní technikou ruských dezinformačních kampaní je rozdělit – tzv. polarizovat – společnost. Jim nezáleží na tom, zda milujeme Rusko nebo ne. Jim záleží na tom, abychom byli slabí. Proto vyhledávají v cílové společnosti její trhliny, do kterých se naprou, aby je co nejvíce otevřeli, aby společnost rozdělili, polarizovali. U nás máme třeba typicky domácí téma nevráživosti vůči Romům. Ruská propaganda podporuje oba extrémní póly názorového spektra – jak rasistické výpady proti Romům, tak sebemrskáčské obviňování, že Češi jsou rasisté, vždy byli a budou –, cílem jsou dva znesvářené póly, které nenajdou na ničem společnou řeč. Základní technikou, jak být odolnější vůči těmto manipulativním kampaním, je odmítnutí této polarizace, nalezení společného jazyka a společné platformy. Ano, možná máme na Romy různé názory, ale všichni jsme Češi a rozpory a problémy společně překonáme. To je to klíčové a heslo Fortis in unum to krásně vyjadřuje.

Jakým způsobem je činnost ČE financována?

Nijak. Máme to jasně napsáno na webu, přesto to stále dráždí fantazii našich protivníků, takže za každým rohem na nás někdo vybafne: „A kdo vás platí, co?“ Asi je pro určitou část

„Převážné těžiště naší každodenní činnosti spočívá v monitoringu. Sledujeme a popisujeme, o čem se na hlavních dezinformačních kanálech píše.“ (Fotografie z archivu Víta Kučika.)

„Základní technikou, jak být odolnější vůči manipulativním kampaním, je odmítnutí polarizace, nalezení společného jazyka a společné platformy.“

(Foto

© pixabay.com.)

populace mimo představivost, že by někdo mohl pro svou vlast něco dělat nezištně a bezplatně.

Jsme dobrovolníci, děláme to zadarmo, dokonce si každý hradíme svoje drobné náklady. Tak to je. Tak jednoduché to je.

Má to jednu nevýhodu – nemůžeme pracovat na plný úvazek, ale jen po večerech, ve svém volném čase. Naše reporty proto vycházejí s jistým zpožděním.

Na druhou stranu to má ale jednu obrovskou výhodu – nejsme na nikom závislí. Ať je u moci Biden nebo Trump, Fiala nebo Babiš, pro nás se nic nemění. Nikdo nám nemůže zastavit financování, jelikož žádné nemáme. Tato pracovní situace je sice spartánská, nelehká, ale na druhé straně nezávislá a svobodná.

Stávají se členové ČE obětí „hejtrů“ a kyberšikany? A museli jste během své činnosti čelit například i hackerským útokům?

Ano, a to je důvod, proč jsme si od počátku vybrali bezpečnostní model, kdy je celá struktura „pod pokličkou“ a organizaci zastupují jen dva veřejní mluvčí. Tento model – viděno zpětně – se velmi osvědčil.

Ta laická kyberšikana umí být sice velmi nepřijemná, ale až zas takové škody nepáchá.

Skutečně nebezpečná je profesionální šikana cizích nepřátelských bezpečnostních složek, která umí likvidovat kariéry, vztahy i celé životy. Příklady máme právě z Litvy, Finska a Polska. A my ležíme v žaludku nejen naší domácí proruské páté koloně, ale zejména jejich inspirátorům za hranicemi, takže obezřetnost a dobrá ochrana našich členů je jistě na místě.

O dezinformacích panuje řada mýtů. Mohl byste vyjmenovat a vysvětlit alespoň některé? Zejména by mě zajímaly ty, jimž může podlehnout i vzdělaný člověk, který se o téma dezinformací zajímá.

Především je to přesvědčení, že „já sám přece umím posoudit, kdo mě manipuluje a co si mám myslet“. Přirozeně každý má na ně právo a nikdo mu je nebere. Dezinformační kampaně – nemám rád slovo „dezinformace“, neboť tak zlidovělo, že si pod ním už představujeme ledacos – jsou tak sofistikované, že ani já, ani sebeinteligentnější jednotlivci je není schopni obsáhnout. To by musel mít k dispozici tým lidí, kteří dlouhodobě monitorují a vyhodnocují široké spektrum internetu, věnovat se tomu na plný úvazek.

Myslet si, že jsem to schopen sám amatérsky vyhodnotit „na kouknutí“, je jako si myslet, že sám očicháním odhalím, zda kousek čokolády, který držím v ruce, má zvýšený obsah těžkých kovů. Ta myšlenka amatérského zkoumání, to je zcela špatný přístup. Nemůžeme mít přece každý doma vědeckou laboratoř a analyzovat každou tabulku čokolády, zda neobsahuje nějaké jedy. Koukám na zdroje, to je jediný smysluplný přístup. Čokoládu si nevezmu od nějakého pobudy na ulici, ale koupím ji v solidním obchodě, vyberu seriózní značku, neporušený obal, důvěřuji obchodní inspekci, která pravidelně kontroluje jak výrobce, tak prodejce. To samé by mělo platit o zdrojích informací, jež jsou jakousi duchovní potravou pro naši mysl. Brát informace jen z prověřených seriózních zdrojů, kde funguje nějaká redakční kontrola a etika. Tam by měly být týmy „profilů“, kteří informace prověřují a umí s nimi zacházet. Na základě „značkových“ informací si poté tvořím svoje názory. Podobně jako nezávadné, kvalitní potraviny jsou základem mého fyzického zdraví.

Dalším mýtem je, že dezinformacemi a konspiracemi se nechají ovlivnit jen hloupí a neinformovaní lidé. Realita je taková, že jim

podléhají lidé i velmi inteligentní a vzdělaní, že to souvisí spíše s psychologii a konkrétními životními okolnostmi než s formálními škatulkami, jako je věk, pohlaví, inteligence nebo vzdělání.

Co byste odpověděl těm, kteří říkají, že ČE jsou „novodobí cenzori“ a že „každý má právo říkat si, co chce“?

Člověk, který nás tituluje jako „novodobé cenzory“, je člověk, jenž na nás chce buď zlomyslně útočit nesmyslnými nadávkami (pak je na místě otázka proč?), anebo je to hloupý člověk, který vůbec neví, co znamená slovo cenzura a co my vlastně vůbec děláme.

Je to jako nadávat do cenzorů filmovým kritikům, kteří sledují, jaké filmy kde vycházejí, a komentují jejich kvalitu. To my v principu děláme. Sledujeme, co se kde píše a jak se to shoduje s ruskou propagandou. To se samozřejmě těm, o kterých mluvíme, nelíbí, že na ně namíříme světlo. Oni by rádi zůstali v přití. Proto nám spílají do cenzorů, aby odvedli pozornost.

Přitom s cenzurou naše činnost nemá absolutně nic společného, my samozřejmě od počátku ctíme právo každého na vlastní názor – i kdyby byl sebehloupější – i svo-

Dezinformační scéna v Česku:

2008

2015

2020

2022

„Lidé mívají šílené a perverzní postoje. Ty žádnou toleranci ani respekt nezasluhují.“
(Fotografie z archivu Víta Kučíka.)

bodů si psát, co se komu zamane, pokud to nekoliduje s platnými zákony.

Jak mluvit s člověkem, který věří dezinformacím – například je přesvědčen, že „válku na Ukrajině rozpoutal Západ“ nebo že „Země je plochá“. Mluvím teď o situaci „face to face“ v osobním životě, mimo internet, například když jde o blízkého přítele nebo rodinného příslušníka...

Recept na to existuje už celé generace a jmenuje se slušné chování. Vezměte si kodex dobrých mravů britských gentlemanů a tzv. lepších rodin a tam to všechno najdete. Třeba debaty o politice se ke stolu nehodí. Když někdo začne, ostatní se odmlčí a dají kontroverznímu diskutérovi na srozuměnou, že k nedělnímu obědu nebo návštěvě přátel sluší něco příjemného, co lidem okolo nedráská duši a neuvádí krev do varu. Je to o respektu k druhým.

Můj politický názor nebo světonázor není věc, na kterou jsou většinou ostatní zvědaví. Velmi opatrně natukávám, zda partnera vůbec zajímá, jaké orientace přibližně je, zda je hovor vhodné vůbec rozvíjet. Pokud zjistím, že je na opačném pólu, nemá v žádném

případě smysl se s ním přít a bláhově věřit, že jej proti jeho vůli přesvědčím. To je naivita a neomalenost.

Hodně se dnes propaguje slovo tolerance, ale myslím, že vhodnější termín je právě slušné chování. Lidé mívají šílené a perverzní postoje. Ty žádnou toleranci ani respekt nezasluhují. Když přijde vhodný okamžik, je správné to jasně naznačit. Ovšem záleží kdy, jak, za jakých okolností. To neřeší tolerance, ale právě ony dobré způsoby. Jako lidé jsme složité, máme mnoho identit a rovin. Člověk může mít obludný, nepochopitelný světonázor, ale zároveň se třeba dojemně starat o svou matku nebo být obdivuhodným pracovníkem. Zkrátka mít nějaké pozitivní roviny. Dobré mravy nám umožňují se soustředit spíše na to pozitivnější, nabízejí mechanismus, jak spolu jako takto nesmírně různorodí a emotivní lidé můžeme snesitelně žít a vyjít. Ta pravidla byla broušena po staletí, každá společnost má svoji verzi, takže když hysterický strýc bouchá pěstí do stolu a křičí, že to je všechno podvod a že on ví, že je to všechno jinak, není to žádná novinka, ale poměrně stará banální situace.

Na svém webu máte databázi Eldariel, v níž shromažďujete dezinformační

Dobré mravy nám nabízejí mechanismus, jak spolu jako nesmírně různorodí a emotivní lidé můžeme snesitelně žít a vyjít.
(Foto © pixabay.com.)

„Rusko má
v dezinformačních
operacích dlouhou
historii.“

(Fotografie z archivu
Víta Kučíka.)

**řetězové e-maily, které vám lidi pošlou.
Jak tato databáze funguje a jaká je její
role v boji s dezinformacemi?**

Veřejná verze Eldariel je jen trochu osekanou variantou ostré verze Thenidiel, která obsahuje citlivá data, k nimž mají přístup jen výzkumníci s jasně danými projekty. Je to databáze, ve které je přes dvacet tisíc jedinečných dezinformačních textů, naprostý světový unikát!

V prvních letech měl výrazný bezpečnostní význam, databáze dokazovala, jak nebezpečným a vlivným fenoménem řetězové e-maily jsou. Jsme schopni zjistit jejich dosah, největší „šampioni“ byli schopni oslovit až statisíce lidí! To je srovnatelné třeba s „otevíráky“ největších zpravodajských deníků. Udělali jsme topografii rozesílačů řetězových e-mailů a vyplynuli z nich „šampioni“, co pravidelně rozesílali na stovky adres. To nejsou žádní dědečkové a babičky, co spontánně „přeпошlou dál“ svým známým, ale profesionální šířitelé, kteří mají jasný záměr.

Dnes je ten fenomén poměrně dobře zmapovaný a naše databáze tak slouží spíše akademickému zkoumání. Je to unikátní stud-

nice dat. Vznikají na ni desítky diplomových a disertačních prací, ozvaly se desítky různých výzkumníků z celého světa, plynulou češtinou například japonská bohemistka z americké univerzity, a jiní z Rakouska, Německa a dalších zemí.

**Z vyjádření ČE se zdá, že jednoznačně
dominantním aktérem na poli
dezinformací v ČR i v celé Evropě je
Ruská federace. Proč právě Rusko
vsadilo tak razantně na kartu
dezinformací? A jak se v dezinformační
válce (ne)angažuje například Čína?**

Rusko má v dezinformačních operacích dlouhou historii. Provádělo je prakticky po celou dobu trvání Sovětského svazu, v GRU a KGB se tím zabývaly stovky a stovky lidí. Po pádu SSSR tyto organizace plynule přešly do současné Ruské federace a prakticky jen pokračovaly v tradici a práci předchozích generací bez vážnějšího přerušení.

V našem kyberprostoru ruské vlivové operace a jejich lokální deriváty představují naprostou většinu, přes devadesát procent. Nikdo srovnatelný zde není. Čína používá

jiné metody. Získává například konkrétní vlivné lidi, platí „poznávací“ cesty do Číny akademikům, byznysmenům a politikům. Snaží se pak ovlivnit některé věci v cílové zemi svého zájmu přes ně, nikoli brutálním plošným bombardováním informačního prostoru jako Rusové. Identifikovali jsme třeba čínské profily na sociálních sítích, které však nebyly nijak agresivní – nabízely přehršel milých zajímavostí z Číny, medvídky panda, roztomilé kuriozity, přírodní scenérie –, zkrátka se snažily sugerovat konzumentovi podprahové spojení

Číny s něčím milým, úžasným, mírumilovným.
Je to také cílená manipulace, ale s ruskou
se nedá srovnat co do formy ani kvantity.

Vít Kučík je nezávislý publicista a mluvčí Českých elfů. Po technických studiích v Praze pracoval ve vlastní IT firmě a logistice nadnárodní společnosti, nyní žije již dvacet let s rodinou v podhůří Dolomit v italském Benátsku.

Webové stránky Českých elfů: cesti-elfove.cz.

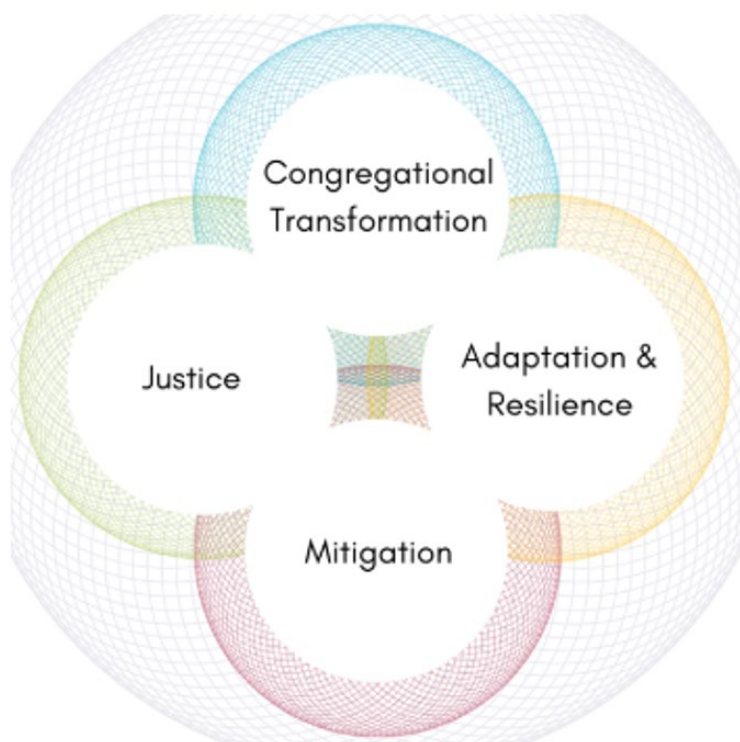
Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Green Sanctuary 2030: Cesta k spravedlivější a udržitelnější budoucnosti

Rozhovor Maryann Batlle s Rachel Myslivy

V tomto rozhovoru expertka na klimatickou spravedlnost Asociace unitářů a univerzalistů (UUA) Rachel Myslivy mluví o programu Green Sanctuary 2030 a vysvětluje, proč je nyní dostupnější než kdy dřív.

Čtyři základní myšlenky vedoucí ke klimatické akci: spravedlnost, zmírnění dopadů klimatických změn, transformace sboru a odolnost komunity. (Foto © uua.org.)

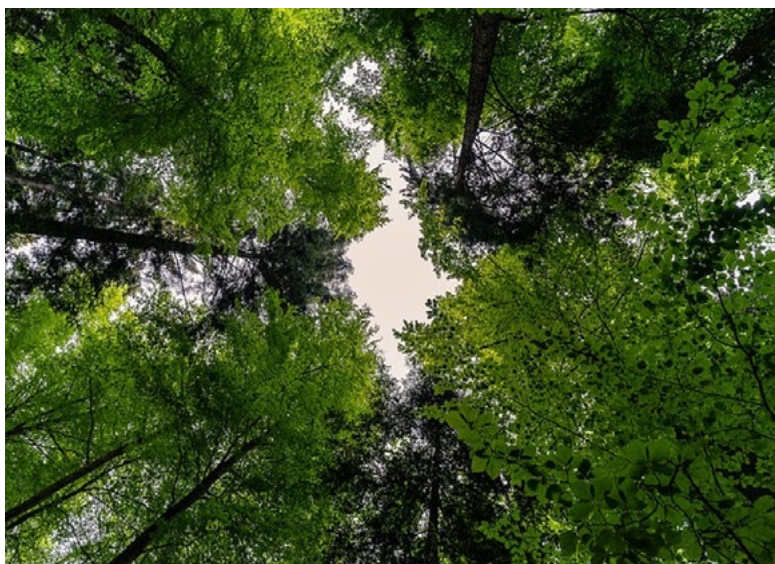
Klimatická spravedlnost je propojená s dalšími oblastmi spravedlnosti. Musíme si uvědomit, že klimatická změna má stejné kořeny jako jiné formy útlaku, proti nimž tak usilovně bojujeme.

Pokud chceme do roku 2050 dosáhnout nulových emisí, abychom se vyhnuli nejhorším dopadům změny klimatu, musíme do roku 2030 výrazně snížit emise skleníkových plynů. Současně musíme prioritně podpořit ty, kteří jsou nejvíce postiženi klimatickými

změnami a mají nejméně možností, jak se měnícímu se klimatu přizpůsobit.

Program UUA Green Sanctuary 2030 poskytuje unitářským sborům strukturu, zdroje a podporu, aby mohly své aktivity zaměřit na akce spojené s tématem změny klimatu či s oblastí dekarbonizace, říká.

Jak program Green Sanctuary 2030 motivuje unitáře k zapojení se do

„Program Green Sanctuary 2030 nabízí sborům ucelený rámec, který spojuje technologická řešení klimatické krize s morální odpovědností snižovat škody a budovat pečující a odolné komunity.“

(Foto

© pixabay.com.)

aktivit podporujících klimatickou spravedlnost a udržitelnost?

Program, zkráceně nazývaný GS2030, nabízí unitářům flexibilní, zvládnutelný a účinný proces, jak transformovat naše sbory prostřednictvím klimatické spravedlnosti. Týmy se zapojují do akcí, které jsou v souladu s našimi čtyřmi základními myšlenkami vedoucími ke klimatické akci, jimiž jsou: spravedlnost, zmírnění dopadů klimatických změn, transformace sboru a odolnost komunity.

Na tyto čtyři základní myšlenky můžete nahlížet takto: Jak snížíme znečištění, které způsobuje změnu klimatu (zmírnění dopadů)? Jak můžeme posilovat a upevňovat naše komunity (odolnost komunity) tak, aby to bylo v souladu s úctou a důstojností ke všemu živému a zároveň to pomáhalo odbourávat rasismus a systémové nerovnosti (spravedlnost)? A jak to můžeme dělat způsobem, který zlepší naše vzájemné vztahy a přinese pozitivní změny do našich sborů (odolnost komunity)? To je podstata programu, ale je toho víc!

Program Green Sanctuary 2030 se rozvinul. Můžete nám tuto cestu popsat a říct i to, jaká je dnešní situace?

Program Green Sanctuary oslavuje 35. výročí. Když byl v roce 1989 spuštěn, jeho cílem bylo

posílit důraz na sedmou unitářskou zásadu – úctu k propojenosti veškerého života – a učinit ji centrálním prvkem pro členy, sbory i celou organizaci.

Program byl ve své době průkopnický a patřil k prvním environmentálním programům založeným na víře, nebyl-li vůbec prvním. Inspiroval při vytváření jejich vlastních verzí i další církevní společenství, například Disciples of Christ.

V roce 2020 představila reverendka Karen Brammer, dlouholetá koordinátorka programu Green Sanctuary, novou iniciativu nazvanou Green Sanctuary 2030: Mobilizace pro klimatickou spravedlnost. Tento program vyzývá sbory, aby kladly důraz na spravedlnost při snižování škodlivých emisí a předcházely nejhorším dopadům klimatických změn. V současné době prochází dalšími úpravami, aby byl ještě přístupnější a snáze realizovatelný pro všechny sbory.

Klimatická spravedlnost je propojená s dalšími oblastmi spravedlnosti – změna klimatu má totiž stejné příčiny jako jiné formy útlaču, proti nimž tak usilovně bojujeme.

Program Green Sanctuary 2030 nabízí sborům ucelený rámec, který spojuje technologická řešení klimatické krize s morální odpovědností snižovat škody a budovat pečující a odolné komunity.

Proč by se sbory měly snažit získat akreditaci do programu Green Sanctuary 2030?

Už nepoužíváme pojem „akreditace“. Mnoho sborů získalo akreditaci už na začátku 21. století, tedy před více než dvaceti lety.

Ačkoliv byl program Green Sanctuary bezpochyby přínosný, jeho náročnost vedla některé týmy k vyčerpání. Jeden sbor mi popsal svou zkušenost takto: „Pracovali jsme roky na tom, abychom získali akreditaci, a když jsme ji konečně dostali, naše klimatická činnost téměř ustala. Bylo to, jako bychom získali diplom, ale pak už se svému oboru nevěnovali.“

Brala jsem vážně zpětnou vazbu od sborů, které si stěžovaly na složité papírování a velké nároky programu. Jeden člověk mi dokonce řekl: „Nemůžu se dočkat, až se zbavím téhle administrativní zátěže, abych se mohl konečně věnovat skutečné práci.“

Rozhodně nechci, aby lidé měli při zapojení se do programu, který je tak smysluplný a důležitý pro klimatickou spravedlnost, takový pocit. Proto jsem si dala za cíl celý proces přepracovat tak, aby byl pro týmy lépe zvládnutelný, a zároveň zachovat jeho důležitost a účinnost.

Nadále si vážíme práce všech sborů, které v minulosti získaly akreditaci, ale naléhavost klimatické krize vyžaduje neustálé úsilí. Každý rok je třeba závazek ke klimatické spravedlnosti prohlubovat a posilovat odolnost našich komunit. Přijali jsme proto široký a vizionářský přístup, který nám pomůže překonávat výzvy a posilovat náš společný závazek. Chceme, aby

se unitářské sbory každým rokem zlepšovaly v této důležité práci.

V rámci aktivity UU Climate Justice Revival vyzveme všechny sbory, aby znovu posílily své zapojení do aktualizovaného procesu Green Sanctuary. Nově oceňujeme sbory tehdy, když prokážou významný a smysluplný přínos v každé ze čtyř klíčových oblastí klimatické akce. Unitářské sbory mohou – a měly by – získávat toto uznání každý rok.

Jak mohou sbory lépe reagovat na změny klimatu a stát se odolnějšími?

Prvním krokem je zapojit se do komunity Green Sanctuary 2030! Každý měsíc pořádáme setkání, kde si mohou unitářské sbory vyměňovat zkušenosti, vzájemně se podporovat a učit se, jak efektivněji prosazovat klimatickou spravedlnost.

Vedle programu Green Sanctuary 2030 pomáhá iniciativa Create Climate Justice hnutí Side With Love budovat svět bez fosilních paliv, kde je čistá energie základním lidským právem a kde mohou všechny komunity prosperovat.

Propojováním duchovní inspirace, vzdělávání, rozvoje dovedností, vedení a aktivismu vytváříme prostor pro sdílené učení, vzájemnou podporu a společné kroky. Pomáháme unitářům odmítnout škodlivé a vykořisťující systémy a nahrazovat je odvážnými, na víře založenými klimatickými iniciativami.

Jak vznikla myšlenka prvního ročníku setkání UU Climate Justice Revival, které se bude konat v září, a jaké má cíle?

Koncept „Představme si budoucnost spo-

„Klimatická spravedlnost je propojená s dalšími oblastmi spravedlnosti – změna klimatu má totiž stejné příčiny jako jiné formy útlaču, proti nimž tak usilovně bojujeme.“

(Foto

© pixabay.com.)

„Klimatická spravedlnost je otázkou průsečíku různých forem spravedlnosti a nelze ji řešit izolovaně.“

(Foto

© pixabay.com.)

lečně: Od éry vyčerpávání ke spravedlivější budoucnosti“ vznikl s cílem odstranit umělé bariéry, které oddělují klimatickou spravedlnost od dalších důležitých témat pojících se se spravedlností.

Skupiny zaměřené na sociální spravedlnost vnímají příliš často klimatickou otázku jako něco odděleného – a někdy dokonce v rozporu s jinými prioritami, například s úsilím o rasovou spravedlnost. Ve skutečnosti jsou však tyto oblasti úzce propojené. Klimatická spravedlnost je otázkou průsečíku různých forem spravedlnosti a nelze ji řešit izolovaně.

Během setkání Revival se budou účastníci zapojovat do dialogů, které posílí jejich schopnost jednat, prohloubí vztahy, propojí různé perspektivy a podpoří společnou představu, jak naplánovat udržitelnou budoucnost. Program zahrnuje aktivity pro všechny generace, včetně mezigeneračních rozhovorů, společných bohoslužeb a akcí na podporu aktivismu.

Zprávy o zhoršující se klimatické krizi mohou působit skličujícím dojmem. Proč by se však unitáři měli i přesto zasazovat o klimatickou spravedlnost?

Když začneme bojovat proti klimatické změně nejen technologickými inovacemi, ale

také podporou silných a odolných komunit, mohou se dít úžasné věci.

Mluvíme o „proměně našich komunit skrze klimatickou spravedlnost“, protože propojení klimatických opatření se spravedlností má skutečně transformační dopad. Čím lépe pochopíme, že klimatická krize je úzce spjata se systémovým útlakem, tím více budeme schopni vnímat její složitost – a tím se nám otevře širší spektrum možných řešení.

Když rozšíříme svůj pohled na to, jak na klimatickou změnu reagovat, můžeme společně vytvářet svět, ve kterém mohou prosperovat všechny komunity.

Rachel Myslív je odbornicí na klimatickou spravedlnost. Od roku 2022 působí jako první plnohodnotná strategička pro klimatickou spravedlnost ve společenství Unitarian Universalist Association (UUA). V této roli se zaměřuje na organizaci a mobilizaci komunit s cílem vytvořit svět bez fosilních paliv a škodlivých extraktivních systémů, kde čistá energie je považována za lidské právo a všechny komunity prosperují. Její práce klade důraz na propojení klimatické spravedlnosti s dalšími oblastmi sociální spravedlnosti, jako jsou ekonomická a genderová rovnost.

Přeložila Kateřina Höferová.

Kombinování zeleniny

Jitka Nováková

Nová sezona je tady – poskytnu vám tedy pár „pěstovacích“ rad. Pokud máte rádi chuť čerstvé zeleniny, pak jsou vám určeny, ať máte to štěstí, že využíváte pro pěstování záhonu, nebo třeba jen balkon pro pár květníků. Pěstování zeleniny se věnuji už od dětství a ráda zkouším různé kombinace tak, aby to bylo pestré, krásné a rostliny spolu vzájemně prospívaly.

„Klidně vše zkombinujte do jednoho prostoru, když bude výsadba hustá, můžete baby zeleninu jíst celou i s natí.“ (Fotografie z archivu autorky.)

Při pěstování na balkoně si nejdříve ověřte u správce budovy, zda unese i velké nádoby s hlínou, protože po zalití váží opravdu hodně, nebo jestli zůstanete pouze u bylinek a listové zeleniny, které nejsou tak náročné na prostor. Severní strana je vhodná pro zeleninu náročnou na vláhu, jako je listová a kořenová zelenina (saláty, mrkve, řepy, pažitka), jižní, horká strana je vhodná pro teplomilnou zeleninu, jako je paprika,

lilek, rajče, cuketa, fazole. Pokud si chcete usnadnit zalévání, můžete k rostlinám zapustit keramické nádoby známé jako OLLA, které vláhu dodávají postupně. Šikovní kutil je zvládne vyrobit i z obyčejných hliněných květináčů.

A už můžeme jít na konkrétní rady. Do připraveného záhonu nebo větší nádoby (třeba zednického kalfasu) přidám kompost. Ten totiž snesou i rostliny, které nejsou tak

náročné na výživu, jako jsou saláty, špenát, fazole, hrášek nebo mrkev. K náročnějším rostlinám, jako jsou cukety, dýně, lilky, rajčata, celer nebo květák, potom přidávám přímo třeba Hnojík (hnojivo z hmyzího trusu, které nesmrdí). Vybírejte i podle množství světla a tepla, které budou mít rostliny k dispozici. Na jaře lze začít se špenátem, ředkvičkami, saláty, hráškem či kedlubnami. Sazeníčky salátu nebo kedluben se brzy zjara prodávají na různých místech, v Praze třeba v Holešovické tržnici. Špenát, ředkvičky nebo předem namočený hrášek se vysévají přímo do země. Klidně vše zkombinujte do jednoho prostoru, když bude výsadba hustá, můžete baby zeleninu jíst celou i s natí. Třeba miniředkvičky i s lístky jsou výborné v salátech nebo jako ozdoba jídla. Salátům se dají otrhávat jednotlivé lístky a zase postupně dorůstají, mladé lístečky hrášku chutnají výborně. Pokud by hrozil mráz, přikryjte vše bílou netkanou textilií, udrží u rostlin teplo a ochrání je. Až hrášek poporoste, dejte k němu oporu. Já používám větvičky buď z prostříhu stromů a keřů, nebo z velikonoční dekorace, která už dosloužila.

Po posledních mrazech, v půlce května, můžete přidat rostliny, které pak plodí celé

léto. Jedna kombinace je třeba cuketa, slunečnice, zelené fazolky a pro krásu a ochranu aksamitník neboli afrikán. Další možností je rajče, bazalka, mrkev, měsíček, česnek a po sklizni mrkve třeba kadeřavá kapusta. Nebo červenou řepu zkombinujte s koprem, zelenými fazolkami a rozmarýnem. Ke konci sezony, v srpnu, můžete na záhony opět vysít ředkvičky, špenát, zimní saláty, polníček a hrášek na výhonky.

Nebojte se kombinací, držte se jen zásady, aby si rostliny vzájemně nestínily, tj. střídání nižších a vyšších rostlin. Také pozor na konkurenci v oblasti kořenů, tj. kombinujte hluboce a mělce kořenicí rostliny. A ještě jedno upozornění: rostliny, které jsou spolu příbuzné, si navzájem berou živiny a přitahují stejné škůdce (například rajče a brambor, lilek a paprika, okurka a cuketa nebo dýně, košťáloviny navzájem).

Pokud už máte zasazeno, rady se budou hodit i příští rok. Ať vám to dobře roste, a kdybyste chtěli ohledně pěstování zeleniny poradit, stavte se v Komunitním centru Unitarie, Anenská 5, Praha 1 v době otevření permakulturní knihovny (každý sudý čtvrtek mezi 15. a 18. hodinou). Nově tam máme i semínkovnu plnou různých semínek zeleniny i květin.

Rostliny, které jsou spolu příbuzné, si navzájem berou živiny a přitahují stejné škůdce.

(Foto

© pixabay.com.)

Čas kolibříků

Matěj Čihák

Kolibřík letí přes požár s kapkou vody v zobáčku. Možná si ostatní zvířata klepou na čelo, ale on dělá, co může. A co můžeme dělat my, když se planeta otepluje, lesy mizí a smutek ze světa v nás bobtná? Jak neztratit naději tváří v tvář neodvratnému? Jak se smířit, a přitom neotupět? Možná jsme vstoupili do času kolibříků – těch, kteří vědí, že jejich úsilí samo o sobě nestačí, ale přesto ho nevzdávají.

2021

„Před pěti lety se téměř 200 států včetně České republiky zavázalo v Pařížské dohodě, že udrží globální průměrné oteplení pod hranicí 2 °C a pokud možno i pod hranicí 1,5 °C, kterou někteří vědci uvádí jako zlomovou. Aktuálně jsme už globálně překročili 1,2 °C a v České republice dokonce 2 °C od roku 1960.“¹

„Za současného fungování jsme na cestě k oteplení o 3 až 5 °C do roku 2100 – tyto teploty jsou naprosto [...] neslučitelné s existencí organizované globální civilizace.“²

2025

„Spojené státy se vyvážou z Pařížské dohody o klimatu k 27. lednu 2026. Podle agentury Reuters to oznámila OSN poté, co Washington o odchodu formálně informoval jejího generálního tajemníka Antónia Guterrese. O odstoupení USA od klimatické dohody rozhodl nový americký prezident Donald Trump před týdnem v pondělí, a to jen několik hodin po složení prezidentské přísahy.“³

KLIMASMUTEK

V roce 2024 vyšla v nakladatelství Host kniha Jitky Holasové s názvem *Klimasmutek: Vnitřní dovednosti do časů krize*. Jitka Holasová je novinářka, psychoterapeutka a vysoce citlivý

1 Adéla Hrdličková, Varování IPCC, *Tvůrčí život* 2021/5, Praha: NSČU, s. 98.

2 Adéla Hrdličková, Varování IPCC, *Tvůrčí život* 2021/5, Praha, NSČU, s. 99.

3 <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/usa-se-podle-osn-vyvazou-z-parizske-dohody-o-klimatu-k-27-le/r~eb154706dd9c11efbf960cc47ab5f122/>

Kniha Jitky Holasové s názvem *Klimasmutek: Vnitřní dovednosti do časů krize* vyšla v nakladatelství Host v roce 2024. (Fotografie z archivu autora.)

člověk. Kniha mě na první pohled něčím zaujala, ale řekl jsem si něco jako „knih už mám dost, a tohle bude určitě smutné“. Po několika měsících ke mně však přišla znovu, ani nevím jak. Na jejím základě vznikl i tento text. Zabývá se tématem klimasmutku, což je autorčin termín – podle mě výstižnější a básnivější –

„Změny počasí,
změny v množství
a typu vegetace,
změny v chování
zvířat, změny
v chování ostatních
lidí na celém
světě – to všechno
nás nemůže
neovlivňovat.“

(Foto

© pixabay.com.)

pro environmentální žal (anglicky environmental distress). Kniha nabízí devět vnitřních dovedností, které je dobré si do doby dnešní i doby přicházející osvojit. Obejmout bolest. Všímavost. Bytí v lese. Potkat stín. Digitální hygiena. Citlivost. Sprádání komunit. Spirituální gramotnost. Návrat do těla.

„Jedná se o velmi komplexní reakci lidí na klimatickou krizi, ničení životního prostředí, potažmo na život ve společnosti odpojené od přírody okolní i vnitřní. Může se projevat jako žal nebo smutek, ale i jako vztek, úzkost, deprese či únava. Často zahrnuje více z vyjmenovaných projevů, které se střídají nebo prolínají. Protože environmentální krize a z ní plynoucí ‚klimasmutek‘ jsou situace zasahující člověka na všech rovinách – fyzické, emoční, mentální i spirituální – žádají si rovněž celostní, holistické řešení.“⁴

TĚLO

Často si říkám, jestli nechápeme klimasmutek příliš úzce. Něco se mění v atmosféře. Něco visí ve vzduchu. Změny počasí, změny v množství a typu vegetace, změny v chování zvířat, změny v chování ostatních lidí na celém světě – to všechno nás nemůže neovlivňovat. Řekl bych, že klimatickou situaci jsme psychosomaticky zasaženi všichni. Ekopsychologové dnes hovoří o „kolektivním pretraumatu“. Nic nejde oddělit od ničeho, všechno souvisí se vším. Možná do klimasmutku patří i emoční soužení

z válek, z násilí na ženách, z útisku queer lidí, z dětských traumat, z přemíry informačního a digitálního smogu, z duchovní vyprahlosti, z nedostatku lásky.

Možná že vymírání druhů nepostihuje jenom ty, kteří se o ně zajímají a které to vědomě trápí. Možná se s každým vymřelým druhem mění něco v zemské auře, jako by se rozšířila prasklina na skořápce našeho spolubytí. Klimasmutek nejen jako vědomý, ale především nevědomý faktor. Klimasmutek na tělo. Klimasmutek pod kůží. Klimasmutek do morku kostí. Komplexní holistický zážitek utrpení a soucitu, zániku a transformace, smutku a naděje, první mýtus o „konci světa“ (tak, jak ho známe), který můžeme prožívat nejen na oltářních obrazech, ale také ve vlastních snech, nočních i denních.

„V myslích některých se nevyslovený smutek spíš zavrtil ještě hlouběji do stínu. Nevidí na něj a nejsou s ním v kontaktu, nevylučuje to však jeho živost a váhu, kterou je může uvnitř tlačit jako kamínek v botě.“⁵

MÍSTO

Naše místo v lese už není. To místo, kde jsem se díval do hlubin sebe i vesmíru. Kde jsem se potkal s Andělem. Které mě spojilo s mými přáteli. Kde bylo ohniště ve tvaru srdce. A šumící koruny stromů, které mi beze slov vysvětlily, jak funguje jejich provázaná síť. Ted' jsou všechny stromy pryč. Místo už není místo. Kůrovec.

⁵ Jitka Holasová, *Klimasmutek: Vnitřní dovednosti do časů krize*. Brno: Host 2024, s. 11.

„Kolik ptáků zabijí
výbuchy šrapnelů?
Jak reagují
na střelbu? Mají
se kde ukrýt?“

(Foto

© pixabay.com.)

Přijímám tu informaci s naprostým klidem. Jsem tak bezcitný, tak apatický? Nebo jsem tak silný? Obranný psychický mechanismus?

Nové místo je jen o kousek dál. Hlouběji v lese. Ale v noci se tam občas ukazují nějakí lidé, co tam byli předtím, říkála kamarádka. Nejspíš je to bývalé pohřebiště. Germánské? Keltské? Starší? Straší? Pravěk byl v téhle zemi nedávno.

V Praze, před okny mého bytu: další pokácený strom. Kůrovec. Bude teď aspoň líp vidět do silnice na jezdící autobusy. Otevře to horizont. Je vidět až na Bílou Horu. Zvláštní pocit. Hučení pily bylo jen pár hodin. Teď je tam pařez.

„Žiješ prostě v divočině náky civilizační, která je rozbitým zrcadlem tý divočiny skutečný.“⁶

STEPNÍK

Sedíme na suché trávě v Prokopském údolí. Nedaleko hradiště Děvín. Toho, kde za onoho času, za Dívčí války, bylo hradiště vzbouřených žen. Po noze běží červený pavouk s černými tečkami. I když trpím arachnofobií, nelekám se. Tenhle mi nevadí. Je malý. Pěkný. A neznámý. Nikdy jsem takového pavouka neviděl. Fotíme si ho. Po chvíli mizí v trávě.

Prý to byl vzácný stepník, řekl významný český arachnolog, který fotku viděl. Stepník, jeden z mála jedovatých pavouků v českých zemích. Měli jsme štěstí, že jsme ho viděli. A já měl štěstí, že mě nekousl. Prý hledal samičku k páření.

POLE

Procházím se v polích kousek za Prahou. To, po čem jdu, je širší než polní cesta, ale málo pevné na to, aby se to dalo nazvat silnicí. Vidím povalující se špinavé plastové lahve. Plechovku od piva. Budu si kazit procházku tím, že tohle budu sbírat a nosit v ruce? Fuj. Vždyť tím stejně nic nezměním. Na to by přece měla být nějaká veřejná služba, která se o tohle postará.

Stejně to zvednu a odnesu do města, do popelnice. – Prostě nechci, aby to tam leželo.

KOLIBŘÍKOCÉN

„I kolibří čin v boji s klimatem se počítá. V knize Tomáše Hajzlara jsem se seznámila s bajkou o kolibříkovi, který se snažil pár kapkami vody v zobáčku uhasit požár. Ostatní zvířata si klepou na čelo a říkají: ‚Co blbneš? Vždyť to nemá cenu!‘ Ale kolibřík se na ně jenom podívá a řekne: ‚Dělám, co můžu.‘ Můžeme snad nazvat nastávající období časem kolibříků, kteří i přesto, že někdy cítí bezmoc, nepřestávají doufat.“⁷

MUŠKY

Už několikátý rok v řadě se snažím ve své domácnosti zavést koš na bioodpad. Přece nebudu vyhazovat do směsného koše něco, co se v přírodě snadno rozloží. Už několikáté léto se následkem toho potýkám s invazí otravných mušek octomilek. Po dlouhém vnitřním zápase se rozhodnu je vyhubit, pozabíjet. Luxuji je vysavačem,

6 <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12252654329-dzungle-placht/bonus/45407/>

7 Jitka Holasová, *Klimasmutek: Vnitřní dovednosti do časů krize*. Brno: Host 2024, s. 14.

„Vidím ten pestrý podmořský život a krásné, inteligentní tvory, kteří ho obývají. Jenže něco je špatně. Všude je plno plastu.“

(Foto

© pixabay.com.)

v něčem mě to baví, probouzí to pocit lovců, je to jako počítačová hra, střelka. Zároveň si celou dobu kladu otázku: Je to správné? Mám právo připravovat tyto bytosti o život? Co cítí a co necítí octomilka? Prožívám smíšené pocity.

Vynáším koš s bioodpadem. Kousek od baru je hnědý kontejner. Nevím, komu patří. Kdo je a kdo není oprávněný do něj vyhazovat odpad. Neřeším to. Dělam správnou věc, tak co. Jednou se na koši objevil zámek. Už ho neotevřu. Dál to neřeším, opět vyhazuji veškerý bioodpad do směsného.

PTÁČCI

Táňa stojí v parku, obklopená hejnem drobných ptáčků. Jsou to sýkorky. Táňa umí ptačí řeč. Stejně jako moje máma. Proto se jí ptáčci nebojí. Jeden jí sedí v otevřené dlani a zobe zrní. V druhé ruce drží Táňa mobil, fotí ptáčka a dává to na Instagram. Jen o několik kilometrů dál severně se k městu valí kolony ruské armády. Nikdo zatím neví, že až do parku, kde jsou ptáčci, nedojedou. Kolik ptáčků zabijí výbuchy šrapnelů? Jak reagují na střelbu? Mají se kde ukrýt? Vědí, že jim hrozí nebezpečí?

Ptáčci na mém parapetu zobou slunečnicová semínka. Na ruku mi nejdou. Kdysi zobali i z ruky, cítil jsem se jak František z Assisi. Ale něco se změnilo, už se mě zas bojí. Jsem rád, že se bojí jenom mě a nemusí se bát bomb. Aspoň zatím.

MOŘE

Ležím na podlaze ve svém oblíbeném prostoru v Praze. Dnes tu uctíváme naši milovanou Matku, velkou Královnu moří. Vizualizace. Zavřu oči. Pozoruji dech. Bojím se bolesti ve svém těle. Není intenzivní, spíš se uvolňuji. „Představte si moře.“ Jsem tam. „Představte si, jak k vám připlouvá delfín, velryba nebo jiný podmořský tvor.“ Vidím ten pestrý podmořský život a krásné, inteligentní tvory, kteří ho obývají. Jenže něco je špatně. Všude je plno plastu. Odporného, hnusného čehosi, co tam nepatří. Překáží. Špiní. Pokrývá. Zamotává. Škrtí. Dusí. Rdousí. Trápí. Zabíjí. Ty překrásné přátele, kteří si se mnou chtějí přijít popovídat. Ale nemůžou. Želva ani delfín. Oba mají na hlavě plastový pytlík. Takový, jakých mám doma fůru. Leží to i na zbytcích korálových útesů. Dno moře je rozryté od těžby a další bezohledné lidské činnosti. Chce se mi plakat, zaplavuje mě smutek, že něco krásného, kam jsem se chtěl schovat, je místem zničení a bolesti. Ale nedaří se mi plakat. Poprvé v životě si uvědomuji a přiznávám, že i mě drtí environmentální žal.

Ve zprávách se objevují informace, že v důsledku ruského útoku na Ukrajinu zemřelo v Černém moři již přes devadesát tisíc delfínů.⁸

⁸ <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/ruska-agrese-ma-na-svedomi-desetitisice-delfinu-353926>

EKOSOFIE

Je rok 1973 a norský myslitel Arne Naess pokládá základy tzv. hlubinné ekologie (anglicky deep ecology). Rozlišuje ekologii mělkou, která se snaží problémy pouze řešit, a ekologii hlubinnou, která hledá podstatu problémů, jejich základní schémata. Hlubinná ekologie zjišťuje, že ekologická devastace, které se člověk na přírodě (a tím pádem i sám na sobě) dopouští, není důsledkem pouze nějakých věcných chyb, ale způsobují ji bytostné postoje, které člověk vůči přírodě zaujímá. Z těchto postojů pak ty věcné chyby plynou. Člověk není přírodě nadřazen v žádném slova smyslu. Je její nedílnou součástí. Nejde o to být na přírodu hodný, nakládat s ní šetrně nebo „chodit do přírody“. Je třeba si uvědomit, že přírodou jsme. Hlubinná ekologie odmítá dualitu „já versus svět“. Je jenom jedno velké „já“, které zahrnuje mě i svět. Ekosystém jako všechno. Já jako ekosystém.

Naess říkal, že kromě ekologie potřebujeme i ekofilozofii (tak sám nazýval svůj myšlenkový systém), ale především ekosofii. Ta nám chybí nejvíce. Ekologie je racionální vědění o životním prostředí. Ekofilozofie je hluboké přemýšlení o životním prostředí. Ekosofie („sofia“ je řecky „moudrost“) je cosi jako základní hodnotový systém, hlubinný postoj, emoční naladění a přímé duchovní zření, na jehož základě se člověk orientuje a chová ve svém životním prostředí. Zatímco ekolo-

gii můžeme (a máme) studovat a zkoumat, o ekofilozofii můžeme (a máme) přemítat a diskutovat, ekosofie je něco jako bytostný základ, z něhož bezprostředně vychází naše každodenní (ne)jednání. A také to, jak sami v sobě svoje ekologické umístění prožíváme. Právě ekosofie je to, co by měl člověk rozvíjet a kultivovat. Právě ekosofie je to, co by mělo duchovní společenství rozvíjet a kultivovat.

Na myšlenkový a citový vektor Arneho Naesse navázali další myslitelé a myslitelky, kteří bývají řazeni k hlubinné ekologii. Bill Plotkin. Thomas Berry. David Abram. Gary Snyder. Freya Matthews. Andreas Weber.

O knihách Billa Plotkina a Garyho Snydera máme recenze v *Tvůrčím životě*, v čísle 2021/2 (Plotkin) a v čísle 2024/5 (Snyder). Sborník textů sestavený Jiřím Zemánkem je zrecenzován v čísle 2023/1.

2051

Sedím v Unitarii, v Čapkově sále (stále se tak jmenuje!), je tu příjemný chládek. Ale ze všeho nejpříjemnější je být obklopen všemi těmi skvělými lidmi. Hlavně že je tu tolik mladých lidí. Všichni ti muži, ženy i ostatní, kteří se tu v tenhle nedělní podvečer sešli. Shromáždění se konají v podvečer. Tím se míní kolem dvacáté hodiny večerní. Všichni vědí, že v létě by to v dřívější hodinu bylo nebezpečné. Hlavně pro starší lidi, jako jsem já. Tedy, zrovna já jsem si na vedra celkem zvyknul. Zvyknul jsem si, že

„Každý z nás za těch velkých změn (nikdo tomu dnes neříká ‚katastrofa‘ nebo ‚krize‘) někoho ztratil. Ať už blízké lidi, nebo třeba oblíbenou studánku nebo les.“

(Foto
© pixabay.com.)

je v září v Praze přes 40 °C ve stínu. Ale k večeru, kdy teplota klesne i pod 30 °C, je to přece jen lepší. Já zase nejvíc trpím v těch zimních dnech, kdy z ničeho nic udeří mrazivý vítr ze severu a je hluboko pod nulou. Trvá to většinou jen pár dní, ale to se radši snažím nevycházet.

Někdo z mladých se prohrabával starými *Tvůrčími životy* a našel můj článek Čas kolibříků. Společně se mu smějeme. A pak si o něm povídáme. Zase o tom všem mluvíme. Jak jsme my ve 20. a 30. letech propadali úplně zbytečné beznaději. Jak jsme si mysleli, že život bez le-tadel a bez tropického ovoce bude „konec světa“. Jak jsme se báli moc a dělali málo. Ale hlavně, že jsme sami sebe i ostatní kvůli tomu zbytečně obviňovali, místo abychom se radovali ze života. Protože radost je přece to, co se nesmí ztratit. Radost je to, co nás nakonec zachránilo. To už dneska ví každý.

Radost je, když se k nám jednou za pár let po několik měsíců trvající cestě dokodrcá nějaký host od unitářů třeba z Anglie, nebo dokonce z Ameriky. To ho pak několik dní hostíme a povídáme si. Víme o sobě. Vezmeme ho samozřejmě na Místo truchlení, protože bez vědomí a přijetí smutku by radost nemohla být skutečná a živoucí. Za všechny ty lidi, druhy i ekosystémy, kteří tu velkou změnu nepřežili. Každý z nás za těch velkých změn (nikdo tomu dnes neříká „katastrofa“ nebo „krize“) někoho ztratil. Ať už blízké lidi, nebo třeba oblíbenou studánku nebo les. I na studánku nebo les se dnes pohlíží jako na „někoho“, je to plně zažité v jazykovém úzu a já pořád těm mladým nedokážu vysvětlit, že to bylo za nás jinak. Že se někdo od někoho odděloval, nad někoho nadřazoval. A že jsme tomu měli přizpůsobený i jazyk. Kroutí nad tím hlavou a smějí se. A já taky. A jak jsme se pořád o něčem dohadovali, přeli. Dnes je to tak jasné, vždyť je To všude a ve všech a všichni dýcháme radostným dechem života. Radostí, která zahrnuje i neutrální klid i smutek i všechno.

Je to tu fajn. Dřív bych neřekl, že budu chodit do Unitarie i v roce 2051 a cítit se tu tak dobře, víc než kdy dřív. Ale teď už budeme muset jít. Povídání, zpívání a mlčení (dřív se tomu říkalo „shromáždění“, dnes už tomu ani nijak neříkáme, žijeme tak pořád) má svůj

čas, ale důležitou součástí je taky péče o naši komunitní zahradu. Sdílíme ji se sousedy na Anenském poličku. Kdysi se to jmenovalo Anenské náměstí. Dokonce tam kdysi stávala auta! To připadá mladým nejtípnější. Auta ve městě. Neumí si představit, že byla všude.

Každopádně, ode dneška už nikdo z nich neřekne 20. a 30. letům jinak než „čas kolibříků“. I když jsme dělali tolik divných věcí, co jsme dělat neměli, a nedělali tolik evidentních věcí, co jsme dělat měli, přesto si v jejich očích zasloužíme obdiv. Nevzdali jsme to a dál jsme dělali to, co jsme mohli, jako ten kolibřík z bajky.

ZDROJE TIŠTĚNÉ

- Jitka Holasová, *Klimasmutek: Vnitřní dovednosti do časů krize*. Brno: Host 2024.
- Kristýna Ledererová Kolajová, Bill Plotkin: *Příroda a lidská duše, Tvůrčí život*, roč. 10, 2021, č. 2, s. 107–108.
- Adéla Hrdličková, Varování IPCC: Planeta se nebezpečně otepluje. *Tvůrčí život*, roč. 10, 2021, č. 5, s. 97–99.
- Sebastian Prax, Vše kolem mne jako já žije, cítí..., *Tvůrčí život*, roč. 12, 2023, č. 1, s. 84–87.
- Kristýna Ledererová Kolajová, Gary Snyder a jeho Praxe divočiny, *Tvůrčí život*, roč. 13, 2024, č. 5, s. 78–79.

ZDROJE INTERNETOVÉ

- USA se podle OSN vyvážou z pařížské dohody o klimatu k 27. lednu 2026, Aktuálně. cz. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/usa-se-podle-osn-vy vazou-z-parizske-dohody-o-klimatu-k-27-le/r~eb-154706dd9c11efbf960cc47ab5f122/>
- Džungle Placht (Trailer), Česká televize. Dostupné z: <https://ceskatelevize.cz/po-rady/12252654329-dzungle-placht/bonus/45565/>
- Ruská agrese má na svědomí desetitisíce delfínů, Česká televize. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/ruska-agrese-ma-na-svedomi-desetitisice-delfinu-353926>
- Matěj Čihák, Klimasmutek, Náboženský infoservis. Dostupné z: <https://info.dingir.cz/2025/02/klimasmutek/>

Viriditas – živoucí síla v nás a kolem nás

Kristýna Ledererová Kolajová

Naše obec, Obec širšího společenství, již od roku 2011 věnuje část svých aktivit víceletým tematickým, zpravidla dvouletým projektům. Jejich téma pak pro dané období určitým způsobem zastřešuje a propojuje velkou část našich programů i edičních počinů.

Letos jsme započali projekt Viriditas. Jeho název je latinským označením pro zeleň (viridis – zelený), ale také životadárnou sílu, svěžest. Hezké na tom termínu je, že se úplně přesně a v jediném významu přeložit nedá. Je v něm skryto hodně symboliky. V tomto pojetí, jak my mu rozumíme a jak jsme si ho pro tento projekt vypůjčili, má v podstatě vystihovat duchovní rozměr naplněného tvůrčího žití v souladu s přírodním světem, jehož jsme součástí, a zároveň v souladu s duchovním, nebo chcete-li božským životadárným principem, který jej prostupuje. Kořeny téhle myšlenky se vyskytují například již v díle benediktinské abatyše a mystičky Hildegardy z Bingenu z 12. století. My se k nim hlásíme téměř o tisíc let později a chceme posilovat duchovní vztah jedince i společenství k sobě navzájem i k přírodě. V praktické rovině je nám při koncipování programů Viriditas prvotním vodítkem přírodní cyklus roku. Základním smyslem je umožnit účastníkům přirozený rytmus roku vědomě prožít, oslavit jeho přechody a uvědomit si paralely s životním cyklem veškerého bytí, včetně lidského. Nadstavbou je pak propojení s unitářskými principy, s unitářskou tradicí a dílem některých osobností, které ji formovaly.

Celý projekt má v podstatě tři hlavní oblasti, v nichž realizujeme jednotlivé programy.

Prvním a výchozím celkem jsou duchovní programy v krajině, které svým způsobem navazují na dlouholetý cyklus putování, jež naše obec pořádala. Tentokrát jsou však naše pobyty v krajině četnější, je jich osm během roku, a jsou na rozdíl od putování víc zaměřeny na pobývání, prodlévání v přírodě. Tedy na hlubší poznávání a prožití menšího území, spíše než na cestu nebo pouť. Během programu se pravidelně střídají

**Viriditas
– osm
unitářských
setkání
se Zemí**

„Celý projekt má v podstatě tři hlavní oblasti, v nichž realizujeme jednotlivé programy.“

(Fotografie z archivu OŠS.)

chvíle samoty s bytím v pospolitosti, sdílením, společným malým duchovním shromážděním a některými pro nás důležitými prvky liturgie, jako je například zapalování kalicha. Každý pobyt je navíc spojen s jedním z unitářských principů.

Na tato setkání, která jsou půldenní, o několik dnů později vždy naváže setkání pomocí Zoomu. To proto, abychom projekt Viriditas alespoň zčásti zpřístupnili všem, kteří o něj mají zájem, i těm našim členům a příznivcům, kteří se nemohou účastnit osobních setkání především z důvodů velkých geografických vzdáleností, jež naše členy bohužel dělí. Na těchto „zoomových“ setkáních pak formou určitého, specifického kruhu sdílení otevíráme znovu téma pro danou část roku – a myšlenky, otázky a úvahy, které zde vyvstávají, pak používáme v dalších segmentech projektu. Samozřejmě pro ty, kteří se pobytu účastnit nemohli, dáváme i určitou inspiraci, jak mohou takové setkání se s krajinou realizovat i sami nebo ideálně s někým blízkým ve svém vlastním okolí. Každé „zoomové“ setkání je nadto propojeno s životem a dílem vybrané unitářské

osobnosti, jež nějakým způsobem pozitivně přispěla k rozvoji péče o životní prostředí.

Dá se říci, že tak nenásilným způsobem připomínáme mladým i dospělým unitářům, že máme nějakou tradici a že i taková věc jako prodlévání v přírodě a osobní duchovní praxe může mít v naší unitářské tradici mnohem hlubší kořeny, než bychom třeba čekali.

A jaká jsou témata našich setkání? Vždy je nazýváme oslavou – tedy oslava navracení se světla a probouzení pramenů, oslava obnovy a klíčení, oslava rozkvetu a ohně, oslava očisty a léčivých sil, oslava vděčnosti a darů země, oslava pospolitosti, oslava nalézání kořenů. A celý cyklus v prosinci o slunovratu završí oslava návratu a odpočinku. Myslím, že se k nim výborně povedlo spárovat vždy jeden z našich principů, byť nikoli v přesném znění, protože to je v mnoha případech tvrdé a odosobněné, zatímco v programech Viriditas se bez výjimky snažíme akcentovat hlavně vztah a vzájemnost. Pokud vám jeden princip chybí, pak máte pravdu – je to ten z mého pohledu nejzásadnější, ačkoli se v současné podobě principů ocitl až na posledním místě: je to úcta k životu a přírodě, úcta k Zemi. Ta ovšem byla prvotním impulzem pro vznik celého programového cyklu, celý jej inspiruje, vede, prostupuje a zastřešuje. Není tedy třeba jí věnovat ještě nějakou dílčí část celého projektu.

Délka každého programu v přírodě je zhruba čtyři hodiny, z toho dvě a půl až tři hodiny věnujeme samotnému programu a závěrečnou část času potom máme vyhrazenou pro zvláštní tvůrčí dílnu – rovněž v přírodě, pokud to počasí alespoň trochu umožňuje (při prvním setkání jsme bez rozdílu věku zaujatě pracovali se štětcí, vodou a barvou ve dvou stupních nad nulou).

Tím se již dostávám k další oblasti programu, unitářským inspiračním kartám Viriditas. Úplně na počátku, zhruba před rokem, krystalizovaly mezi skupinkou členů obce dva nápady, které se následně tímto projektem podařilo propojit: prvním bylo věnovat jeden z letních táborů unitářských dětí a mládeže právě tématu viriditas a druhým myšlenka zkusit vytvořit cosi jako unitářské inspirační karty. Více z našich členů s takovými pomůckami ve svém osobním životě i při vedení programů pro druhé pracuje, ale jsou to samozřejmě věci z neunitářského prostředí, například

Ukázalo se, že bezprostředně po prožitém setkání s přírodním světem, které má formu trochu meditační a trochu společenskou: sdílecí, rituální i liturgickou, se vůbec nemusíme obávat nějaké ostýchavosti v tvůrčím projevu účastníků.

(Fotografie z archivu OŠS.)

emoční karty, Kamínky na cestu nebo Kamínky do dlaně (sama několik různých sad pravidelně využívám v podstatě při všech dětských programech, ať již unitářských nebo pro školní třídy v KC Unitaria). Proto jsme uvažovali nad tím, zda bychom nemohli vytvořit nějaké vlastní, unitářské karty, které by přiléhavěji odpovídaly našim potřebám.

Zpočátku se tato myšlenka zdála příliš smělá, neboť samotná výroba, tedy grafické zpracování a tisk takové sady karet, není levnou záležitostí (zejména v případě malého nákladu, který by pro nás připadal v úvahu), a co teprve výtvarné zpracování. Když jsme se ale tímto záměrem zabírali více a zvažovali různé možnosti, například pomoci si crowdfundingem nebo nějakou jinou formou „předplacení“ ze strany potenciálních zájemců, došli jsme k názoru, že je to vlastně projekt realizovatelný. Propočítali jsme, že bude stačit získat čtyřicet předplatitelů, aby byl celý projekt finančně samonosný (zaplatily by se vložené náklady) a nemuseli bychom ho platit z peněz obce. Setů karet však nakonec vydáme o něco více, aby si je měli možnost pořídit i případní pozdější zájemci.

Vytvořením této sady unitářských inspiračních karet (během dvou let jich vznikne celkem šedesát

čtyři) se navíc vědomě hlásíme k odkazu Norberta Fabiana Čapka a k jeho práci s denními hesly. Na kartách pozitivní afirmace hojně využijeme.

Zásadní v tomto projektu je, že nemá jediného autora, bude to kolektivní dílo. Zatímco naprostá většina inspiračních či meditačních karet, které se vyskytují na českém trhu, jsou z autorské dílny jednoho výtvarníka nebo umělce, tento náš projekt má namísto toho anonymní autorský tým. V souladu s důrazem na hodnotu společenství a týmovou práci (a rovněž podle mého oblíbeného motto anglicky mluvících unitářů „we are better together“, jsme lepší, když jsme společně) může spolupracovat na přípravě našich inspiračních karet v podstatě každý, kdo se do projektu Viriditas zapojí, děti i dospělí. Jedinou podmínkou je, že se dobrovolně zřekne svého autorství (včetně nároku na jakýkoli honorář) a je ochotný nechat svůj vklad jako jednu část tohoto společného díla. Samotné karty pak vznikají z akvarelů, které vytvářejí účastníci setkání Viriditas v přírodě na závěr každého pobytu.

Vytvořením sady unitářských inspiračních karet (během dvou let jich vznikne celkem šedesát čtyři) se navíc vědomě hlásíme k odkazu Norberta Fabiana Čapka a k jeho práci s denními hesly.
(Fotografie z archivu OŠS.)

Vyčleňujeme si na tuto aktivitu, jež vychází z artefietického přístupu k tvorbě, hodinu a půl času v závěru každého setkání. Zprvu jsme měli trochu obavy, jakým způsobem tuto, řekněme výtvarnou část programu pojmout: zda z toho účastníci nebudou trochu v rozpacích. Ale ukázalo se, že bezprostředně po prožitém setkání s přírodním světem, které má formu trochu meditační a trochu společenskou: sdílecí, rituální i liturgickou, se vůbec nemusíme obávat nějaké ostýchavosti v tvůrčím projevu účastníků. Vnímají zpracování svého akvarelu (protože všechny karty budou vytvořeny technikou akvarelu) jako naprosto přirozený způsob vyjádření toho, co prožili, co jim setkání nabídlo, i toho, co svou přítomností a aktivním vkladem sami nabídli ostatním včetně více než lidského světa kolem. Necháávají se svobodně vést svou myslí, duší, svými pocity i geniem loci míst, která jsme během setkání s přírodou prošli.

Přirozeně vznikne mnohem více akvarelových reflexí, než můžeme na karty použít. Přesněji řečeno, použijeme z každého setkání právě čtyři. Již první skutečně setkání Viriditas však ukázalo, že všechna vzniklá díla jsou nesmírně zajímavá! Rozhodli jsme se proto projekt takzvaně za po-

„Tábor bude letos na stejném místě jako vloni, v jižních Čechách u zříceniny hradu Pořešín.“
(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

chodu obohatit ještě o jednu součást, a to o každoroční předvánoční výstavu všech vzniklých akvarelů v KC Unitaria.

Po promyšlení celého projektu jsme se rozhodli karty připravovat dvojjazyčně, česky a anglicky. To proto, že u našeho předchozího podobného projektu, unitářského diáře, který tvořily především unitářské děti a mládež, se ukázalo, že mít všechny texty pouze české je značnou nevýhodou. O diář mělo zájem poměrně hodně anglicky mluvících unitářů, ale kvůli českým textům je jeho distribuce omezená pouze na české prostředí. U karet jsme se tomuto omezení chtěli vyhnout.

Je asi dobré rovněž uvést, k čemu se takový set karet hodí. Většina lidí myslím zná karty výkladové, s jejichž pomocí lze „předpovídat“ budoucnost, ty se ale od inspiračních (nebo se někdy lze setkat i s označením meditační) zásadně liší. V našem případě jsou karty spíše pomůckou pro chvíle, kdy pro sebe člověk hledá ztišení, reflexi, chce trochu poodstoupit od vlastních myšlenek a pocitů, změnit úhel pohledu. Otázky na zadní straně karet mohou uživatele směřovat k hlubšímu sebepoznání i práci na sobě. Vizualní vjem, téma i pozitivní afirmace z karet pomůže lépe formulovat myšlenky a pocity. Osobně se mi toto mnohokrát osvědčilo například ve skupinách dětí a mládeže, ale stejně dobře to může fungovat i v kruhu sdílení dospělých. Karty mohou být skvělým prostředkem, který sdílení podpoří, povzbudí člověka k tomu, aby ostatním pootevřel své nitro, dokáže „napovědět“, jak začít.

Mohou také navést k vědomějšímu prožívání dne, pobídnout k nacházení drobných radostí a potěšení ve světě a v neposlední řadě nabízejí

témata a hodnoty, které pozitivně posilují kvality života malých i velkých. Pracovat s nimi můžete sami i ve skupině, a to mnoha způsoby, není žádná předepsaná cesta.

Poslední ucelenou oblastí projektu Viriditas (která ovšem stála úplně na počátku celého projektu) je dvoutýdenní unitářský letní tábor dětí i mládeže. Již šestý, na jehož pořádání se naše obec ve spolupráci s Unitářskou akademií podílí. Téma Viriditas bylo původně vymyšleno v září loňského roku jako námět dalšího tábora. Přesně zapadá do koncepce těchto aktivit, jak je od roku 2019 tvoříme: jde nám o životadárnou energii, rozvíjení smyslu pro pospolitost, citu pro vzájemnou provázanost, o respektující a zdravé bytí, které chceme posilovat v nás i kolem nás, o pozornost věnovanou tomu, co nás přesahuje. Během těchto intenzivních letních pobytů bychom rádi prohlubovali vztah každého z nás k sobě samému a osobní spiritualitu, vztahy ke světu, a především vztah ke světu jako takovému, úctyplný a citlivý, ale zároveň velmi aktivní – prostě viriditas.

Tábor bude letos na stejném místě jako vloni, v jižních Čechách u zříceniny hradu Pořešín. Chcete-li, jste srdečně zváni na poslední den, který je již tradičně pojat jako den otevřených dveří a přístupný každému unitáři i našemu příznivci, který má o naše projekty zájem. Děti pro všechny připravují program i občerstvení a celý den bude zakončen slavnostním ohněm. A právě v rámci tohoto zakončení tábora proběhne také jedno ze setkání Viriditas. To, které je věnováno vděčnosti a darům Země a unitářskému principu pomoci druhým.

Těším se, že se během některého programu Viriditas setkáme!

V našem případě jsou karty pomůckou pro chvíle, kdy pro sebe člověk hledá ztišení, reflexi, chce trochu poodstoupit od vlastních myšlenek a pocitů.
(Fotografie z archivu OŠS.)

Humanismus v proměnách času – kniha Sarah Bakewellové

Ruth Jochanan Weiniger

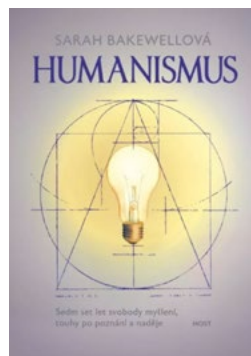
Když se ve větě objeví slovo „humanismus“, „humanistické“ nebo „humanisté“, může to znamenat ledacos, podle toho, kdo ji říká a proč. Od přihlášení se k masarykovské tradici (vždyť Masaryk napsal knihu *Ideály humanitní!*) přes posměšek za přílišnou „měkkost“ anebo váhavost až po nadávku označením třeba „sluníčkáři“ nebo „pražská kavárna“. Literární vědci, kunsthistorici a filozofové se zase mohou přit o to, co patří do takto označeného období. A ti, kdo se zabývají současnými myšlenkovými trendy, si lámou hlavy, do jaké míry jsou dnešní humanisté (zvláště ti organizovaní) vlastně bojovní ateisté, stoupenci určitého proudu New Age nebo co vlastně... Prostě je v tom „brajgl“!

A vždycky tak trochu byl, jak ukazuje kniha *Humanismus* (v orig. *Humanly Possible*) britské autorky Sarah Bakewellové, která vyšla loni v nakladatelství Host. Ukazuje, co všechno lze označit za humanismus a proč. Podtitul *Sedm set let svobody myšlení, touhy po poznání a naděje* ukazuje, že autorčin postoj není nezaujatý: sama stojí na straně mnoha osobností a skupin, které se hlásily či hlásí k nějaké podobě humanismu. Zaměřuje se především na Evropu, vždyť sám pojem humanismu je bytostnou součástí evropské myšlenkové a kulturní výbavy. Alespoň okrajově se jí však daří ukázat i paralely z tak dalekých oblastí, jako jsou Čína nebo Afrika.

A proč tu tlustou knížku (asi 396 stran s ilustracemi) vlastně číst? Protože je to cesta, jak si čtivou formou udělat pořádek v tom, co všichni už trochu známe, ale tak nějak útržkovitě a chaoticky. A přidá i leccos, co nás zatím míjelo, o čem jsme vůbec netušili. A hlavně proto, že až zas uslyšíme poznámku typu „nojo, to je samej humanismus, ale...“ – budeme vědět, z čeho ta poznámka vychází, co (správně či mylně) předpokládá a v čem se (možná) mylí. Budeme mít jasno, k čemu se hlásíme, nebo co odmítáme – a taky proč. A budeme schopni porozumět i současným „kulturním válkám“,

Kniha *Humanismus* (v orig. *Humanly Possible*) britské autorky Sarah Bakewellové, vyšla loni v nakladatelství Host.

(Fotografie z archivu autorky.)

od nichž se nemůžeme úplně oddělit, ale dokážeme je pochopit a získat v nich přehled. Protože vědění je síla!

Sarah Bakewellová je britská spisovatelka a historička, známá především pro své knihy o dějinách filozofie a intelektuálních hnutích. Mezinárodní uznání si získala díky bestselleru *At the Existentialist Café* (V existencialistické kavárně), kde poutavě přibližuje životy a myšlenky filozofů jako Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir nebo Martin Heidegger. Další její významné dílo *How to Live* (Jak žít) zkoumá život a odkaz renesančního myslitele Michela de Montaigne. Sarah Bakewellová se ve svých knihách věnuje nejen myšlenkám, ale i příběhům jejich autorů, čímž filozofii přibližuje širokému publiku.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

Dvacátý šestý díl

Bohdan Chlíbač, Kristýna Ledererová Kolajová, Bára Procházková

Cesty od sebe a cesty k sobě:

„Skutečná síla a hloubka umělecké evokace směřuje přesto především do lidského nitra, tj. chce v něm především probudit nové prožitky, rozšiřující a prohlubující obraz, jaký má člověk o sobě a o světě...“ (G. Lukács, s. 369)

Jaký význam má postavit ve vztahu k tématu tohoto čísla – Cesty od sebe a cesty k sobě – bok po boku Komenského (1592–1670), teologa ze 17. století, a moderního marxistu Lukáče (1885–1971)? Je to násilné? Může to být výzva k úvahám? Máme sebe a svět zkoumat tak, abychom si potvrzovali již poznané se vším, co k tomu náleží (tedy včetně víry), nebo máme mít odvahu, přesněji důvod neustále vstupovat do neznáma? Směr k nepoznanému ukazují, pochopitelně každý svým způsobem, oba tito autoři, které zde čtenáři připomínáme.

VĚRA SCHIFFEROVÁ (ET AL.), IDEA HARMONIE V DÍLE JANA AMOSE KOMENSKÉHO. ČERVENÝ KOSTELEČ: PAVEL MERVART 2014, 253 S.

Tato monografie se věnuje pojmu harmonie v myšlení J. A. Komenského ze tří různých úhlů pohledu. Nejprve se zaměřuje na to, jak Komenský a někdy i jeho současníci tento pojem chápali a jaký význam měl v rámci jeho filozofie, pedagogiky a úsilí o nápravu lidských věcí. Následně sleduje, jak Komenského ideje rezonují v dílech novodobých myslitelů, jako jsou Jan Patočka, Radim Palouš či Vladi-

mír Hoppe. Závěrem se autor zamýšlí nad tím, jak může Komenského důraz na harmonii inspirovat současný svět při hledání společného základu lidství v době rozmanitosti a nesnadných výzev.

GYÖRGY LUKÁCS A PETR RÁKOS (ED.), UMĚNÍ JAKO SEBEPOZNÁNÍ LIDSTVA. PŘELOŽILA RŮŽENA GREBENÍČKOVÁ. PRAHA: ODEON 1976, 447 S.

Tento nejrozsáhlejší český výbor z díla významného maďarského filozofa a teoretika umění Györgye Lukáče představuje reprezentativní texty věnované estetice a literární teorii z období let 1931–1971. Materiál je systematicky rozčleněn do osmi tematických celků, jimž předchází úvodní studie, jež se zaměřuje na význam Lukáčsovy intelektuální osobnosti a interpretační rámec jeho myšlení. Součástí publikace je rovněž výběrová bibliografie autorových prací a sekundární literatury, která umožňuje další odborné studium jeho odkazu.

JUSTINA DANIŠOVÁ A PETR DANIŠ, SVOBODNÁ HRA. PRAHA: SMART PRESS 2020, 307 S.

Tato kniha je stoprocentním opakem věty „Dej pozor, ať se neušpiníš!“. Nejprve vysvětluje důležitost hraní, které je pro vývoj dětí zásadní, aby se naučily například sociální interakci, flexibilitě či reaktivitě řešení problémů nebo se simulovalo jejich myšlení na základě zkušeností. Dále se kniha zabývá

historií hraní a formuluje následky v případě jeho nedostatku. Kniha také vyjmenovává, co venkovní svobodná hra nejvíce potřebuje – tj. volný čas, místo, materiál a prostor pro riziko. Autoři se vyhrazují proti klasickým procházkám a naopak podporují, aby si dospělí s dětmi venku hráli nebo je nechali si hrát samostatně. A když nevědí jak, v publikaci najdou kolem pěti set zajímavých tipů, s čím a jak si lze venku hrát – tedy například s blátem, se dřevem, s proutím nebo s kamínky, ve vodě, na sněhu či ve tmě. Kniha je k dispozici v Rodičovské knihovně pro vzdělávání v KC Unitaria.

JAN LOFFELD, KDYŽ BŮH NIKOMU NECHYBÍ: ÚVAHY O NÁBOŽENSKÉ LHOSTEJNOSTI. PRAHA: PORTÁL 2025, 174 S.

Možná vám bude připadat trochu divné, že v našem časopise upozorňuji na knihu katolického teologa. Jan Löffeld (*1975) je profesorem praktické teologie v Utrechtu a jeho kniha *Wenn nichts fehlt, wo Gott fehlt* vyšla v originále v roce 2024. Nyní máme k dispozici český překlad.

Přiznám se, že mě, hned jak se objevila, zaujala názvem, protože s fenoménem náboženské lhostejnosti se musí v evropském prostředí vyrovnávat většina náboženských organizací bez ohledu na víru, k níž se hlásí. Navíc čtu poměrně často díla autorů z jiných denominací, protože inspirace z neunitářského náboženského prostoru mi připadá důležitá.

A kniha Jana Löffelda rozhodně inspirativní je. Stačí převést si pasáže vztahované ke katolické církvi o úroveň výš v systematické klasifikaci, tedy na náboženskou organizaci obecně, a rázem zjistíte, že píše o jevech, skutečnostech a příznacích, s nimiž se potýkáme také. Je pravda, že některé věci, které popisuje jako v katolickém prostředí výrazně nové, v českém unitářství už dlouho důvěrně známe. Jednak kvůli jinému národnostně-společenskému vývoji, protože v českém prostředí po pádu komunismu zůstala mezi lidmi obecně určitá nedůvěra i lhostejnost vůči organizovanému náboženství, a jednak také kvůli samotné povaze unitářství, protože to si

na rozdíl od jiných náboženství nikdy v dějinách nenárokovalo monopol na cestu k naplněnému životu (míněno ve smyslu křesťanského spasení) a mnohem dříve než katolická církev si začalo uvědomovat, že největší výzvou pro nás nejsou jiná vyznání, ale obecná celospolečenská realita, že život lze žít naprosto naplněně i bez Boha.

Když se však oprostíme od faktu, že toto pro nás nejsou nové skutečnosti, pak myslím stojí za to číst Löffeldovy rozbory velmi pozorně, protože při hledání východisek výstižně pojmenovává určité slepé cesty, které dosud české unitářství úplně neopustilo (a možná už by mělo, protože vedou jen ke zbytečným frustracím a pocitům marnosti), a nabízí radikálně nové pohledy na celou situaci. Pro mne osobně byly nejcennější pasáže věnované úvahám o vzájemném vlivu individuální zkušenosti a společně prožívané víry a také možnost jejich praktického aplikování do průniku teologie a duchovenské práce se společenstvím, a pak několikastránková rozvaha o tom, jak pracovat se situací, kdy se církevní společenství stává minoritou (nebo už jí jako v případě unitářství dlouho je).

Píše o tom, jak tuto pozici přijmout a vytěžít z ní pozitivu: stát se „kreativní minoritou“, nebát se inovovat, experimentovat, v podstatě zkusit změnit vlastní paradigma v práci s lidmi. Brát kreativní minoritu jako šanci, ne jako handicap.

Jednou z cest, kterou nabízí a k níž mám osobně velmi blízko, je práce s naracemi, osobním prožitkem a tím, jak subjektivní příběhy a vyprávění zahrnout do nově stavěného příběhu společenství. Má to hodně blízko i k důrazu na mezigenerační přístup a k prožitkové pedagogice, přesněji řečeno k její práci s reflexí prožitého.

V době, kdy leckdo z nás vnímá, že situace pro náboženská společenství není úplně příznivá, ale málokdo nabízí konkrétní konstruktivní způsoby, jak s tímto stavem pracovat, je Löffeldova kniha z mého pohledu o to cennější, že v ní takové návrhy jsou. Jistě nebudou vyhovovat každému, ale přesto si myslím, že je důležité o nich alespoň vědět.

Tvůrčí život | ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ | Ročník 14, 2025, číslo 2**Vydává:**

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5x ročně. Nyní i online na www.tvurcizivot.cz.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Kateřina Höferová

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Tomáš Dušek – PunxPress

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Informace o našich autorech najdete na webu NSČU, v sekci Tvůrčí život, podsektci O autorech: unitaria.cz/tvurci-zivot/autori.

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Cesty od sebe, cesty k sobě © pixabay.com.

Obrázky na druhé straně obálky: Unitářské karty © KLK

Obrázky na třetí straně obálky: Nedělní shromáždění v rámci jarního bloku Unitářské akademie © KLK

Obrázek na čtvrté straně obálky: Programy posilující naději © canva.com.

